

Sala
Gab.
Est.
Tab.
N.º

R
46
7

**Incipit prologus super legē
da sanctorum q̄r̄ cōpilaui fr̄
Jacob' nacoē Iamien' ordis s̄mp̄dica**

Diversū tempus pre-
sentis vite ī quatuor
distinguit. scilicet ī
tempus deuacōis re-
nouacōis siue reuo-
cacōis reconciliacō-
nis et pegrinacōis. Tempus deuacō-
nis fuit ab adam postq̄ scilicet a deo de-
iuit. Et durauit usq̄ ad moysen et
istud tempus representat ecclesia a septu-
agesima usq̄ ad pasca. Vnde et tūc legi-
tur renouacōis. Genes lib. scilicet ī
quo ponit deuacō primorū parētum.
Tempus renouacōis siue reuocacōis
incepit a moysē et durauit usq̄ ad nati-
uitatem cristi. In quo homines p̄ p̄bas
ad fidē reuocati sūt et renouati. Et istud
tēpus representat ecclesia ab aduentu dñi
vsq̄ ad natiuitatē cristi. Vnde tūc legit
psa. Vbi de hac reuocacōe aperte agit.
Tempus reconciliacōis est tempus ī
quo p̄ cristū sum' reconciliati. Et istud
tempus representat ecclesia a pasca usq̄
ad p̄thecostē. Vñ et tūc legit apoc. vbi
plene agit de misterio hui' reconciliacō-
nis. Tempus pegrinacōis est tempus
presentis vite ī quo pegrinamur et ī
pugna semp sum'. Et illud tempus re-
presentat ecclesia ab octaua p̄thecosten
usq̄ ad aduentū dñi. Vñ tūc legūt libri
regū et machabeorū ī quib' de multiplici
pugna agit p̄ quā nostra pugna spiri-
tualis signat. T̄p̄ aut̄ illud quod est a
natali dñi usq̄ ad septuagesimā partim
cōtinet sub tēpore reconciliacōis qd̄ est
tēpus leticie scilicet a natali usq̄ ad octa-
uā epyphanie usq̄ ad septuagesimā. Et
potest acapi hic q̄druplicat̄ tempoz nar-
ratio primo penes q̄tuor tēpoz distincti

ones ut hyemps referat ad primū. ver
ad scdm. estas ad teraū. autūpnus ad
quartū. Et ratio appropriacōis satis pa-
tet. Secundo penes q̄tuor partes diei.
vt nox referat ad primū. mane ad secū-
dū. meridies ad teraū. vesp̄ra ad q̄rtū.
Licet aut̄ prius fuerit deuacō q̄ renoua-
cō tamē ecclesia omnia sua potius inci-
pit ī tēpore renouacōis q̄ deuacōis
id est ī aduentu potius q̄ ī septuagesima
et hoc duplici rācōe. Primo ne videat in-
cipere ab errore tenet enī rem et nō seq̄t
ordinē tēporis sicut et euāgeliste sepius
faciūt. Secūdo quomā p̄ aduentū cristi
omnia renouata sūt p̄pter qd̄ tēp' istud
dicit̄ tēpus renouacōis apoc. iij. Ecce
ego noua facio omnia. Congrue igit̄ ī
hac tēpore renouacōis ecclesia omnia
officia sua renouat. Vt igit̄ ordo tempo-
ris ab ecclesia distinct' seruetur. Primo
agimus de festiuitatibus que occurrūt
infra tēp' renouacōis qd̄ tempus re-
presentat ecclesia ab aduentu usq̄ ad na-
tiuitatē dñi. Secūdo de illis que occur-
rūt infra tempus qd̄ partim continetur
sub tēpore reconciliacōis partim sub
tēpore pegrinacōis quod tempus re-
presentat ecclesia ab aduentu usq̄ ad sep-
tuagesimā. Tercio de illis q̄ occurrūt
infra tempus deuacōis qd̄ tempus re-
presentat ecclesia a septuagesima. vsq̄
ad pasca. Quarto de illis q̄ occurrunt
infra tempus reconciliacōis qd̄ tempus
representat ecclesia a pasca usq̄ ad octa-
uam p̄thecostē. Quinto de illis que
occurrūt infra tēp' pegrinacōis qd̄
tempus representat ecclesia ab octaua p̄-
thecosten vsq̄ ad aduentum

**Explicit prologus
Incipit legenda sanctorum
vel lohardica historia
et primo de aduentu domini**

Aduentus dñi p quatuor septima
nas agitur ad significandū q̄ est
q̄druplex aduentus scilicet in carnem
in mentē in mortē ⁊ ad iudiciū. Ultima
autē septimana vix finit q̄ sanctorum
gloria q̄ dabit in ultimo aduentu nun
q̄ terminabitur. Hinc est etiā q̄ primū
responsorium prime domice aduentus
computato gloria patri quatuor versus
cōtinet vt predictos quatuor aduentus
designet. Quis autē aut cui magis con
ueniat prudens lector attendat. Licet au
tē q̄ adzuplex sit aduentus tamē eccle
sia specialiter de duplici scilicet in carnē
et ad iudiciū videtur memoria m facere
sicut in officio ipsius tēporis patet. Hinc
est etiā q̄ ieiunū aduentus partim ē exul
tationis ⁊ partim memoris. Nam racō
ne aduentus in carnem dicit ieiunū ex
ultationis racōne aduentus ad iudiciū
dicit ieiunū memoris. Et ad hoc inuen
tum ecclesia cantat tunc quidā cāntica
leticie ⁊ hoc p̄pter aduentū misericordie
et exultationis quidā vero deponit ⁊ hoc
p̄pter aduentū seuerie iusticie ⁊ memoris.
Circa aduentū igit in carnē tria videri
possunt scilicet adueniendi oportunitas
⁊ aduentus necessitatis ⁊ utilitatis.
Oportunitas veniendi attendit. Primo
ex parte hominis qui primo in lege na
ture conuictus fuit de defectu cognicio
nis diuine. Unde ⁊ tūc in pessimos erro
res ydolatrie cecidit ⁊ ideo coactus est
clamare ac dicere illumina oculos me
os ⁊c. Deinde aduenit lex iubens i qua
conuictus est de impotentia cum prius
clamaret non dū est qui impleat sed q̄
iubeat ibi enī est solūmō eruditus s̄ nō
a peccato liberatus nec p̄ aliquā graciā
ad bonū adiutus ⁊ ideo coactus est cla
mare ac dicere non deest qui iubeat sed
qui adimpleat oportuno igit filius dei

aduenit quoniā homo de ignorantia et
impotentia conuictus fuit ne si forte an venis
set homo suis meritis salutē ascriberet et
ideo medicie grat⁹ nō ēet. Secdo ex p̄te
tēporis quoniā venit in plenitudinē tē
poris gal. vii. Et vbi venit plenitudo
tēporis ⁊c. Aug⁹. Multi dicūt. q̄re nō
ante venit cels⁹ q̄ nō dū venerat pleni
tēporis moderatē illo p̄ quē facta sūt oīa
tēpa. Deniq; vbi venit plenitudo tēporis
Venit ille q̄ nos liberauit a tēpe Libera
ti aut a tēpe venturi sum⁹ ad illā eter
nitatē vbi nullū est tēpus. Tercio ex p̄te
vulneris ⁊ morbi vniuersalis. Quare
enī q̄n morbus erat vniuersalis oportu
num fuit vniuersalē exhiberi medicinā.
Unde dicit Aug⁹. Quod tūc magnus
venit medic⁹ quādo p̄ totū mūdum ma
gnus iacebat egrotus. Unde ecclesia in
septē antiphonis que cantant an natiui
tatē dñi ondit multiplicatē sui morbi ⁊
ad quēlibz petit remediū. medica autē siq̄
de aduentū filij dei in carnē eram⁹ igno
rantes siue ceteris peccatis obligati serui
dyaboli mala peccati cōsuetudinē iuncti
tenebris obuoluti exules a patria ⁊ ex
puli. Ideoq; indigem⁹ doctore redēptore
liberatore educatore illuatore ⁊ salua
tore. q̄ igit ignorantes eram⁹ ⁊ ideo ab
ipso doceri indigebam⁹ ⁊ ideo statim in pri
ma anti. Clamam⁹ O sapientia que ex
ore altissimi p̄disti. Veni ad docēdum
nos viā prudēcie s̄ parū p̄deset si docere
mur ⁊ nō redimeremur ⁊ iō ab ipso redi
mi postula⁹ cū i scda clama⁹ o adonay
et dux dom⁹ isrl. Veni ad redimēdū nos
i brachio extēro. S; qd̄ p̄deset si essem⁹
docti ⁊ redēpti si abduc post redēpconē
detineremur captiui ⁊ iō libari peti⁹ cū
in tca clama⁹ O radix yesse ⁊c. Veni
ad liberādū nos iā noli tardare s; qd̄ p̄
deset captiuis si essent redempti ⁊ liberati

sed tamen nondū essent ab omni vinculo absoluti ut scilicet sue potestatis esset et libere quo vellēt ire possēt pax igitur pdesset si nos redemisset et liberasset si tamē adhuc vinculos teneret et ideo ab omnibus peccati vinculis educti petim⁹ cum in quarta clamam⁹. **O** clavis dō. Veni et edue vinculos de domo carceris sedētes in tenebris et umbra mortis. **Q**z qz illi q̄ diu fuerūt in carcere habent oculos tenebratos nec clare videre possūt ideo post absolucōnem a carcere restat nos illuminandos vt videam⁹ quo ire debeam⁹ et ideo in quinta clamam⁹. **O** oriens splēdor lucis etc. Veni et illumina sedētes in tenebris et umbra mortis. **Q**z si essam⁹ docti redempti et ab inimicis penitus liberati et illuminati qd valeret nisi debem⁹ saluari et ideo in duabus sequentibus saluari petimus et dicimus. **O** rex gentiū veni salua hōinem quem de limo formasti **I**te o emanuel etc. veni ad saluandum nos dñe deus noster. **I**n prima autē petimus salutē gētiū **U**nde dicit **O** rex gentiū. **I**n secūda salutē iudeorū q̄b⁹ deus dederat legē **U**n dicit **O** emanuel rex et ligifer noster **De utilitate aduent⁹**

Utilitas autē aduentus cristi a diuersis sanctis diuersimode assignat. Ipse naqz deus sicut patet luc. liij. ppter septē utilitates se venisse et missū esse testat dicens **S**piritus dñi sup me etc. vbi p ordinem dicit se missū esse. ad pauperū cōsolacionē. ad cōtritorū sanacionē. ad captiuorū liberaconem. ad indoctorū illumiacōnē ad peccatorū remissionē. ad totū huāni generis redēpcionē. ad meritozū retribuconē **A**ug⁹ autē ponit tres utilitates aduentus cristi dicēs. **I**n seculo isto maligno quid habūdat nisi nasci. laborare et mori. **N**ec sūt meramonia regiois nrē et ad tales merces mercator ille descēdit

Et qz dñs mercator dat et accipit dat qd habet et accipit quod nō habet. cristus in ista mercatura dedit et accepit. **A**ccipit qd hic habūdat scilicet nasci laborare et mori. dedit renasci resurgere et in eternū regnare **I**te venit ad nos celestis negotator accipere contumeliā et dare honorē sibiire mortē et dare vitā. haurire ignominiam et dare gloriā. **G**reg. autē ponit iij. utilitates siue causas sui aduent⁹ dicens. studebāt omēs supbi de adā stripe geniti pspere vite pntis appetere aduersa deuitare. obprobria fugere gloriā appetere. **V**enit inter eos incarnat⁹ dñs aduersa appetens pspere spernēs obprobria amplectens gloriā fugiens. **I**deo crist⁹ expectatus veniens noua docuit docēs uoua mirabilia exercuit mira facēs praua tollerauit **B**ern. q̄ alias ponit dicēs triplici morbo miserabiliter laboram⁹ nā et faciles sum⁹ ad seducendū debiles ad opēradum et fragiles ad resistendū. **S**i discernere volum⁹ inter bonū et malū decipimur. **S**i temptam⁹ facere bonū deficiam⁹. **S**i conamur resistere malo superamur **N**ecessari⁹ est primū saluatoris aduentus ut in nobis p fidē habitans illuminet creaturē nostrā et nobiscū manens adiuuet infirmitatē nostrā et pro nobis stās fragilitatē nostrā protegat et pugnet. **N**ec **B**ern. **C**irca scdm aduentū scilicet ad iudiciū duo vidēda sunt. scilicet **A**ntecedētia iudiciū et cōcomitantia **A**ntecedētia sunt tria. **S**igna terribilia **A**nticristi fallacia **E**t ignis vbermentia **S**igna autē terribilia precedētia iudiciū ponūtur. v. **L**uc. xxi. **E**rūt signa in sole et luna et stellis et in terris pressura gentiū p̄e confusione somitus maris et fluctuū **T**ria signa determinantē **A**poē. vi. **S**ol factus est migr tanq̄ factus alianus **E**t luna facta est sicut sanguis

stelle celi ceciderūt. sup frā **S**ol i^gre die
at obscurari v^l q̄tū ad sui luis puacō
nē vt patrefamil. i. hoīe moriēre q̄si lu
gre videat vel quātū ad maioris lucis
.i. claritatis xpi supuēcōnē vel q̄tū ad
methaphoricā locucōz qz scdm aug^o. tā
seuera erit vmdicta diuīa qz etiā sol ipsā
respicere nō audebit. v^l q̄tū ad mysticā
significacōz qz sol iusticie x^o tūc obscur
rus erit qz nulls ip̄sū cōfiteri audebit ce
lū aut dicit b̄ aerū ⁊ stelle vocāt a s̄
stācia qz hnt similitudiez stellaz ⁊ dicit
stelle cadere de celo scdm vlg^o opionē
qñ s̄ba descēdit. **V**n̄ ⁊ s̄ptura cōformat
se cōi modo loquēdi tūc aut maxie fiet
tal impressio qz ignea q̄litas habūdat
et b̄ faciet dñs ad frōzē peccatorz ut stel
le dicūt cadere qz igneas comas emittēt
vel n̄tū q̄ videbāt stelle de ecclesia ca dēt
v^l qz rethent lum̄ suū ut mīme videāt
De q̄rto signo qd̄ erit pressura in terris.
Regis math. xxiiij. **E**rit tūc s̄bulacō q̄p
nūq̄ fuit ab inicio mūdi ⁊c. **Q**uintū si
guū scz cōfusionē maris qd̄a existimāt
ēē qz mare cū magno fragore pibit a p̄
stima q̄litate scdm illud. **A**poc. xxi. **E**t
mare iā nō ē v^l scdm alios ille somit⁹
erit qm̄ nō sine murmure magno. xl.
cubit⁹ sup mōtes eleuabit ⁊ p̄tra dep̄
mes v^l ad litterā s̄m gre^o. tūc fiet noua
et maudita maris ⁊ fluctuū p̄turbacō
Jero^o. aut̄ ī annalib⁹ hebreoz inuenit
xv. signa p̄cedēta iudiciū. **S**z vtrū
cōtinue futura sint an interpolatū nō ex
pressit **P**rima die eriget se mare xl. cubi
tis sup altitudiez mōcū stās ī loco q̄si
mur⁹. **S**ecūda die tūc descēdet ut vix vide
ri possit. **T**ercia die maris belue aparē
tes sup mare dabūt rugit⁹ vsqz ad ce
lum ⁊ eaz mugit⁹ solus deus intelliget
Quarta ardebit mare ⁊ aqua. **Q**uinta
arbores ⁊ herbe dabūt rozē sagumeū in

hac etiā q̄ntadie vt alij asserūt oīa vo
latilia celi cōgregabūt ī cāpis unūqd̄z
gen⁹ ī ordie suo nō gustācia nec bibēd
a sed vianū aduētū iudias formidātia
Sexta ruēt edificia **I**n hac etiā vi. die
vt dicit fulmīa ignea surgēt ab occasu
sol⁹ cō facē firmamēti vsqz ad ortū cōur
rētia **S**eptia parte adiuicē collidēt ⁊ in
q̄tuoz p̄tes semdēt ⁊ vna q̄qz ps vt di
at collidet alterā. nescietqz hō sonū illū
s̄ tūc dē **O**ctaua fiet gen⁹ tremot⁹ qui
a deo erit magn⁹ vt dē qz nulls hō nō
aiāl stare poterit s̄ ad solū oīa p̄ster
nēt **S**ona eq̄bit fra ⁊ oēs mōtes ⁊ col
les ī puluerē redigēt. **D**ecia exhibēt ho
mies de cauernis ⁊ ibūt velut imentes
nec mutuo sibi loqui poterūt. **U**ndecia
surgūt ossa mortuoz ⁊ stabunt sup se
pulchra ab ortu sol⁹ vsqz ad occasū vt
inde mortui exire valeant. **D**uodecama
cadent stelle oīa em̄ sydera erācia ⁊ sta
cionācia spargēt ex se igneas comas et
itez tūc valde generabūt a s̄ba ī hac etiā
die dicit qz oīa aiālia veniēt ad cāpos
mugicācia nec gustācia nec bibēcia. **T**re
decia mortuē viuēt ⁊ cū mortuis re
surgāt. **Q**uartadecia ardebit celū ⁊ fra
Quinta decia fiet celū nouū ⁊ fra noua
et resurgūt oēs scdm qz p̄cedit iudicia
um erit antt̄cristi fallacia **I**pse em̄ om̄s
deape coriabit quatuoz modis. **P**riō p̄
callidam suasionē siue scripturā falsam
expositionem. **R**itē em̄ p̄ suadere ⁊ ex
scriptura firmare se esse messyam in lege
p̄missum vnde ⁊ legem cristi destruet ⁊
suā statuet psal. cōstitue domine legisla
tozem sup eos ⁊c. glosa id est antt̄cristū
legisp̄. auelatorez dan. xi. **E**t dabunt
abominacōnē ⁊ desolacōnē templi.
glosa. **A**ntt̄cristus in templo dei sedebit
quasi deus vt legem dei auferat **S**ecū
do per miraculorū operacōnē. ij. t̄be. ij.

Cuius aduentus erit scdm opacionē sa-
 thane in oīb; verbis ⁊ signis ⁊ pdigñs
 mēdacijs Apoc. xiiij. **F**ecit signa ut etiā
 ignē faceret de celo ī terram descendere
Glo. ut apłis datus ē spiritus in specie
 ignis. et illi dabūt spiritū malignū in
 specie ignis. **Tercio** p donoz largicōez
Dan. xiiij. **D**abit eis potestātē ī multis
 et terrā diuidet gratuito. **Glo.** Anticri-
 stus deceptis dona multa dabit et terrā
 suo exercitū diuidet. **Quos** em̄ suo ter-
 rore subiugare non poterit. auaricia
 subiugabit. **Quarto** per tormentozum
 illacionē **Dan.** viij. **S**upra quā credi
 potest vniuersa vastabit. **Itē** Gregori⁹
 loquēs de anticristo. Robustos quippe
 interficiat cū eos qui mente inuidi sunt
 corpuliter vincat. **Tercū** qd̄ precedet iu-
 diciū erit ignis vberentia. q̄ quidē pre-
 cedet faciē iudias. **Illū** em̄ ignē emittet
 deus **Primo** ppter mundi inuouacionē
 purgabit em̄ et renouabit om̄ia elemē-
 ta vñ ⁊ admistar aque diluuij. xv. cus-
 bitis mōtib; altior erit sicut dicit ī hy-
 sto. sco. quia opa hoīm tantū ascendere
 poterant. **Secundo** ppter hoīm purgaci-
 onē qz illis quib; nūc viu reperiēt erit
 loc⁹ purgatorij. **Tercio** ppter maiorē
 dampnatoz cruciacionē. **Quarto** ppter
 maiorē sanctoz illuminaouē. **Pa** se-
 cūdu **Basilū.** Deus facta mūdi purga-
 cione diuidet calorē a splendore ⁊ totū
 calorē mittet ad regionē dampnatorū
 ut amplius truentur. ⁊ totū splendore
 ad regionem beatoz ut amplius iocun-
 dentur. **Cōco** mitāta ante iudiciū erunt
 plura. **Primū** est disceptacio iudias **Ju-**
 dex em̄ in vallē **Josaphat** descendet et bo-
 nos et malos iudicabit bonos a dextris
 et malos a sinistris statuet **Et** credendū
 est in loco eminenti eū futurū vnde cete-
 ri poterūt eū videre. **Rec** intelligendū ē

q̄ omnes intra illam valliculā cōcludā-
 tur quia hoc esset puerile ut dicit **Jer.**
Hec qd̄ erūt ibi et ī locis arcuicōtib;
In parua aut̄ terra innumerabilia mi-
 lia hoīm esse possunt maxime qñ ostrin-
 gunt. **Et** si necesse fuerit electi erūt in ae-
 re cozpoz agilitate. **Dāpnati** vxo etiā
 esse poterūt diuina suspendente virtute.
 quia et tunc iudex cū malis disceptabit
 et eos pro opib; misericordie q̄ non ha-
 buerunt obiurgabit ⁊ tūc om̄s super se
 plangnt scdm qd̄ ostendit crisostomus scdm
Matth. dicens plangnt se iudei vidē-
 tes viuētē et viuificantē quē quasi ho-
 minē mortuū existimabāt et cōiungē-
 tes se corpe vulnerato scelus suum dene-
 gare uō poterunt. **Plāgnit** se et gntis-
 les qui varijs disputacionib; pbozū de-
 cepti irrationabile stulticiā putauerūt
 esse deum colere crucifixum. **Plāgnit** se
 cristiāni peccatores qui magis dilexer-
 unt mundū q̄ deum vel cristum. **Plā-**
gnit se heretici q̄ puz hoīm crucifixum
 dixerunt cū viderunt ipsū esse iudicē in
 quē cōpūterunt iudei. **Plāgnit** se om-
 nes tribus terre qz nec resistendi virtus
 est cōtra eum nec fugiendi uec facultas
 ante faciē eius est nec penitentie locus.
 nec satisfacionis temp⁹. ex angustia
 em̄ omniū rez mehilq; eis remanet pre-
 ter luctū. **Secdm** ē differētia ordm̄is.
 nā sicut dicit **Gregori⁹.** **I**n iudicio q̄
 tuoz erunt ordines. **Duo** ex parte re-
 probozū. et duo ex parte electoz. **Alij**
 em̄ iudicantē et pereunt sicut hij quib;
 dicitur. **Esuriui** ⁊ nō dedistis michi mā-
 ducare ⁊c. **Alij** vxo iudicantē et pere-
 unt sicut hij de quib; dicit. **Qui** non
 crediderit iā iudicatus est qz nec iudicis
 verba papuit q̄ eius fidem nec vrboten⁹
 seruare voluerunt. **Alij** iudicantē ⁊ re-
 gnant sicut hij quib; dicitur **Esuriui** ⁊

dedistis michi manducare etc. Alij nō iudicāt et regnāt sic viri pfecti q̄ alios iudicabūt nō q̄ sēcā ferāt qz h̄ solū iudicās ē. **S**z dicūt iudicare. i. iudicātū assistere. Et illa assistētia erit. p̄mo ad sanctorū honore. Magn⁹ em̄ honor erit cū iudice sessione h̄zē. **I**ux̄ qd̄ p̄misit dicēs. **S**edebitis sup̄ sedes etc. **S**ecdo ad sn̄ie et formacōz sn̄iaz iudicās app̄bāt sic aliquādo illi q̄ iudicātū assistunt ei⁹ sn̄iam app̄bāt et ad ipsam app̄bādā s̄scribūt p̄sal. ut faciāt i eis iudicātū s̄scriptū etc. **T**ercio ad maloz et dēpnacōz q̄s qd̄ cōdēpnabūt ex vite sue operacōe. **T**ercū ē insignia passiois scz crux clau et cicatrice i corpe. **H**ec em̄ erūt p̄mo i oñsiōe sue gl̄iose uictorie et iō i excellētia gl̄ie apparebūt vñ. **C**ris̄. s̄. mat̄. crux et cicatrice radijs sol̄ erūt luadiores. **I**dē ostēda q̄ta sit virt⁹ cruas sol̄ obscurabit et luna nō dabit lumē suū ut discas q̄tum crux et luna luadior et sole p̄clarior ē. **S**ecdo i oñsiōe sue m̄ie boni sūt saluati. **T**ercio in oñsiōe sue iusticie ut ex hoc ostēdat q̄ iustissime re p̄bi sint dānati qz scz tātū precii sui sanguinis ostēserūt vñ i h̄ verba eis ex p̄brabit ut d̄. **C**ris̄. s̄. mat̄. dicēs ego p̄pter vos hō fact⁹ sū p̄pter vos alligat⁹ sū et delus⁹ et cel⁹ et crucifix⁹ vbi est tātaz iuriarū meaz fruct⁹. **E**cce precii sanguis mei quē dedi p̄ redēpcōe aīaz vīaz. **V**bi seruit⁹ vīa quam michi p̄ p̄cāo sanguis mei dedi stis. **E**go sup̄ gl̄iam meā vos habeo cū eē de⁹ app̄arēs hō et viliorē me oībz rebz vīis fecistis. **N**ā oēs rē vilissimā t̄re āpli⁹ dilexistis quā iusticiā meā et fidē h̄. **C**ris̄. **Q**uarto ē seueritas iudicātis n̄ em̄ flectet timore qz om̄ipotēs ē. **C**ris̄. nec resistēdi virt⁹ ē et eū etc. nec muere qz ditissim⁹ ē h̄. **V**iens v̄iet dies illa i q̄ pl⁹ ualebūt pura corda q̄ astuta v̄ba

et ostia bona q̄ marsubia plēa ille ei ē q̄ nō fallet v̄bis nec flectet domis. **I**te au. expectat dies iudicij et aderit ille eq̄ssim⁹ iudex q̄ nulli⁹ potētis p̄sonā accipit cui⁹ palatū auro et argēto q̄ nulli⁹ ep̄s et abbas et comes corrupe pottrit. **R**ec erore qz sapientissim⁹ ē leo pp̄. **I**sta ē sc̄ia hūmī iudicij iste tremēd⁹ aspect⁹ tibi p̄uū ē eē solidū et aptū oē secretū cui⁹ obscura clarēt muta r̄ndēt silētū ostēdet. et si n̄ voce mēs loq̄t. **E**t iō cū ei⁹ sapia sit tal⁹ et tanta et ipsi⁹ sapiāz nil ualebūt allegacōnes aduocatoz nec sophismata p̄boz nec p̄clarissia eloq̄a oratoz nec astutae v̄hutoz de h̄is iij. sic d̄. **J**ero⁹. q̄ti illic eligues et muti felicōzes loquacbz erūt q̄ ad p̄mū q̄ti pastores p̄bis q̄ ad scdm̄ q̄ti rustici oratozibz q̄ ad 3⁹. q̄ti ebetes argucijs p̄ferēdi sūt acerois q̄ ad q̄rtū. **Q**ntū est excusatio horribilis tres em̄ tunc accusatores contra peccatozem stabunt. p̄rim⁹ est dyabolus p̄sto tūc erit dyabol⁹ recitat⁹ v̄ba p̄fessio nis n̄ie et abiatēs nob̄ q̄cūqz fecim⁹ i q̄ loco i q̄ hora peccauim⁹ et qd̄ bōi tūc facere debui⁹ dicur⁹ ē ei ille aduersari⁹ eq̄ssie iudex iudica istū meū eē ob cl̄pā q̄ tu⁹ eē noluit p̄ gratiā tu⁹ p̄ naturā me⁹ p̄ miserā tu⁹ ob passioz me⁹ obfusioz et in obediēs michi obediēs a te acceperat immortalitatis stolā a me accepit hāc pānosā q̄ idur⁹ ē tuicā tuā vestē dimisit cū mea huc vit̄ eq̄ssie iudex iudica illū meū eē et meū dānādū eē. **D**eu poterit ne tal⁹ aperire os q̄ tal⁹ iueit ut iuste cū dya. depute h̄ aug. **S**ecdo⁹ accusator erit pp̄ū scel⁹ peccata em̄ pp̄a vñūquēqz accusabunt sap. iij. veniēt in cogitacōe peccatorum suorum timidi et trāsdu cēt illos ex aduerso iniquitates eorum bñ. tunc loquentia simul eius opera dicent. tu nos egisti opa tua sum⁹ nō te deseremus

8

sed semp tecū crim⁹ et tecū ad iudiciū p-
gim⁹ multisq; et multiplicib; criminib;
eum accusabūt. Tercius accusator erit
totus mūdus. Gregori⁹. Si quis q̄s
te accusabit dico totus mūdus Offenso
enī creatore offendit totus mūdus Cri-
so. sup matb. In illo die nichil est qd̄
respondeam⁹ vbi celū et terra aqua sol
et luna dies et noctes et totus mūdus
stabūt ante deū aduersus vos i testimo-
niū peccatorū vrozū. et si oīa tacerent
ipse tamē cogitationes nre et opa speci-
aliter stabūt aduersū nos añ deum nos
fortiter accusantes. Sextū est testis in-
fallibilis. tres enī testes tūc aduersū se
habebit peccator. Unū supra se habebit
peccator scilicet deum q̄ erit iudex et testis
Iere. xxxix. Ego sū iudex et testis dicit
dñs aliū intra se scilicet cōscientiam. Au-
g⁹. Quis q̄s futurū iudiciū times pñtem
cōscientia corrige. Sermo enī tue cause
testimoniū est cōscientie tue Tercū iux-
se scilicet p̄ziū angelū ad custodiā depu-
tatū qui tanq̄ cōsciū oīm q̄ fecit con-
tra eum testimoniū phibeat. Job. xx.
Reuelabūt celi id est angeli iniquitatē
eius. Septimū est accusatio peccatoris
de hoc sicut dicit Gregori⁹. O q̄ angu-
ste erunt tūc vie reprobis Supius er-
it iudex iratus. Inferi⁹ horrendē chaos
A dextris peccata accusantia A sinistris
infinita demonia ad suppliciiū trahentia
Intus cōscientia foris vrens foris mūdus
ardens miser peccator sic deprehen-
sus q̄ fugiet latere erit impossibile appa-
tere intollerabile. Octauū ē sentētia ir-
reuocabilis. Illa enī sentētia nunq̄ po-
terit reuocari nec ab illa poterit appella-
ri Triplix enī de causa appellatio i cau-
sis iudicialib; nō recipit. Primo p̄pter
iudicis excellētā vñ a rege ferente sentē-
tiā appellari in regno suo nō potest qz

4

in regno suo nullū sup se hz. Similit̄
nec ab impatore et papa potest appella-
ri. Secūdo p̄pter criminis euidentā. qz
quādo crimē notoriū est nō potest ap-
pellari. Tercio p̄pter rem nō differendā
qz res nō recipit dilacionē. qz forte ex
dilacione detrimentū pateretur. Simili-
ter nō appellat p̄pter hāc triplicē rāciō-
nē ab illa sentētia nō poterit appellari a
papa. Primo p̄pter iudicis excellētiam.
qz iudex ille nullū supra se habet. s̄ ipse
oīs excedit eternitate dignitate et pote-
state vñ ab impatore vel papa posset a
liquo mō appellari ad deum A deo autē
nullū licet qz supra se nullū habet. Se-
cūdo p̄pter criminis euidentā oīa enī sce-
lera et crimina reproborum ibidē nota
erunt et manifesta. Jer. Aderit illa di-
es in q̄ facta nra. q̄si in quadā tabula
pic̄ta demonstrabunt. Tercio p̄pter rem
nō differendā nichil enī qd̄ ibi agitur
dilacionē patit̄ s̄ oīa in momēto i iudu-
oculi pagunt. *De sancto Andrea*

Andreas interpretat̄ decor⁹ vel res-
pondens vel vniuersalis ab andor qd̄
est vir. vel dicit̄ andreas q̄si antropos
id est homo ab ana qd̄ est sursum et tro-
pos qd̄ ē cōuersio. q̄si sursum ad celestia
cōuersus et ad suū creatore erectus fuit
ergo decorus in vita rñdens in sapiētē
doctrina vniuersalis in pena et antropos in
gloria. Eius passionē presbiteri et dya-
cones achaye seu asie sicut oculis suis
viderāt cōscripserunt.

Andreas et quidam alij discipuli
trib; viab; a dño sūt vocati. Pri-
mo enī vocauit eos ad suū noticiā. sicut
enī stāte andrea die quadā cū iobē
magistro suo et alio cū discipulo au-
diuit a iobē Ecce agnus dei et statim
cū alio discipulo venit et vidit vbi ma-
nebat ibs et māserūt apud illū die illo

Inueniensq; andreas fratrem suū symo-
nem adduxit eū ad ihesum. Sequenti au-
tē die ad piscacōis opa redierūt postmo-
dū secūdo vocauit eos ad suū familiarita-
tē sicut cū die quādam t̄his irruētibus ad
ihesum iuxta stagnū genēsareth quod di-
atur mare galilee nauim intrauit symo-
nis et andree et capta multitudine magna
piscū vocatisq; iacobo et iohanne qui
erāt in alia naui secute sunt cum et itez
ad ppria redierunt. Sed postea tertio et
ultimo vocauit eos ad suū discipulatū
sicut quādo ambulāt ibi iuxta idē li-
tus vocauit eos de piscacōne dicens ve-
nite post me faciā vos pescatores. Qui relic-
tis om̄ib; secuti sunt eū ei q; semp postmo-
dū adheserūt nec vltra ad ppria redierūt.
Nichilominus tamen vocauit andrea
et quosdam de suis discipulis ad appels-
latū de qua vocacōne dicitur mar. iij.
vocauit ad se quos voluit ipse et vene-
runt ad eum et fecit vt essent duodecim
cum eo post ascensionē domini diuisis
apostolis andreas ap̄ sythiā matheo
vero apud murgūdiā predicauit v̄ri
autē illi predicacōnem mathei penitus
respuentes ei oculos eruerūt et v̄mctum
in carcerauerunt post paucos dies occi-
dere cum disponentes. Interea āgls dñi
sancto andree aparuit et murgundiā
ad sanctum matheū ire precepit quo re-
spondente se viam nescire iussit vt ad ri-
pam maris iret et ad primā nauem quā
inueniret intraret qui velociter iussa cō-
plens ad urbem predictam venit anglo
duce et p̄sp̄ero vento flante et inuento
apud carcerē sancti mathei eo q; viso fle-
uit plurimū orauit. Tūc dominus ma-
theo reddidit beneficia duorum luminū
quibus eū priuauerat nequicia peccato-
rum matheus autē abinde recessit et an-
thiochiam venit p̄fiscens hoc autē qd

dicit de huius liberacōne mathei et resti-
tucōne duorum luminum p̄ andream
nō puto dignū fidei ne mirante euange-
lista minorācio infima denotet quasi si
bi nō potuerit obtinere qd andreas ei
tam facile impetrauit. Quidam iuuenis
nobilis dū inuitis parentib; apostulo
adhesisset parentes eius domū in qua mo-
rabaet cum apostulo succēderunt. Cumq;
iam in altū flāma successeret puer acce-
pta ampulla sup ignē sparsit et statim
ignē extinxit. illis autē dicētib; fili n̄
maḡ effectus est dum p̄ scalam vellent
ascendere a deo sūt excecate vt ipsas sca-
las penitus nōn viderent. Tunc quidā
exclamans ait vt quid vos stulto labo-
re cōsumitis deus pugnat p̄ eis et vos
non videtis. Cessate iam ne in vos ira
dei descendat. Multi ergo videntes dño
crediderunt parentes vero eius post quā
quaginta dies mortui in vno monumē-
to sunt positi. Quedam mulier cuiusdam
homicide coniuncta cum parere non
posset sorori sue dixit vade et pro me dy-
anā dominā nostrā inuoca. Cui
inuocanti ait dyabolus. Cur me inuo-
cas cum tibi prodesse non possim. Sed
vade ad andream apostolum qui soro-
rem tuam poterit adiuuare. Ad quem
cum iussit et apostolum ad sororem p̄-
licitantem duxisset. Dicit ei apostolus
Recte hoc pateris quia male nupisti do-
lose concepisti et demones consulisti.
Sed tamen penitere et in cristum cre-
de et puerum proice. Quā credente ab-
ortuum protulit et dolor cessauit. Se-
nex quidam nomine nicolaus adijt ap-
postolum dicens domine. Ecce septua-
ginta anni vite mee sunt in quibus sem-
per luxurie deseruiui. Accepi autem ali-
quando euangelium orans deum. Vt
michi amando continēciam largiretur

4

5

Si in ipso peccato inueneratus et a ma-
la concupiscentia illectus statim ad opus
solutum reuertebatur. Quada[m] igitur vice concu-
piscencia inflamatus oblitus euangelium
quod super me posuerat ad lupanar iuu-
stasque meretrix dixit michi. Egredere se-
nex egredere quia angelus dei es tu ne me
contingas neque huc accedere presumas vi-
deo enim super te mirabilia stupefactus ad
verba meretricis recolui quod mecum euange-
lium detulisses. nunc igitur sancte dei pro salu-
te mea tua pia oratione intercedat. Audiens
hoc beatus andreas flere cepit et a terra
usque ad nonam orauit et surgens noluit
comedere sed ait uobis comedam donec sciam si
dominus miserebitur huius senis. Cumque diebus
quinque ieiunasset venit uox ad andream
dicens obtines andrea pro sene sed sicut per
ieiunium macerasti te sic et ipse affligat iei-
unijs ut saluetur. Hicque fecit et in sex me-
sibus in pane et aqua ieiunauit et postmo-
dum plenus bonis operibus in pace requies-
uit. Venit igitur uox ad andream dicens
pro oratione tua nicolaum quem perdidisti ac-
quisiui. Quada[m] iuuenis christianus secretus
sacro andree dixit mater mea pulchrum
me uidentem de ope me illiato temptauit
cui dum nullatenus assentire iudicem adijt.
Volens in me crimine tante nequicie retorqueri
sed ora pro me ne moriar tam iniuste.
nam et accusatus penitus reticebo malis uis
tam perdere quam matrem meam tam turpiter infa-
mare. Iuuenis igitur ad iudicium uocatus et
illuc cum andreas persequens accusat con-
stanter mater filium quod se uoluerit viola-
re interrogatus pluries iuuenis an res-
taliter se haberet. nichil penitus respondebat
tunc andreas matri dixit crudelissima fe-
mina que pro tua libidine uicium filium
uis perire tunc preposito dixit. Domine huic
homini filius meus adhesit postquam hoc a-
gre uoluit sed nequiuit. Iratus itaque

iudex iussit puerum in sacculum limbum picis et
bitumine mitti et in flumine prociandrea
vero in carcere reseruari donec excogitaret
supplicium quo periret sed orante an-
drea tonitruum horribile omnes terruit et
terremotus ingens cunctos prostrauit et
mulier a flumine percussa et arefacta corru-
it. Orantibus autem ceteris apostolum ne periret.
orauit pro eis et omnia cessauerunt. Tunc
prepositus credidit et domus eius tota.
Cum autem esset apostolus in ciuitate nicea dixe-
runt ei ciues quod extra ciuitatem secus uiam
septem demones erant qui pretereuntes ho-
mines occidebant quibus ad iussu[m] apostoli an-
te populum in specie canum ueniens prece-
pit ut illuc irent ubi nulli hominum nocere
possent quod statim euauerunt. Illi autem
hoc uiso fidem christi receperunt. Et cum uer-
misset ad portam alterius ciuitatis. ecce
quidam iuuenis mortuus ferebatur querente
apostolo quid ei accidisset dictum est ei
quod septem canes uenerunt et eum in cubiculo
necauerunt et lacrimans apostolus
ait. Scio domine quod fuerunt demones
quos a nicea urbe repuli. Dixitque patri
Quid dabis michi. si suscitauero filium
tuum. Cui ille nihil carius ego possidebo
ipsum ergo tibi dabo et facta oratione
surrexit et apostolo adhesit. Cum qui-
dam uiri numero quadraginta ad apo-
stolum nauigio uenirent. ut ab eo fidei
doctrinam reciperent ecce a dyabulo mar-
re conuulsatur et omnes pariter submers-
guntur. Cum autem eorum corpora ad litus
delata fuissent ante apostolum deportantur
et ab eo continuo suscitantur. qui omnia
que sibi acciderant narrauerunt unde in
quodam ymno ipsius legitur. Quater-
denos iuuenes submersos maris fluctibus
uite reddidit uobis. Beatus igitur
andreas in achaia consistens. totam eam
ecclesiam impleuit ac plurimos ad fidem

cristi conuertere. **D**ixorem quoque egeas
proconsul fidem cristi docuit. et sacro
baptismatis fonte ipsam regenerauit.
Audientis hoc egeas patras ciuitatem in
greditur compellens cristianos ad sacri
ficia ydolorum. **C**ui occurrens andreas
dixit oportebat ut tu qui iudex hominum
esse meruisti iudicem tuum qui in celis est
cognosceres et agnitiu colozes et colendo
animum a falsis dijs penitus reuocares.
Cui egeas tu es andreas qui superstiti
osam predicam sectam quam romani prin
cipes nup exterminare iusserunt ad quem
andreas romani principes non dum cog
nouerunt quomodo dei filius ueniens docu
erit ydola esse demonia que hec docet un
offendat deus ut offensus ab eis auer
tatur et auersus non exaudiat et non ex
audiendo ipsi a dyabolo captiuentur et
captiuati tam diu deludantur donec nudi
de corpore exeant nichil secum preter pec
cata portantes. **C**ui egeas ista uana
ihesus uerter predicans crucis patibulo
est affixus. **C**ui andreas per restauracio
ne nostra non per culpa sua crucis pati
bulum sponte suscepit ad quem egeas
dixit. **C**um a suo discipulo fuerit traditus
et a iudeis tentus et a militibus crucifixus
quomodo tu dicas eum sponte crucis fuisse
supplicium. **T**unc andreas quinque racionibus
cepit ostendere cristum uoluntarie pas
sum fuisse scilicet ex eo quod passionem suam
preuidit et discipulis futuram predixit.
Ecce inquit ascendimus ierosolimam
et cetera. **E**t ex eo quod petro eum ab hoc auertere
cupienti dure indignatus fuit dicens
vade post me sathana et cetera. et ex eo quod utri
usque scilicet paciendi et resurgendi se po
testatem habere manifestaue dicens po
testatem habeo ponendo animam meam
et iterum sumendi eam. **E**t ex eo quod
proditorem precognouit. cum panem

intinctum ei dedit. **N**ec tamen uita
uit. **E**t ex eo quod locum in quo prodit
toze uenturum sciebat elegit. **E**t hijs om
nibus se interfuisse asseruit. addit andreas
quod misterium crucis magnum est; cui egeas
misterium dici non potest sed supplicium uerum
tamen ubi michi obtempaueris ipsum misterium
te faciam experiri. **C**ui andreas si crucis
patibulum expauescerem crucis gloriam
non predicarem. **A**udire a te uolo mis
terium crucis si forte credas ipsum agni
tium colas ut salueris. **T**unc cepit ei misterium
redemptionis pandere et quam con
gruum et necessarium fuerit quinque rati
onibus persuadere. **P**rima ratio est quod
quia primus homo per lignum mortem
pelleret pacendo. **S**ecunda. quod quia
de immaculata terra factus fuerat pre
uaricator congruum fuit ut de immacu
lata nasceretur uirgine reconciliator.
Tercia quod quia adam ad abum uentum
incontiner manus extenderet congru
um fuit ut secundus adam in cruce im
maculatas manus extenderet. **Q**uarta
quod quia adam abum suauem uentum gu
stauerat congruum fuit ad hoc quod con
trarium pelleretur contrario ut cristus
esca felia abaretur. **Q**uinta quia ad
hoc quod cristus nobis suam immortalitatem
conferret congruum fuit ut nostram
sibi mortalitatem assumeret. **N**isi enim
deus factus fuisset mortalis homo non
fieret immortalis. **T**unc egeas dixit
hec uana tuis narra et michi obtempo
ra dissequi omnipotentibus sacrificia. **C**ui
andreas omnipotenti deo agnum immacu
latum cotidie offero. **Q**ui postquam a
toto populo omeatus fuerit uiuus et in
teger perseuerat. **E**gea quomodo hoc fis
eret requirente dixit andree ut formam
discipuli assumeret. **C**ui egeas. ego
cum tormentis a te exigam rei noticiam

6
Iratuſq; iuſſit eū in carcere recludi. **M**a-
ne factō tribunali ſiſciſ et ad ſacrificia
ydolorū egras eū iterū inuitare cepit di-
cens miſi michi obſpaueris in ipſā quā
laudasti cruce factā te ſuſpendi. **Cūq;** ei
multa ſupplicia mimaretur Rūdit quic-
quid tibi veſter in ſupplicijs magis ex-
cogita tanto em̄ regi mei ero acceptior
q̄to fuero pro noīe eius in tormētis cō-
ſtantior. **Tūc** iuſſit eū a vigintiuno ho-
minib; cedi et ceſū manib; et pedib; cru-
ce alligari ut ſic longiorē reciperet cru-
ciatū. **Cūq;** duceretur ad crucē factus ē
concurſus populorū dicentū. **Innoceſ**
ſanguis eius ſine cauſa dampnat quoſ
eū rogauit ap̄t̄s ne ſuū martiriū impe-
dirent. **Videns** aut andreas a lōge cru-
cem ſalutauit eā dicens. **Salue** crux
que in corpe cristi dedicata es et ex mē-
bris eius tanq̄ margaritis ornata an-
teq̄ in te aſcenderet dñs timorē terrēnū
habuiſti modo vero amorē celeſtē obti-
nens pro voto ſuſciperis. **Securus** igitur
et gaudēs vnio ad te ut tu exultās
ſuſcipias me diſcipulū eius qui p̄p̄n-
dit in te quia amator tuus ſemp̄ fui et
deſideraū amplecti te. **O** bona crux que
decorē et pulcritudinē de mēbris dñi
ſuſcepisti diu deſiderata ſollicite amata
ſū iſtermiſſione q̄ ita et aliq̄n cōcupiſcētī
aīo ip̄parata accipe me ab hoīb; et redde
me magiſtro meo ut p̄ te me recipiat q̄
p̄ te me redemit et hec dicens ſe exiit et
veſtimenta carniſicib; tradidit ſicq; eum
in cruce ut iuſſū fuerat ſuſpenderūt. **In**
qua biduo viuens vigintimilia homi-
num aſtāntiū predicauit. **Tūc** mināte
turba egrē mortē et dicēte virū ſanc̄tū
manſuetū et p̄uū nō debere ita pati vnit
ut ip̄ſū d̄poneret. **Quē** videns andreas
dixit. **Quid** tu ad nos veniſti egra. ſi
pro penitētia ipſam conſequeris ſi aut

6
ut me deponas ſcias quia ego viuus de
cruce nō deſcendā. **Jam** em̄ video regē
meū qui me exſpectat. **Et** cū vellent eum
ſoluere nullo modo poterant ad eū ptin-
gere quia ſtatim eorū brachia ſtupida
reddebant. **Vidēs** aut andreas q̄ plebs
volebat eū deponere hanc oracōnem in
cruce fecit. ut dicit. **Aug⁹**. in libro de
penitētia. **Ne** me p̄mittas dñe deſcens
dere viuū ſed tempus eſt ut commendes
terre corpus meū tamdū em̄ portau-
ſam tamdū ſup̄cōmendatū vigilaū la-
borū q̄ velleſ iam ab ipſa obediētia
liberari ipſo grauiffimo indumento ſpo-
liari. **Recordor** q̄tum in portando one-
roſum in domādo ſuperbū in fouendo in
firmū in cohercendo letū laboraū. **ſcis**
dñe quocens a putitate cōtēplētis re-
trahere me cōtēdebat quocēs a dilecti-
ſime quietis ſue ſomno me exatere ob-
tēdebat q̄tū et quocēs dolorem ingere-
bat. **Qui** igitur tamdū ut potui patre
benigniffime pugnantī reſtiti et tua ope
ſup̄aui. **A** te iuſto remuneratore et pio
poſco ne michi id vltra cōmendes ſed de-
poſitum reddo. **Commenda** alij q̄ mi-
chi vltra nō impediās et reſur̄cturum
ſeruet et reddat. **ipſum** quoq; meritum
ſuū laboris recipiat. **Terre** id commen-
da ut me ampli⁹ vigilare non c̄portet
at et libere ad te fontem vite indeficientiſ
gaudij tendere anxiante iam non reſtat
bat nec impediāt. **Hec** auguſtinus.
Hīs dictis ſplendor nimius de celo ve-
niens dimidia hora cum circumdedit ita
ut nullus eum videre poſſet. **Et** abſente
lumine ſimul cum ipſo lumine ſpiritu
tradidit. **Marimilla** vero vxor egrē tu-
lit corpus Apoſtoli ſanc̄ti. et honori-
ſice ſepeliuit. **Egras** vero antequā dor-
mum ſuam rediſſet. **Arēptus** a demo-
ne in via coram om̄ib; exp̄rauit.

Adiunt quodam de sepulchro sancti andree
manna in modum farine et oleum cum odore
suavissimo emanare a quo que sit anni
futuri fertilitas incolis regionis ostendi
tur. **R**am si exiguum profuit exiguum terra ex
hibet fructum. **S**i copiose copiosum hoc
forte antiquitus verum fuit sed modo eius
corpus apud constantinopolim translatum
esse prohibet. **E**piscopus quidam religiosam
habens vitam beatum andream inter ceteros
sanctos in veneracione habebat ita quod
in cunctis suis operibus hunc semper titulum
preponebat ad honorem dei et beati an
dree. **I**nuidens igitur viro sancto hostis
antiquus ad eum decipiendum tota caliditate
se contulit sequens in formam mulieris pulcher
rime transformavit. **V**enit igitur ad pa
lacium episcopi asserens se velle confite
ri eidem mandat episcopo ut suo permit
tenti conuenerat cui plenitudinem tradi
dit potestatis. **R**enunciat illa quod nulli ho
minum nisi sibi secreta sue conscientie re
uelat sicque conuictus episcopus eam ad
se venire precepit. **C**ui illa obsecro domine
miserere mei ego vero in animis puellarum
bus ut cemitis constituta et a puerticia
delicate nutrita nec non et regia stirpe
progenita etiam in peregrino habitu sola ve
ni. **R**am patrem meum rex itaque valde potens cui
dam magno principum me uolebat in coniugium
sociare cui rudi omnes reorum abhorret ma
ritale quod uirginitatem meam christo in perpetu
um dedicaui et ideo nunquam possem in car
nalem copulam consentire. **D**emum sic ar
tata quod oportebat me aut eius voluntati
obedire aut terze diuersa subire supplicia
latenter fugam inquam magna eligens exul
lare quam sponso meo fidem infringere.
Audiens vero vestre sanctitatis preconi
um sub alas vestre protectionis confugi
sperans me apud vos locum reperire que
ritis ubi possumus contemplacionis carpe

re secreta silentia presentisque vite vitare
naufragia et peribaciones mundi fugere per
strepentes. **A**dmirans in ea episcopus nobili
tate generis pulchritudinem corporis tam
imensum feruorem et tacite eloquentie venu
statem placata et benigna voce respondit
Esto secura filia ne formides quod ille ob
cuius amorem te et tuos et tua tam viriliter
contempsisti tibi ob hoc et in presenti cu
mulum gratie et in futuro plenitudinem
glorie largietur. **S**ed et ego seruus eius
me et mea tibi offero. eligasque tibi ubi
placuerit mansionem volo autem hodie me
cum prandere debeas. **C**ui illa nolo inquit
pater noli de hac re me rogare ne forte
ex hoc aliqua mali suspicio proueniret
Et mitior fame vestre demigrationem ali
quam patretur. **A**d quam episcopus
dixit plures erimus et non soli. **E**t ideo
nullum mali suspitionis scrupulum in
aliquo poterit generari. **V**enientes itaque
ad mensam episcopus et illa ex opposito
concederunt ceteris residentibus hinc et
inde. **I**ntendit in eam crebro episco
pus eiusque faciem non desinit intueri et
pulchritudinem admirari. **S**icque dum
oculus figitur animus laucatur. **E**t dum
eius faciem non desinit intueri antiquus
hostis cor eius graui iaculo vulnerauit
perpendit de hoc ipse dyabolus et pulchri
tudinem suam cepit magis ac magis au
gere. **I**amque episcopus proximus erat con
sensui ut eum de illiatis ope acceptaret quoniam
possibilitas se offerret. **T**unc subito quodam
peregriui venit ad hostium crebris ictibus pul
satus et magnis clamoribus postulas sibi
apiri. **C**umque apire nolleret et ille magnis
clamoribus et ictibus nimis eis fieret impo
rtunus interrogat episcopus mulierem si in
gressum illius peregriui hominis acceptaret cui il
la dixit proponat sibi aliqua questio
grauis quam si euadere scuerit admittat

Si aut nescierit tanq̄ inscius ⁊ indig-
nus episcopi p̄ntia repellat ⁊ fauet eius
om̄s sentētie ⁊ q̄s sufficēs esset hāc q̄sti-
onē p̄ponere sciscitantē Cūq̄ nullū inue-
niretur Episcopus dixit q̄s em̄ nostrū
ad hoc tā sufficēs ē q̄ vos o dñā q̄ ceteros
nos et eloquētia p̄ceditis ⁊ sapiē-
tia vobis om̄ibz ampli⁹ rutilatis . vos
igit̄ hanc p̄ponite q̄stionē Tūc illa dixit
Interrogat qd̄ est mai⁹ mirabile qd̄
deus vnq̄ in parua re fecerit . Interro-
gatus de hoc peregrinus p̄ nuncū dixit
diuersitas ⁊ excellētia facierū Inter tot
em̄ hoīes q̄ fuerūt ab inicio mūdi ⁊ vsq̄
q̄ in finē futuri sūt duo repiri nō pos-
sunt quoz facies per oīa similes sūt vel
essent et ipsa q̄ tā minima facie omnes
sensus corp̄is de⁹ collocauit . Audientes
omnē ei⁹ r̄nsionē admirātes dixerūt ve-
ra et optima est solucō q̄stionis . Tūc
mulier ait p̄ponat sibi scda questio gra-
uior in q̄ melius possimus eius sapiētiam
expiri Querat ab ea vbi terra sit al-
tor om̄i celo p̄cētatus de hoc pegrin⁹
r̄ndit ī celo empireo vbi residet corp⁹
cristi . Corp⁹ em̄ cristi qd̄ ē altius om̄i
celo est de n̄ra carne formatū porro ca-
ro nostra quedā terrea substātia ē cū er-
go corpus cristi sup om̄s celos sit et de
n̄ra carne originē duxerit caro aut̄ no-
stra de terra sit cōdita cōstat q̄ vbi cor-
pus cristi residet ibi p̄cūdubio terra al-
tor celo manet Refert nūcius qd̄ r̄nde-
rat pegrin⁹ . Et ecce om̄s r̄nsionē
eius mirabilis approbant ⁊ magnifice
sapiētiam eius laudāt . Tūc illa iterū dixit
fiat ei tercia q̄stio grauissima et oc-
cultra et ad soluedū difficilis ⁊ ob scura
ut sic eius sapiētia tercio cōp̄obes ⁊ dig-
gnus sit . ut ad mēsam episcopi merito
admittat̄ . Querat ab eo q̄ti spaciū sit
a terra usq̄ in celū requisitus de hoc pe-

grin⁹ nūcio dixit . vade ad eū q̄ te misit
ad me ⁊ de hoc diligēt p̄cūtare ipse ei
melioꝛ me hoc nouit ⁊ ideo tibi de hoc me-
lioꝛ r̄ndebit . nā ipse illud spaciū mēsurā-
uit qn̄ de celo ī abissū cecidit . ego aut̄
de celo nūq̄ cecidi ⁊ ideo illud spaciū nū-
q̄ mēsurāui . nō ei ē mulier s̄ dyabolus
q̄ se posuit ī similitudinē mulieris Audies
hoc nūci⁹ vehementer expauit ⁊ ea q̄ audi-
erat corā oībz recitauit . Miratibz itaq̄
om̄ibz ⁊ stupētibz antiquis hostis de me-
dio eoz euauit Episcop⁹ aut̄ rediens
ad se redarguit amare semetipsū ⁊ de p̄-
p̄trata culpa vniā lamētabilis p̄ccas-
bat misitq̄ nūciū ut pegrin⁹ introduce-
ret s̄ nequa q̄ apli⁹ inuenit . Tūc epi-
scop⁹ p̄p̄m duocauit ⁊ eis euidenter expo-
suit ordinē geste rei p̄cepitq̄ ut om̄s
ieiunijs ⁊ oracōibz insisterent si forte
dñs reuelare alicui dignaretur . q̄s nā
ille peregrinus fuerit q̄ eū a tanto per-
iculo liberauit . Reuelatū est aut̄ illa no-
cte episcopo q̄ beatus andreas fuerit q̄
pro liberacōe ipsius se posuerit ī habitū
peregrini Cepit igit̄ episcopus in de-
uocōne beati andree magnifice crescere
ac eū exinde in reuerentia plus habere .
Cū p̄posuisset cuiusdā ciuitatis agrū s̄cti
andree obtulisset ⁊ ob hoc grauissimis
febribz orate episcopo fuerit corrept⁹ . il-
le episcopū rogauit ut p̄ se oraret ⁊ a-
grū sibi redderet s̄ cū orate episcopo sani-
tate recepisset agr⁹ itez vsurpauit Tūc
episcopus oracōni se dedit ⁊ om̄s lam-
pades ecclēsie fregit dicēs hoc lumē nō
accēdes donec dñs se de suo īimico v̄idi-
cet ⁊ ecclēia qd̄ amisit recuperet ⁊ ecce p̄-
posuisset grauissimis itez febribus laborant
misitq̄ nuncios episcopo ut pro se ora-
ret et agrū suum et alii sibi similit̄ red-
deret . Cui cum episcopus semper respō-
deret Jam orauit et exaudiuit me deus .

ipse ad eum se portari fecit et ut ecclesiam in-
tret ad orandum coegit episcopus dum ecclesiam in-
greditur ille subito moritur et ager ecclesie re-
stituitur.

De sancto Nicolao

Nicolaus dicitur a nicos quod est victoria
et laos quod est populus in nicolaus quod vi-
ctoria populi. i. vicorum que est populi et vigili-
a sicut dicitur victoria pro quod multos populos vi-
ta et doctrina docuit vicia et peccata vincere et
nicolaus dicitur a nicos quod est victoria et laos quod
victoriosa laus et laos quod est populus vltra
uitos et laos quod est populus. quod uitor populi. ha-
buit enim in se ea que vitor et in diuina facit
Rasimus abrosius dicitur primo dicitur dicitur
vera confessio dicitur sancta cogitatio dicitur
bona operatio. Et legenda doctores argo-
lia deservierunt. Est autem argos sicut phidex
ciuitas grece vnde argolia greca vocatur.
Alibi que legitur quod methodius patriarcha eam
grece scripsit quam iohannes dyaco in latinum
transtulit et plura addidit.

Nicolaus cuius pater vrbis ex iudicibus
et sanctis patribus originem duxit pater eius
epiphanius mater vero iohanna de qua est que cum in
prime iuuentutis sue flore patris genuisset
dei ceptis continet viuens celibe vitam duxerunt
runt in prima die dum balneare erectus stetit
in pelu. Intra quarta et sexta feria in se
verba fugebat factus autem iuuenis aliorum
deuitas lasciuas ecclesiarum post se ab limina
et que quod ibidem sancte scriptura intelligere poterat
meditans intinebat patribus vero suis desuetis
cogitans cepit que tanta diuina copia non
ad laudem huius sed tunc dei gratiam dispensans
quod auitaneus fuerat nobilis tres fi-
lias virgines ob inopiam restituere cogit
et ut sic in famam earum mercem aliter quod vltra
dicitur opit scelus abhorruit et massam auri
pano involuta in domum eius per fenestram
nocte clara ierat clara recessit matrem autem sur-
gens homo massam auri cepit et deo gratias agens
promouente nuptias celebrauit non multo post

tempore dei famulus sibi pegit opus quod rursus
ille repies et in laudes imensas propensus
deextro vigilare proposuit ut sciret quis
esset qui sue inopie subuenisset post pau-
cos etiam dies duplicata tam auri massam in
domum periecit ad cuius somitum ille exatatur
et nicolaum fugientem insequit talique vo-
ce alloquitur. Siste gradum teque aspectui
meo subtrahas meo. Sicque accurrens ve-
lociter nicolaum hunc esse cognouit mox hu-
mi prostratus osculari volebat pedes eius quod
ille refugiens ab eo exegit ne eum quod diu
viueret publicaret. Post hoc mirre ciui-
tatis defuncto episcopo conuenerunt epi-
scopi illi ecclesie de episcopo peruisuri ad-
erat autem inter eos quidam magne actus
ritatis episcopus ad cuius electionem
omnis sententia deprehendebat. Cum
igitur cunctos ieiunijs orationibus in-
sistere monuisset nocte illa vocem au-
diuit dicentem sibi ut hora matutinali
fores ecclesie obseruaret. Et quem pri-
mum ad ecclesiam cuius etiam nomen est
nicolaus vixit conspiceret ipsum in epi-
scopum consecraret hoc ergo alijs reue-
lans episcopis admonuit ut omnes
orationibus insisterent et ipse per fores
excubaret. Mirum in modum in hora
matutinali quasi a deo missus ante om-
nes se agebat. Nicolaus quem appren-
dens episcopus dixit ei quod tibi nomen
est ille erat columbina simplicitate ple-
nus inclinato capite. Nicolaus inquit
vestre sanctitatis seruus. Quem in eccle-
siam ducentes licet populum remittentem
in cathedram collocauerunt ipse autem
eamdem quam prius humilitatem et mo-
rum grauitatem in omnibus sectabatur
in oratione peruisabat corpus macera-
bat mulierum consortia fugiebat. Du-
milis erat in omnes suscipiendo. Effi-
cax in loquendo. Alacer in exhortando.

seuerus in corripiedo. fertur q̄ sicut les-
 gitur in cronica quadā nicolaū viceno
 interfuisse cōsilio. Quadā autē die dū q̄
 dam naute piclitarent. ita cū lacrimis
 orauerūt. **N**icolae famule dei si vera sūt
 que de te audiuim⁹ nūc ea experiamur.
 mox quidē in eius similitudinē apparu-
 it dicens Ecce assū vocastis em me. **E**t
 cepit eos ī antennis et rudentib⁹ alijsq̄
 iuuare nauis armamentis statimq̄ ces-
 sauit tempestas. Cū autē ad eius ecclesi-
 am venissent quē nunq̄ ante viderant
 sine indice cognouerūt. Tūc deo ⁊ sibi
 de sua liberatione gratias egerunt qd̄ il-
 le diuine misericordie et eorū fidei nō
 suis meritis attribuere docuit. Quodā
 tempore totā puuntā sancti **N**icolai fa-
 mes valida ptulit ita ut omib⁹ defice-
 rent alimenta. **A**udiēs autē vir dei na-
 ues onustas tritico portui applicasse il-
 luc statim p̄fascitur rogans nautas
 ut saltem in centū modij p̄ q̄libet nauē
 fame piclitantib⁹ subuenirent. Cui illi
 nō audemus pater quia mēsuratū ē ale-
 xandrie oportet ī horrea impatoris nos
 reddere. **Q**uib⁹ sanctus dixit facite nūc
 qd̄ dico ⁊ vob⁹ ī dei virtute p̄mitto qd̄
 nullā minorationē habebitis apud res-
 gū exactorē. **Q**d̄ cū fecissent et eandem
 mensurā quā alexandrie acceperant red-
 didissent ministris impatoris miraculū
 referūt et deū in suo famulo magnifica
 laude attollūt frumētū autē scdm̄ vniū-
 cuiusq̄ indigentia vir dei distribuit ita
 ut miraculose duob⁹ annis nō tantum
 ad victū sufficeret sed etiā ad vsū semi-
 nis habūdaret. Cū autē regio illa ydo-
 lis deseruaret p̄e ceteris nefande dyane
 simulacrū populus coluerat adeo ut us-
 q̄ ad tpus viri dei nōnulli rustia p̄e-
 dicte religioni execrabile deseruēt ac
 sub quadā arborē cōsecrata dyane q̄sdā

ritus gentiliū exercerent ac vir dei p̄e-
 dictū ritū de omib⁹ finib⁹ expulit ipsam
 q̄ arborē p̄cedi mādauit. **T**ratu ex
 hoc contra eū hostis antiquus oleū my-
 dyaton q̄ in naturā ī aqua ⁊ lapib⁹ ar-
 det cōfecit seq̄ in formā cuiusdā religio-
 se femine transfigurās quibusdā ad vi-
 rum dei nauigātib⁹ in quadā sagmula
 obuiauit. **S**icq̄ affata est eos mallem
 ad sanctū dei venire vobiscū sed nequeo
 rogo ergo vos ut hoc oleū ad eius eccle-
 siā offeratis et ob mei memoriam ex
 inde aule eius patietis imiatu statim e-
 uanuit et ecce aliā cenūt nauiculā cū
 honestis personis inter quos vnus erat
 filius sancto **N**icolao. **Q**ui sic ait il-
 lis. **D**eu quid mulier illa locuta ē vob⁹
 bis vel quid attulit. **I**lli autē cūta p̄-
 ordinē narrauerūt quib⁹ ille hoc est in-
 pudica dyana et ut me verū dicere cō-
 probetis oleū illud in mare picite qui-
 bus picentib⁹ ingens ignis ī mari suc-
 cendit et cōtra naturā diucius in mari
 ardens cōspicit. **V**enientes igitē ad seruū
 dei aiebāt vere tu es ille q̄ nob⁹ ī mari
 apparuisti et dyaboli insidjs liberaisti.
Per idem tempus cū quedā gens roma-
 no imperio rebellasset contra eam impe-
 rator tres principes **R**epoanū vsūm
 et **A**pilionē misit quos portu adratice
 obuentū cōtrariū applicatos. **S**eat⁹nico
 laus ut secū comederent inuitauit vo-
 lens ut gentē suā a rapinis compesce-
 rent quos in nundnis exercebant. **I**n-
 terim dum sanctus abesset cōsul corrup-
 tus pecunia. tres innocentes milites
 iusserat decollari. **Q**uod ut vir sanctus
 audiuit rogauit principes illos ut se-
 cum illuc usq̄ gradu conato propere-
 rent. **V**enientib⁹ ad locum vbi decollā-
 di erant inuenit eos poplice flexo et fa-
 cie iam velata et in spiculatorum enses

super eorum capita iam vibrasse. At ni-
colaus zelo accensus et in licetorem se au-
dacter ingressus et gladium de manu eius
eminus propulit innocentesque solvens
eos incolumes secum duxit. Illico ad
pretorium consulis properat. et fores
clausas vi reserat. **M**ox illi consul ac-
currens salutavit eum. Aspernans hoc
sanctus dixit inimice dei legis prevari-
cator qua temeritate presumpsisti tanti
cōscii sceleris vultū aspiciere nostrum
Quem postquam plurimū obiurgasset ad
preces tamē illorū dūco eum penitenti-
bāigne recepit recepta igitur benedictōe
imperiales nūcij iter pagūt et impios si-
ne sanguine hostes subdūt. Redientesque
ab imperatore magnifice sunt recepti quā-
dam autē eorū felicitatibus invidentes pre-
fecto imperatoris prece et preceio sugges-
serunt ut eos apud imperatorem dolose
manifestatis criminē accusaret quod cū im-
peratori fugississet ille nimio furore re-
pletus eos in carcerari precepit at sine
aliqua interrogatōe illa eos nocte occi-
di mandavit quōd cū a custode decessissent
sciderunt vestimenta sua et gemere ama-
re ceperunt. **T**unc unus eorū scilicet nepo-
ctanus recolens quod beatus nicolaus tres
innocentes liberauerat exhortat est ali-
os ut eius patrocinia flagitarent. quibus
orantibus sanctus nicolaus nocte illa
constantino imperatori apparuit dicens
Cur illos principes tā iniuste oprehendi-
sti et morti sine criminē abdicasti. surge
velox eosque quātocūdimitti iubeto. **H**inc
autē oro deū ut tibi suscitet bellū in quo
tu coruas. et bestias abis fias cū impera-
tor quis es tu quod hac nocte palaciū meū
ingressus talia audes loqui. cū ille **E**go sū
nicolaus mirree civitatis episcopus. **H**ic et
prefectū siliter trūst p uisū arcuit dicens
mente et sensu perditē cur in necē innocē

cū cōsensisti pge cito et eos libare stude
Sicutē corp⁹ tuū vmbis scaturiret et
dom⁹ tua cū destrueretur. **C**ui ille quis
es tu qui nobis tanta minaris. **S**ato
inquit me eē nicolaū mirree civitatis epis-
copū veriusque euigilantibus statim mutuo
sua somnia pādūt et p illis incarcerationis
otnuo mittūt. **Q**uibus ait imperator quod
maycas artes noscis ut tantis nos illu-
datis somnis. **C**ui responderunt se ma-
gos nō esse nec mortis sententiā meruisse.
Tūc imperator noscis inquit hominem
cui nomē est nicolaus at illi audito hoc
nomine manus extenderunt ad celū ro-
gantes deū ut eos sancti nicolai meritis a
presenti piculo liberaret. **E**t cum impera-
tor totā vitam eius et mirabilia ab eis
didicisset dixit eis **I**te et deo gratias agi-
te qui vos eius precibus liberauit. **S**ed et
de nostris eidē afferte gaudiorū rogantes
eū ut alteri michi minas nō iferat sed p
me et regno meo ad dñm preces fūdat.
p paucos dies predicti viri ad dei faml'm
se psterunt dicens vere famul⁹ dei es ve-
re cultor et amator cristi. **C**ūque sibi cū p
ordinē intulisset ille elevatis in celū manibus
in mētas deo laudes retulit ac bene instru-
ctos pmapes ad p̄ria remisit. **C**um
autem dominus vellet eum assumere.
rogavit dominum ut angelos suos si-
bi mitteret et inclinato capite angelos
ad se venire vidit et dicto psalmo. **I**n te
domine speravi usque in manus tuas re-
tradidit spiritum. anno dñi. ccc. xliij.
ubi celestium melodia audita est. **Q**ui
dum sepultus fuisset in tumba marmore-
rea a capite fons olei et a pedibus fons
aque pfluxit et usque hodie ex eis mēbris
sacrum resudat oleum valens in salutē
multorum. **S**uccessit autem ei quidam
vir bon⁹ qui cū a sede sua ab invidis est
depulsus. **Q**uo eiecto oleū fluere desistit

9
9
Sed eo reuocato p[er]tinus emanauit.
Post multū v[er]o ep[iscop]is thurchi mirream
urbē destruxerunt. xvij. milites baren-
ses illuc p[er]fectis quatuor monachis si-
bi ostentib[us] tūbam san[ct]i nicolai aperu-
erunt ossaq[ue] eius in oleo natantia i[n] vs-
bam baream reuerenter detulerūt. Anno
d[omi]ni millesimo octingentesimo septimo. Vir
quidā ab vno iudeo quādā sūmā pecu-
nie mutuo accepit iurans sup[er] altare s[an]-
cti nicolai cū alui fideiussorē habere ne-
quirit q[uo]d q[uo]d d[omi]nus possit sibi redderet. te-
nente aut[em] illo diu pecuniā. Iudeus eam
expostulauit s[ed] eam sibi reddidisse affir-
mat trahit ergo eū ad iudiciū q[uo]d iuramē-
tū iudicē debitorū. Ille baculū cauatū
quē auro minuto impleuerat secū detule-
rat ac si eius ammicula indigeret volēs
igit[ur] facere iuramentū in deo baculū tra-
didit reseruādū iurauit ille q[uo]d plus igit[ur]
reddiderit etiā q[uo]d deberet. facto iura-
mento baculū suū reperiit et iude[us] igna-
rus astuā eū sibi reddidit. Rediēs au-
tē qui fraude fecerat in quodam biuio
oppressus cōruit somno currensq[ue] cū im-
petu veniens eū necauit q[uo]d plenū baculū
auro fregit et aurū effudit. Audiēs hoc
iudeus cōatus illuc venit. Cūq[ue] dolū vi-
disset et a multis ei suggereretur ut aurū
reciperet omnino tenuit nisi qui defun-
ctus fuerat ad vitā beati nicolai meritis
redderetur asserens se si hoc fieret bap-
tismū suscepturū q[uo]d cristianū futurū cōte-
nuo qui defunctus fuerat suscitatur et
iudeus i[n] cristi noīe baptizatur. Quidā
iude[us] videns beati nicolai virtuosam po-
tentā in miraculis faciendis ymaginē
eius sibi fieri precepit eamq[ue] in sua do-
mo collocavit cui res suas cū aliquo
longius iret cū m[er]itis cōmendabat hec
vel similia verba dicens. Ecce nicolae om-
nia bona mea vobis custodiēda cōmit-

9
to et nisi omnia bene custodieritis vlcio-
nē expectam de vobis verberib[us] q[uo]d flagel-
lis. Quadā igit[ur] vice dū ille abisset fu-
res adueniūt cūcta rapuit solā ymagi-
nē derelinquūt. Iude[us] aut[em] rediens q[uo]d se
spoliatū videns ymaginē alloquit[ur] tali-
bus vel similib[us] vsus verbis. D[omi]ne mi-
colae nōne in domo mea vos posuerā
ut res meas a latronib[us] seruaretis cur
hoc facere noluistis q[uo]d latrones q[ui]re nō
prohibuistis. Igitur dura tormēta rea-
pies q[uo]d pro latronib[us] penā lues. Sicq[ue]
damnū meū in tuis recōpensabo tormen-
tis et furore meū i[n] tuis refrigerādo ver-
berib[us] et flagellis. Accipiens ergo iude-
us ymaginē. dire eam verberat direq[ue]
flagellat. Mira res pro[ter]sus q[uo]d stupen-
da diuidentibus furibus que rapuerāt.
Sanctus dei tanq[uam] in se verbera recepisset
appertuit hec vel similia verba dicens.
Cur tam dire pro vobis flagellatus sū.
Cur tam fideliter verberatus. Cur tormē-
ta tot passus. Ecce quō corpus meum
liuet. Ecce qualiter effusione sanguinis
ruber p[er]gite acus et cuncta reddite q[ui]
tulistis alioquin dei omnipotentis i[n] vos
ire desinet ita ut scelus vestrum in me-
dium publicetur et quilibet vestrum sus-
pendiūm patitur. Ad quē illi quis es-
tu q[uo]d nobis talia loqueris. Et ille. ego
sum nicolaus seruus ihesu cristi quē iu-
deus ille pro rebus suis quas tulistis
tam crudeliter flagellauit. Tertii illi-
ad iudeum veniunt miraculum referunt
ab eo quid ymagini fecerit audiunt cū-
cta reddunt. Sicq[ue] et latrones ad vi-
am redeunt recitandis et iudeus fidem
amplectitur saluatoris. Vir quidam
pro amore filij sui litteras adiscens fe-
stum sancti nicolai annuatim solens
mittere celebrabat. Quadam igitur vice
pater pueri conuiuium preparauit. et

multos clericos inuitauit. Venit autem
dyabolus ad ianuam in habitu pegrini petens
elemosinam sibi dari iubet quodam pater
filio ut det elemosinam peregrino pperat
puer sed pegrinū nō inueniēs insequitē
abiecit. Cūq; ad quoddam opitū puenisset
apprehēdēs dyabolus puerū eū strangulauit
Quod audiēs pater vehemēter ingemuit
corpus tulit in thalamo collocauit. Ce-
pitq; pze dolore clamare et dicere fili dī
lectissime quomō est vobis sancte nicolae
hanc est merces honoris quē vobis tā
dū exhibui. Et cū hec et similia diceret
statim puer quasi de somno euigilās o-
culos apparuerat surrexit. Vir quōdā no-
bilis rogauit beatū nicolaū ut sibi filiū
a dño impetraret pmittēs se filiū ad ec-
clesiā ei⁹ ducturū et aphū aureū oblatū-
rum filiū ergo nascit et ad etatē pdu-
cit et aph⁹ fieri iubet qui dum sibi valde
placere suis eum adoptauit vsib; et ali-
um eque valentē fieri pcepit nauigan-
tib; itaq; ad ecclesiā sancti nicolai iubet
pater filio ut in illo apho quē primo fie-
ri fecit a quā sibi afferret puer autē cum
vellet haurire cū apho in mari cecidit et
statim dispuat pater autē amare flens in-
chiloi⁹ uonū suū pferat veniens igitē ad
altare sancti nicolai cū obtulisset scdm
aphū tāq; pfectus cecidit de altari. Cū
autē eū eleuasset et sup altare itez posu-
isset rursus de altari longius est pfectus
Mirantib; omnib; ad tam grande specta-
culum ecce puer sanus et incolumis ad-
uenit primū aphū suis gestans manib;
Parrauitq; corā omnib; q; quādo in
mari cecidit statim beat⁹ nicola⁹ affuit
et eum illesum seruauit. Sicq; pater ei⁹
letus effectus utriq; aphū beato nico-
lao obtulit. Quidā vir diues meritis
beati nicolai filium habuit quē a deo da-
tū vocauit hic sancto dei appellam in

domo sua cōstruēs oī āno festū ei⁹ solē-
mē celebrauit erat autē loc⁹ ille situs iu-
sta terzā agarzenoz a deo datus ergo
quōdā vice ab agarzenis capite et in serui-
tutē regis eoz deputat. sequenti āno dū
festū sancti nicolai pater ei⁹ duote celebra-
ret puer aphū pāosū tenēs regi assisteret
recolit suā capcōz penitū dolorem et gau-
dium quōd in domo sua ea die fiebat cepit
q; alas suspirare quozū suspiriozū cau-
sam dū rex nimis extorsisset ait rex quō-
quid tuus nicolaus agat tu hic nobis
cum manebis. Et subito facto vento ve-
hementi totamq; domum concucietē pu-
er cum apho rapitur et ante fores ecclesie
vbi parentes agebant solemnia colloca-
tur et magnum gaudium omnibus ge-
neratur alibi legitur tamen q; p predictus
iuuenis fuit de normādia q; vltē mare p-
grēs a soldano capite autē cū sepe vbat q;
dū in festo sancti nicolai vbares et in leti-
cia quā tunc haberet consueuerat subito
obdormiuit et euigilans in capella pa-
ris sui se iueit. **De sancta lucia**

Lucia dicitur a luce. Lux enim ha-
bet pulchritudinem in aspectone
q; ut dicit ambrosius lucis natura hē ut oīs
in aspectu ei⁹ gracia sit. diffusioz sine co-
quinacōe q; p quicūq; imūda diffusa nō co-
inquinat. Rectū icēsu sine curuitate lōgis-
simā lineā ptransit s; nō morosa dilatione
p hōndit q; beata vgo lucia habuit de
corē vgmittatis s; nō aliq; corrupcōe diffu-
sioz caritatis s; nō aliq; imdo aōre. rectū i-
cēsu icēhoīs in deū s; nō aliq; obliq; tate lō-
gissima lineā diurne opacōis s; nō negli-
gācie tarditate vel lucia q; lucis via

Lucia vgo aracusana nobis gene-
re audiēs famā sancte agate p to-
tā caliam diuulgari sepulcrū eius adiit
cum matre sua eubicia annis quatuor
fluxum sanguinis incurabiliter patiente

90

Inter ipsa igitur missarum sollemnia contigit
ut illud euangelium legretur in quo dominus
mulierem ab hac passione sanasse narrat
Tunc lucia matri dixit. Si credis hijs
que legunt crede agatha illum semper ha-
bere presentem pro cuius nomine sustinuit pas-
sionem si ergo eius sepulcrum credens conti-
geris perfecta continuo sanitate gaudebis
Igitur recedentibus cunctis et matre et filia
iuxta sepulcrum in oratione existentibus luci-
am somnus arripuit. viditque agatham
in medio angelorum gemmis ornatam stan-
tem et dicentem sibi soror mea lucia vir-
go deo deuota quod a me petis quod ipsa po-
teris prestare continuo mihi tue. Nam ecce
pro fide tua sanata est. Euigilans autem
lucia matri sue dixit mater mea ecce sa-
nata es pro ipsam ergo te doprecor que fu-
is orationibus te sanauit ne michi de cetero
nomines sponsam. Sed quequid michi
datura eras pro dote pauperibus largire.
Cui mater ait tege prius oculos meos
et quequid volueris de facultatibus fia-
to ad quam lucia. Quod moriens das ideo
das quod ferre tecum non potes. Da michi dum
vius et mercedem habebis. Cum ergo redi-
sent fit cotidie distractio rerum et dant in
necessitatibus pauperum. Interea dum patri-
monium distribuit ad sponsam notitiam pue-
nitur requirit sponsus a nutrice de hijs
Respondit illa caute quod utilior possessionem
nem sponsam suam inuenisset quam suo vole-
bat nomine compare et ideo videbatur ali-
quanta distrahere. Credidit stultus car-
nale commercium et cepit auctor esse vendi-
tium. Venditis autem omnibus et pauperibus et
rogatis sponsus trahit eam coram pascasio
consolari dicens eam christianam esse et contra le-
ges agere augustinum. Inuitati igitur eam
pascasio ad sacrificia ydolorum respondit
sacrificium placens deo est visitare pau-
peres et eis in necessitatibus subuenire et

10

quia iam amplius non habeo quid offeram
meipsum sibi tribuo offerendam. Cui pas-
cadius ista verba tibi simili stulto nar-
rare poteris. Michi autem qui principum de-
creta custodio ista frustra persequeris ad-
que lucia. Tu principum tuorum decreta cu-
stodis et ego dei mei legem custodiam. Tu
principes times et ego deum timeo. Tu il-
los offendere noli. et ego deum offendere
caueo. Tu illis placere desideras et ego
ut cui sto placeam concupisco. Tu ergo fac
quod tibi utile esse cognosces et ego faciam
quod utile michi esse prospexero. Cui pasca-
dus patrimonium tuum cum corruptoribus ex-
pendisti et ideo quasi meretricem loqueris
Cui lucia patrimonium meum in tuto loco con-
stitui corruptores autem mentis et corporis
numquam sciam Respondit pascadius. Qui sunt
corruptores corporis et mentis. Lucia dixit
Corruptores mentis vos estis qui sua-
detis ut anime suam deserat creatorem. Cor-
ruptores vero corporis sunt qui corpalem
delectationem preponunt epulis sempiternis.
Pascadius dixit Cessabunt verba cum
puentium fuerit ad verba. Cui Lucia dixit
Verba dei cessare non possunt. Cui pasca-
dus. Tu ergo deus es Respondit Lucia. An-
gela dei sum qui dixit. Cum stereris ante re-
ges et presides. Non enim vos estis. et.
Pascadius dixit In te ergo spiritus san-
ctus est. Cui lucia. Qui caste viuunt tem-
plum spiritus sancti sunt. Cui pascadius ego
faciam te duci ad lupanar ut ibi viola-
tionem accipias et spiritum sanctum perdas.
Cui lucia. Non inquinat corpus. nisi
de consensu mentis. Nam si me inuita vio-
lari feceris. castitas michi duplicabitur
ad coronam. Punquam autem voluntatem meam
ad consensum poteris perducere. Ecce cor-
pus meum ad omne supplicium est paratum.
Quid moraris. Inape filii dyaboli dese-
deri a penarum tuarum exercere. Tunc

pascasi? lenones fecit venire dicēs eis in
uitate ad eā omnē populū et tam diu il
ludat donec mortuā nūciet. Volentes
aut eā trahere tāto pōdere spūs s. i. c. e. cā
fixit ut oīno eā mouere neq̄rēt. fecit q̄
pascasi? mille viros accedere et manus
ei? et pedes ligare s. eā nullaten? poterāt
mouere. Tūc et cū viris mille paria boū
adhibuit s. tamē virgo dñi immobilis
pmanfit. Vocatis aut magis vt suis i
cāracōmb? moueret. oīno moueri non
potuit. Tūc dixit pascasi? que sunt ista
maleficia q̄ vna puella a mille viris n̄
moueret. Lucia dixit nō sūt ista male
ficia sed beneficia. cristi porro si adhuc de
cem milia adhibueris eā ut prius imo
bile me videbis. Putans vero pascasi?
scdm quōsdā figmētū q̄ locō fugarēt
maleficia iussit eā locō pfundi cūq; nec
sic moueri posset angustiāt? minis copi
osū ignem circa eam accedi p̄cōq; resis
nā et feruens oleū sup eā fundi iussit di
xitq; lucia inducias impetraui martirij
mei vt credentib? timorem auferā passio
nis et nō credentib? vocē insultacōnis ui
dentes aut amici pascasi? eū āgustuari
in gutture eius gladium immerferūt q̄
nequaq; loquelam amittens dixit anū
cio vobis pacem ecclesie reddita maxi
miano hodie mortuo et de regno suo di
ocletano expulso et sicut ciuitati catha
nensi soror mea agatha data ē p̄cārix
sic et ego ciuitati siracusane oēsā sū in
teruentrix. Dum hec virgo loquit ecce
ministri romanorū veniūt pascasiū
apprehendunt vinctum ad cesarem secū
ducūt audierat enī cesar q̄ vniuersā p
uinciam fuerat depredatus veniens ergo
romam et senatui accusat? pariter et con
uictus capitali sententia est punitus.
Virgo vero lucia de locō in quo p̄cussa
ē mota nō est nec spiritū tradidit quo

ad vsq; sacerdotes veniēt et corp? dñi ei
traderēt et oēs astates amē dño rñderūt.
in eodē aut loco ē seplta et ecclesia fabz
cata passa ē aut tpe cōstātim et maxēcij
arca ānos dñi. ccc. x. **De s. Thoma**

Thomas interpretat abyss? ul' gemi
nus qd et grece didim? dicitur ul' tho
mas a thomos qd ē diuisio siue sectio
Dicit ergo abyss? eo qd pfūditate diui
nitatis penetrare meruit qm ad sui inter
rogacōz crist? sibi rñdit Ego sū via ve
ritas et vita dicit gemin? eo qd resurre
ctōne cristi quasi geminate et in duplū
q̄ alij cognouit. Nā illi cognouerūt vi
dēdo iste vidēdo et palpādo. Diuisio aut
siue sectio dicitur qz mētē suā ab amore mū
di diuisit vel qz ab alijs i fide resurrecti
onis diuis? et sect? fuit ul' dicit thomas
quasi tot? means in dei scz amore et con
templacōne habuit enī tria que in ipso
iudica uerunt fuisse amorē dei de quibus
dicit p̄sper i libro de vita et contemplatiua
Quid ē deū diligere n̄ animo oape fer
uide v̄sionis dei affectū peccati odii et
mūdi fascidū ul' thomas dicit a theos qd
est de? et me?. vñ thomas quasi de? me?
et hoc p̄pter illud qd dixit cū certificatus
credidit deus meus.

Thomas ap̄ls cū ēet apud cesareā
appuit ei dñs dicēs Rex indie gū
doser? misit p̄positū abbanē querere ho
minem architectozia arte eruditū. Dem
igit? et mittā te ad eū. cui thomas dñe q
vis mitte me preter ad indos. Cui dñs
vade secure qz ero custos tui cūq; indos
cōuerteris ad me cū palma martirij veni
es cui thomas dñs me? es et ego seruus
tu? fiat volūtas tua cūq; p̄posit? p fo
rū ābulat? dixit ei dñs qd opare vis iu
uēis cui ille dñs me? misit me vt oduz
cā seruos in arte architectozia eruditos
vt romano ope sibi palacium ostruat

11

Tūc dñs tradidit ei thomā asserens eū plurimū in tali arte peritū. Nauigātes autē ad quādam ciuitatē uenerūt in qua rex filie sue nuptias celebrabat hoc cū p̄conizari fecisset ut om̄s nuptijs interesset alias regē offenderēt cōtigis illū abauē et apostolū introire puella autē hebreā fistulā in manu gerens unūquēq; laude aliqua cōmendabat. Vidensq; ap̄tm intellexit hūc esse hebreū eo q̄ nō manducaret sed oculos ad celū fixos haberet. Cūq; puella corā eo hebraice caneret dicēs Dñus est deus hebreorū q̄ creauit om̄ia ⁊ fundauit maria ap̄s ipsa hec eadē uerba repetere satagebat Vidēs autē p̄ncerna q̄ nō māducaret nec biberet sed tantū oculos fixos ad celū haberet apostolū dei in maxillam percussit. Cui ap̄tus **A**elius est ut in futuro indulgentia tibi tradatur ⁊ hec trāsitoria plaga reddat. **N**ō hinc surgam donec manus q̄ percussit huc a eamib; afferatur hic **I**git̄ ad hauriendā aquā abiit ⁊ leo ip̄m occidens sanguinē eius bibit facerātib; autē eamib; eius corp⁹ un⁹ miger camis manū ei⁹ dextrā in mediu cōuiuū apportauit quo uiso om̄is turba obstupuit ⁊ puella eius uerba referens p̄fecta fistula ad pedes ap̄ti se proiecit. **H**ui⁹ autē uisionē factā reprobat **A**ug⁹ in libro cōtra faustum ⁊ asserit a pseudo hoc fuisse insertū. unde ⁊ legenda hic q̄ ad plura suspecta habetur posset tamen dici q̄ nō aīo impetrādi sed modo p̄dicādi dictū sit. si tamē augustini uerba diligenter inspiciant nō penitus reprobare ista uidetur. **A**it enī sic in eodē libro p̄legim⁹ scripturas apocryphas manichel an nescio quib; sutorib; fabularū sub ap̄torū noīe scriptas q̄ suozū scriptozū t̄pib; in auctoritatē sancte ecclesie recipi merentē si sancti ⁊ docti hoīes

11

qui tūc in hac uita erant et examinare poterāt eos nō uera locutos esse cognoscere. **I**bi tamē legūt apostolū thomā cū esset in quodā nuptiarū conuiuio pegrinus et p̄ofus incognitus a quodam ministro palma percussū impetratū fuisse homini cōtinuā seuq; uindictam nā cū egressus esset ad fontē unde et a quā cōuiuatiō ministraret in eū leo irruens interemit. manūq; eius q̄ caput ap̄ti leui ic̄tu percussit a corpe auulsā secūdu uerū apostoli id optantis atq; imprecantis camis manū intulit mensis in quibus ipse apostolus discūbebat. **Q**uid hoc uideri crudelius potest uerum quia ibi nisi tamen filioz hoc etiā scriptum est q̄ ei ueniā in seculo futuro p̄cederet. **F**acta est autē compensatio beneficii maioris ut et ap̄tus q̄ carus deo esset p̄ hūc timorē cōmendaretur ignotis et illi post hāc uitam q̄nq; simedā in eternū cōsulerent. **U**erū illa uera sit an cōficta narratio nichil mea nūc interest. **C**erte enī manichel a quibus ille scripture quas canon ecclesiasticus respuit tanq̄ uere atq; sincere acceptantē saltem hec cogunt fateri illā patientie uirtutem q̄ docet dñs dicēs **S**i quis te percussit in maxillā dextrā p̄be et sinistra posset esse in preparacōe cordis etiā si nō exhibeat gestu corpis ⁊ expressione uerborū q̄nquidē apostolus palma percussus post dñm rogauit ut iniurioso homini in futuro seculo parceretur in presenti aut illa iniuria nō multa relinquere tur quā uel p̄beuit fierenti alterā. aut ut iterū feriret amonuit. **T**enebat certe interioris dilectionis affectū et exterioris requirebat correctiois exemplū siue hoc uerū sit siue cōfictū cur nolūt credere tali animo famulū dei moysen ydoli fabricatores ⁊ adoratores gladio p̄strauisse

Si aut penas illas opam⁹ quid limbs
le ferro interimi ⁊ a feris ctuari atq;
lamari. **Q**uoniam quidem iudices publicas le
gibus seruientes maioris criminis reos
bestijs subditi q̄ gladio pcuti iubentur
hec Aug⁹ tunc apostolus ad peticoz regis
sponsam ⁊ sponsam benedixit **D**a inquit
ens domine adolescentibus hys benedi
ctionem tue dextre ⁊ in eorum mentibus
semina semen vite. **A**bcuntes aut aposto
lo in manu iuuenis est repertus plen⁹
dactylis palme ramus. **C**omedentibus
vero sponso ⁊ sponsa de fructu eius am
bo obdormiunt ⁊ somnum simile ambo
cernuntur. **V**idebat etenim eis qd rex gem
matus eos amplecteretur ⁊ diceret apo
stolus benedixit vos ut eterne vite par
ticipes sitis **S**urgulantibus aut ⁊ mutuo
sibi somnia reuelantibus apostolus ad
eos ingreditur dicens eis. **R**ex meus
vobis modo apparuit ⁊ me clausis ianu
is huc adduxit ut sup vos benedictio
mea habetis carnis integritatem que est
omniu regina virtutu ⁊ fructus salutis
ipetue virginitatis soror e angeloz pos
sessio omniu bonoz victoria libidinum
fidelis trophou expugnatio demonu ⁊ eter
noz securitas gaudioz **D**e libidine
aut corruptio gignit de corrupcoe pol
lucio nascit de pollucioe aut reatus orie
de reatu confusio generatur hec illo refe
rente duo angeli apatuerunt dicentes
eis **N**os fumus angeli vobis ad custo
diam deputati. qui si apostoli bene serua
ueritis monita offerimus deo omnia vo
ta vestra eos igit apostolus baptisauit
et de fide diligenter edocuit. **P**ost multu
vero temporis sponsa nomine pelegia sa
cro vlamie consecrata martiriū patitur
et sponsus nomine dyomisius illi quita
ti in episcopum ordinatur **P**ost hec aut
apostolus ⁊ abbanes ad regem indie p

uenerunt. **D**esignato vero ab apostolo
mirabili palaco ⁊ copioso thesauro ac
cepto. **R**ex in alia puincia p̄fascit ⁊ a
postolo vniuersu thesaurum paupibus
elargit per totu aut biennu quo affuit
rex ap̄s predicaco institit ⁊ mirabile
pp̄m ad fide ouertit **R**edies aut rex ⁊ q
thomas fecerat discos ip̄m cu abbanē in
ima retrudit carceris ut postmodu vi
uos excoziatos vlticib daret flamis.
Interea god frat regis morit et ei sepul
cu cu ambicoe nimia prepat **Q**uarta
aut die q mortu⁹ fuerat resurrexit ⁊ stu
pefactis oib cunctis fugientib dixit fratri
suo hic ho frater que excoziare ⁊ intede
re disponebas amice⁹ dei e ⁊ oes angeli
simule⁹ ei q me in paradisu ducentes qd
da michi onderunt palacum ex auro
et argēto ⁊ lapidibus preciosis mirabi
liter fabricatu et cum eius pulcritudine
admirarer **D**ixerunt michi hoc palacu
qd fratri tuo extruxerat. cuiq dixerat ut
na iamtor eius essem dixerunt michi frat
tu⁹ ille fecit indignu **S**i vis i illo ma
nere rogabi⁹ dnm ut suscitare dignes
ut illud a fratre tuo possis emere reddes
ei pecuniā qua se estimat pdidisse ⁊ hec
dicens currit ad carcerē ap̄li fratri suo
postulans indulgeri abiectisq; uinculis
rogare apostolu cepit ut veste acaperet
preciosam. **C**ui apostolus ignoras qd
nichil carnale nichil terrenum gestiunt
qui cupunt habere in celestibus pote
statē **E**gredienti aut ap̄o de carcere rex
occurrit ⁊ obuoluit eius pedib vnam
postulabat **T**unc apostolo ait multu vo
bis prestitt deus ut secreta sua vobis
onderet. **C**redite in cristu ⁊ baptisamini
ut eterne regni p̄cipis sitis. **D**ixit ei fr
regis vidi palacu qd ffr meofcisti ⁊ ip̄
opare merui cui ap̄s h i prate fr̄is tui
e **C**ui rex ip̄ e meū ap̄s t̄ faceret altuū

Quid si forte nequiterit michi et tibi unum
 hic commune erit. Rndit apl's innumera
 bilia palatia sunt in celo ab inicio se-
 culi preparata que fidei precto et electis
 copant. Diuicie aut vestre ad illa vos
 ante cedere possunt sequi vero omnino non
 possunt per unum aut mensam fecit paupes
 omnes illius prouintie congregati qui
 bus congregatis debiles et infirmes scos
 hu stare iussit et super eos orauit. Cumque
 docti fuerant Rndissent amē coruscaco
 de celo ueniens tā apl'm quā ceteros fere
 per horā dimidiā sic prostravit ut omnes
 se putarent idu vulgaris interisse. crig-
 gns aut ap'us se dixit Surgite quia
 dñs meus sicut fulgur uenit uosque ser-
 nauit exurgentes aut omnes sanī dñi et a
 postolū glorificauerunt. Tunc ap'us
 cepit eos docere et duodecim gradus vir-
 tutū assignare. Primus est ut dñi cre-
 dent qui est vnus in essentia et trinus in
 personis dedit eis triplex exemplū sensi-
 bile quomodo sint in vna essentia tres per-
 sone. Primū est quia vna est in hoīe sa-
 pientia et de illa vna procedit intel-
 lectus memoria et ingenū. Pā ingenū ē
 ut inquit quod non didicisti inuenias. Me-
 moria ut non obliuiscaris quod didicisti.
 Intellectus ut intelligas que ostendis
 possunt vel doceri. scdm quod in vna vi-
 nea tria sunt scilicet lignū folia et fru-
 ctus et oīa tria vnū sunt et vna vinea
 sunt. Tercū est quia caput vnū qua-
 tuor sensibus cōstat in vno enī capite
 sunt visus gustus auditus et odoratus
 et hec plura sunt et vnū caput sūt. Se-
 cūdus gradus est ut baptismū suscipe-
 rent. Tercus est ut se a fornicacōne te-
 nerent. Quartus ut se ab auaricia tem-
 parent. Quintus ut gulā restringerēt
 Sextus ut penitentia tenerent. Septi-
 mus ut in hijs pseuerarēt. Octauus ut

hospitalitatem amarent. Bonus ut vo-
 luntatem dei in faciendis quererēt et ea
 op're complerent. Decimus ut eam
 in non faciendis quererent. et ea vit-
 tarent. Undecimus ut caritatē amicas
 inimias impanderent. Duodecimus ut
 in custodiēdis hijs vigilē curā haberēt
 Post predicacōnē vero baptizati sunt
 nouē milia virozū exceptis paruulis et
 mulierib'. Post hec aut in superiorē in-
 diam abiit in qua innumeris miraculo-
 rum insignijs coruscavit. Syntice et
 am amicā migdomie vxoris carisij co-
 gnati regis ap'us illuminauit. Dixit
 que migdomia ad synticē putas si potero
 eū videre. Tūc migdomia de cōsilio eius
 habitū mutauit et inter paupes muli-
 eres ubi ap'us predicabat aduenit et
 postulus aut cepit vite huius miseria pre-
 dicare dicens inter cetera quomā vita
 hie est vita miseria camby subiecta et a
 deo fugitiua ut eū teneri credit effugiat
 labefacta. Deinde cepit quatuor racomb'
 exhortari ut verbū dei libenter audirent.
 ipsū verbū dei quatuor retū generib' cō-
 parando scilicet collirio. ex eo quod oculū
 nostri intellectus illuminat passionē ex
 eo quod nostrū affectū ab omni carnali a-
 more purgat et mūdāt. Emplastro ex
 eo quod peccatorū nostrorū vulnera sanat.
 Cib' ex eo quod nos celestiu amore dele-
 ctat et sicut inquit hec egrotō nō valēt
 nisi ea in se receperit. sic nec anime lan-
 guenti verbū dei predest nisi illud deus
 te audierit. predicat igit apostolo mi-
 gdomia credidit et demoxps viri thozū
 abhorruit. Tunc carisius a rege impe-
 trauit ut apostolū in carcerem posuit ad
 quē ueniens migdomia rogauit ut sibi
 ignosceret quod propter eā in carcerem missus
 esset quā ille benignus cōsolās hec om-
 nia se libenter asseruit. Carisius autem

regem rogauit ut reginam sorore sue
uoris ad eam mitteret si forte ea reuo
care posset. **M**issa regina uertit ab ea
qua uolebat puerrere uisusq; tot mira
culis que apl's faciebat dixit maledicti
fuit a deo qui non credunt hijs opib;. tunc
apl's omnes qui aderat de trib; breuit
instruxit se; ut ecclesia diligeret. sacerdo
tes honoraret et assidue ad audiendu uer
bu dei ueniret. Reuertit aut regina di
xit ei rex ut qd tam diu morata es qui
respondit putaba migdoma stultam ee
et sapientissima est et me ad apl'm dei du
cens via ueritatis me cognoscere fecit et
nimis stulti sunt q in cristu non credunt
Roluitq; regina regi deiceps copulari
Stupescit aut rex dixit cognato suo
du tua uore recuperare uelle mea pdi
di et perior michi mea effecta est qua tua
tibi **T**unc rex iussit apostolu ligatis ma
nib; ad se adduci preapiens ei ut ad fur
os uiros iuges reuocaret. Apl's aut
triplicia exemplo ondit qd uis in errore
p'sisteret hoc facere non deberet uidelicet
exemplo regis exemplo thurris et ex
emplo fontis. **U**nde dixit tu cu sis rex non
uis habere cominquata seruita sed mu
dos seruos piter et anillas. **Q**uanto ma
gis credere debes deu amare castissima et
munda seruita **Q**uid ergo culpor si de
um amare predico in seruis suis q dili
gis et in tuis fabrica turrim excelsum et
dicas michi ut ego qui fabricaui eam de
struam **F**odi terram profundam et eduxi
fontem de abyssu et dicas michi ut obstru
am illum **T**unc iratus rex afferri iussit
ardentes lammis ferreas et apostolum
stare nudis pedib; sup eas protin; aut
nutu dei fons ibi erupit et eas extinxit
Tunc rex consilio cognati sui eum in
tormentum ardentem mitti fecit. **Q**ue ta
men sic refrigata est. **U**t die altera sa

nus inde exiret et illesus. **D**ixitq; regi
caris; fac illum offerre sacrificium deo
soli ut sic dei sui ira incurzat q ab hijs
eum liberat. **C**umq; ad hoc uergeretur di
xit regi prestancia tu q; factura tua et
quomiam tu uerum deu negligis et pictu
ram colis. **T**u putas q sicut carisus
deus michi irascetur. postq; adorauero
deu tuum magis autem irascetur deo tuo
eumq; conminuet adoratu igitur cum
adoro. **S**i ergo me adorante deum tuu
deus meus non euertet illum. **S**acrificis
cabo illi **S**i autem sic tu credes deo meo
Cui rex adhuc mecum de pari loquez
ris **P**recepit igitur apostolus hebrayce
demoni qui in eo erat. **U**t q; cito coram
ydolo genua flecteret statim ydolum co
minueret **F**lectens igitur apostolus genua
dixit ecce adoro sed non ydolum. **E**cce
adoro sed non metallum. **E**cce adoro
sed non simulacrum. **A**doro autem do
minum meum ihesum cristum **I**n cuius
nomine preapio tibi demon qui in eo
latis ut simulacrum istud commis
nuas **S**tattmq; sicut cera liquefactum
est. **T**unc omnes sacerdotes mugitum
dederunt. **P**ontifex autem templi eleuas
gladium apostolum transfuerberauit di
cens. **E**go uindicta in iurias dei mei.
Rex autem et carisus aufugerunt uiden
tes q; populus uellet apostolum uindis
care et pontificem uiuum incendere **C**ri
stiani autem corpus apostoli tulerunt
et honorifice sepelierunt. **P**ost longum
tempus scilicet circa annos dominum du
centos et triginta corpus apostoli in e
dyssam ciuitatem que olim dicebatur.
Syna regum medorum translatum est
alexandro imperatore ad syrozum pre
hee faciente. **I**n illa aut ciuitate nullus
hereticus nullus iudeus nullus paganus po
test uiuere nec tyrannus alius ibi nocere

Postquam ab agario rex illius civitatis epistolam manu saluatoris scriptam accepit meruit. Nam si quando gens aliqua contra civitatem illam insurrexerit infans baptizatus super portam stans epistolam illam legit et ea die tam saluatoris scriptis quam apostoli thome meritis hostes aut fugiunt aut pacantur. Ysidorus in libro de vita et obitu sanctorum sic de isto apostolo dicit. Thomas discipulus christi ac similis saluatori audiendo incredulus videndo fidelis fuit hoc euangelium predicavit ut parthis medis et persis hyrcanis et barchanis et intrans orientalem plagam et in terra gentium penetrans ibi predicacionem suam usque ad tyrum sue passionis produxit hoc lanceis transfixit occubuit hoc ysidorus. Crisostomus quoque ait quod dum thomas ad regionem magorum qui ad christum adorandum venerat devenisset eos baptizavit et facti sunt adiutores fidei christiane.

Dico de festiuitatibus que incurunt infra tempus renouacionis quod incepit a moysi et prophetis et durauit usque ad aduentum christi in carne quod tempus representat ecclesia ab aduentu usque ad natiuitatem domini inclusiue. Sequitur de festiuitatibus que eueniunt infra tempus quod partim continetur sub tempore recedacionis partim sub tempore peregrinacionis quod tempus representat ecclesia a natiuitate usque ad septuagesimam sicut supra in prologo dictum est. *De natiuitate domini*

Natiuitas domini nostri ihesu christi secundum carnem ut quidam aiunt completis ab adam quinque milibus ducentis xxxviii annis vel secundum alios vi. milibus. vel secundum eusebium cesariensem in cronica suis quinque milibus nonaginta tempore octauiani imperatoris facta est computacio autem sex milium annorum inuenta fuit a methodio po-

trius mistice quam Cromice. Veniente autem ipso filio dei in carnem tanta pace vniuersus mundus gaudebat ut toti orbi vniuersus Romanorum imperator pacifice presideret. Hic dictus est octauiana prima impositione Cesar a Julio cesare cuius fuit nepos. Augustus ab augmēto rei publice Imperator a dignitatis honore qui ad differētia aliorum regum fuit primo hoc nomine insignitus. Nam sicut nasci voluit ut nobis pacem temporis et pacem eternitatis tribueret sic voluit ut nichilominus ortum suum pacis temporis illustraret. Cesar igitur augustus vniuerso presidens orbi scire voluit quot prouincie quot ciuitates quot castra quot ville quot homines in toto orbe essent iussit ut dicitur historijs scolasticis ut omnes homines ad urbem vnde traherent originem pergerent et quilibet denarium argenteum qui valebat decem nummos vsuales vnde et denarius dicebatur presidii prouincie trahens se subditum romano imperio profiteretur. Nam et numus ymaginem proferebat cesaris et superscriptionem nominis dicebatur autem professio et descriptio sed diuersa consideratione. professio enim dicebatur quia quilibet quando reddebat presidii prouincie censi caput id est denarium illum qui sic vocabatur ponebat super caput suum et proprio ore profiteretur se esse subditum romano imperio vnde dicebatur professio id est proprio ore factio et fiebat hoc coram omni populo. Descriptio autem dicebatur quia numerus eorum qui censum capitis ferebant certo determinabatur numero et redigebatur in scriptis. Hec autem descriptio primo facta est a preside sive arino prima dicitur ut in eisdem historijs scolasticis habetur quantum ad arinum. quia enim iuda in vniuerso terrene nostre habitabilis esse dicebatur pulsus est ut in ea inchoaretur et deinde

p circūstantes regiones ⁊ alij pcedes
psequerēt . vel prima dicit vniuersalis
qz alie pcefferunt pcculares vel forte
prima capitū in ciuitate fiebat a pcedē
scda ciuitatū i regione allegato cesaris
Tercia regionū in vrbe corā cesare . Jo
seph aut cum esset de genere dauid a na
sareth in bethlehem profectus est . Cum
aut beate marie tempus pendi instaret
et ipse de suo reditu nesciret eā secū assū
psit ⁊ in bethlehē secū duxit nolens the
saurum sibi a deo omisū i aliena manu
dimittere sed ipse p se volens illū cura
pugili custodire . Cū ergo bethleē ap
pinquasset vt frater bartholome⁹ i sua
opilacōe testat . Et de libro infancie sal
uatoris est sumptū . Vidit virgo ptem
populi gaudentē ⁊ pte gementē . Quod
sibi angelus exponens ait pars populi
gaudens etiā populus gentilis qui in se
mine abrahe etnā benedictionē acipi
et . Pars aut gementis est plebs iudayca
a deo suis meritis reprobata Cū igit ab
bethleē venissent ⁊ qz pauperes erant et
qz oīa hospicia alij qui ppter hoc ipsum
venerāt occupauerāt nullū hospitiū habe
re potuerunt diuertūt ergo in cōmuni
transitu qui cum dicit in hystorijs scola
stias erat inter duas domos opimentū
habens qui diuersorū dicit sub quo ce
ues . d colloquendū vel ad cōuescendū
in diebus ocij vel p aeris intemperie di
uerrebant vbi forte ioseph presepe boui
et asino fecerat . ut scdm quosdā rusticū
ad forē veniebant animalia sua ibidē liga
bant ⁊ ideo presepe ibi cōstructum erat
Ipsa igitur nocte media diei dominice
beata virgo filium suū peperit ⁊ in prez
sepio sup fenū reclinauit Qd fenum ut
habet in hystorijs scolasticis beata he
lena postmodum romam detulit . A cui⁹
fem bos asin⁹ comestione abstinebant .

Notandū autē q natiuitas cristi fuit
mirabiliter facta cum ex parte generātis
tum ex pte geniti tum ex pte modi gene
rādi . Ex pte generātis qz ipsa fuit virgo
ante partū ⁊ virgo post partū ⁊ hoc scili
cet q virgo manens peperit qnqz modis
ostensū est Primo p pphiam ysaiē . vij .
Ecce virgo concipiet ⁊c . Secdo p figurā
hoc em figuratum fuit ⁊ p virgā aarō
que sine omni humano stud o floruit
et p portam ezechielis que semper clau
sa permansit Tercio p custodiam ioseph
em ex eo q ipsam custodiuit testis sue
virginitatis extitit . Quarto per experien
ciam cum enim vt in compilacōe bar
tholomei habetur ⁊ de libro infancie sal
uatoris sumptum fuisse videtur . Cum be
ate marie paricndi tempus instaret io
seph licet deum de virgine nasciturum
non dubitaret mozem tamē gerens pa
tric obstetrices vocauit . Quatum vna
vocabatur zebel ⁊ altera salome . Zebel
igitur considerans ⁊ inquitens ⁊ ipsam
inueniens exclamauit virgmem peperis
se . Salome autem dum nō crederet sed
hoc probare similiter vellet continuo a
ruit manus eius Iussu tamen angeli si
bi apparenti pueri tetigit ⁊ cōtinuo sam
tatem accepit . Quinto per miraculi eui
denciam Rome enim vt testatur Inno
papa tricus duodecim annis pax fuit .
Igit romani tēplū pacis pulcherzīmū
construxerunt . Et ibi statuam romulū
posuerunt cōsulentem autem appollinē
quantum duraret . Acceperunt rursus
quousqz virgo pareret . Hoc autem au
dientes dixerunt ergo in eternum dura
bit ipossibile em credūt q vnqz peret
virgo vn i foribz tēplū titulū hūc scri
pserūt tēplum pacis eternum sed in ipsa
nocte q virgo peperit tēplū sūdit⁹ corru
it ⁊ ibi ē mō ecclesia sancte marie noue

Secundo fuit mirabiliter facta ex parte
 geniti. Nam sicut dicit Bernb. q. i. eadem
 persona eternum antiquum et novum mirabili-
 ter conueniunt. Eternum id est diuinitas.
 antiquum id est caro ab adā traducta.
 novum id est aīa de nouo creata. Item
 sicut idem tres mixturas tria opa fecit
 deus ita mirabiliter singularia ut talia
 nec facta sunt nec amplius facienda sunt
 coniuncta quippe sunt adiuuā. deus et
 homo mater et virgo fides et cor huma-
 num. Prima valde mirabilis qz cōiuncta
 sunt limus et deus maiestas et infirmitas
 tāta vilitas et tāta sublimitas. Ni-
 hil enim deo sublimius et nichil limo vi-
 lius. Secūda nichilomin⁹ valde mirabi-
 lita seculo ei nō ē auditū qz virgo esset
 que peperit et mater esset que virgo per-
 mansit. Tercia et prima et secūda infe-
 rior s. nō minus fortis. Mirū enim quō
 cor humanū fidem hīs duob⁹ accomo-
 dauit quomō credi potuit qz deus ho-
 mo esset qz virgo mansit que peperisset.
 Nec Bernb. Tercio fuit mirabiliter fac-
 ta ex parte modi generādi. eius enim
 partus fuit supra naturā ex eo qz virgo
 cōcepit. Supra racionē ex eo qz deū ge-
 nuit supra humanā cōdicionē ex eo qz
 sine dolore peperit supra cōsuetudinē ex
 eo qz de spiritu s. cōcepit nō enim ge-
 nuit virgo ex humano semine s. ex mi-
 stico spiramine. Nam spūs sanctus de ca-
 listissimis et purissimis sanguinib⁹ virgi-
 nis accepit et inde corpus illud forma-
 uit et sic quartū modū mirabilē faciens
 di hominē deus ostendit. Nam sicut dicit
 anselmus deus potest quatuor modis
 hominē facere scilicet sine hoīe et femina
 sicut fecit adam de hoīe sine femina sic-
 cut fecit euā de hoīe et femina sicut cōis
 probat vsus de femina sine viro sicut
 hodie mirabiliter factū est. Secundo

14
 eius natiuitas fuit multipliciter ostensa.
 Ostensa est enim p omnes gradus crea-
 turarū. est enim quedā creatura que tantū
 habet esse sicut pure corporea ut lapides
 quedā que habet esse et viuere sicut ve-
 getabilia ut arbores. quedā que habet
 esse et viuere et sentire sicut animalia q̄
 dam que habet esse viuere sentire et dis-
 cernere et intelligere sicut angelus. Per
 has omnes creaturas hodie cristi natis-
 uitas est ostēsa. Prima autē creature id
 est pure corporea triplex ē scilicet opac-
 ta trāspērēs siue puia et lucida. Primo
 ergo ostēsa est p pntē corporeā opacā.
 sicut p destructionē tēpli romanorū. ut
 supradictū est et per ruinā etiā aliarum
 statuarū que tūc i alijs locis plurimū
 ceciderūt. Legit enim i hysto. sco. qz Je-
 ppheta i egiptū descēdēs post mortē go-
 dolye regib⁹ egipti signū dedit qz corū
 ydola corruerunt cū virgo filii parturi-
 ret. Quapropter sacerdotes ydolorū yma-
 ginē virginis puerū i gremio baiulās
 secreto loco templi statuerūt et eā ibi a-
 dorabāt. Sed a prolemeo rege pstea
 interrogati quid sibi vellent qz a sancto
 viro et ppheta corū maiores acceptant
 et sic i rebus venturis credēbāt. Secū-
 do p purā corporeā trāspērētē et puam.
 Nam i ipsa nocte natiuitatis domnicę
 obscuritas noctis i claritatē diei versa
 est. Rome etiā ut attestat orosius et in-
 nocentius papa tertius fons aque in li-
 quorē olei versus est et erūpens usqz in
 tibrim pfluxit et toto die illo largissi-
 me emanauit pphetauerat enim sibilla qz
 quando erūperet fons olei nasceretur sal-
 uator. Tercia p pure corporeā lucidam
 sicut p corporea supcelestia. Nam i ipsa
 die natiuitatis secūdū antiquorū relas-
 cōnem ut ait Crisostimus. magis sup
 quōdā montē orantib⁹ stella quedā iux

eos apparuit que formam pueri pulcherrimi habebat et in eius capite crux splendebat. Qui magos alloquens dixit ut in indeam pergerent et ibi natum puerum inuenirent. In ipsa etiam die tres soles in oriente apparuerunt qui paulatim in unum corpus solare redacte sunt per quod signabatur quod trini et unius dei notitia toti orbi imminere vel quod natus erat ille in quaeria scilicet amma caro et diuinitas et in unam personam conuenerunt. In hystorijs tamen scolasticis dicitur quod non ipsa die natiuitatis tres soles apparuerunt sed ante per aliquod tempus scilicet post mortem iulij cesaris quod eusebius in cronica asserit. Octavianus in super imperator ut ait innocencius papa terris uniuerso orbe dicti romane subuigato intantum senatum placuit ut eum pro deo colere uellet. Prudens autem imperator se mortalem intelligens immortalitatis nomen sibi noluit usurpare. Ad illorum opportunam instanciam sibillam prophetissam aduocat scire uolens per eius oracula in mundo maior eo aliquando nasceretur. Cum ergo in die natiuitatis domini consilium super hac re conuocasset et sibilla sola in camera imperatoris oraculis insisteret in die media arcus aureus apparuit circa solem et in medio arcus uirgo pulcherrima puerum gestans in gremio. Tunc sibilla hoc cesari ostendit. Cum autem imperator ad predictam uisionem plurimum admiraretur audiuit uocem dicentem sibi. Hec est ara celi dixitque ei Sibilla hic puer maior te est et ideo ipsum adora. Eadem autem camera in honore sancte marie dedicata est. Unde usque hodie dicitur sancta maria ara celi. In intelligens igitur Imperator quod hic puer maior se erat ei thura obtulit et deus de

celo dia reculsauit. De hoc autem orosius ita dicit octauiani tpe hora crater facta repente liquido ac puro et sereno arcus ad speciem celestis alicuius orbem solis. Abiit quasi uentus esset qui ipsum sole solus mundumque totum et fecisset et regeret hec orosius. Idem ait eutropius refert quod thimoteus hystoriographus se in antiquis romanorum hystorijs inuenisse quod octavianus .xxxv. regni sui anno capitolium ascendit et quod post se rem publicam gubernare aduersus solitate requisit et audiuit uocem sibi dicentem puer ethereus ex deo uiuente sine tpe genitus non multum post ex intermerata uirgine deus homo nascitur sine macula hoc audito ibi aram edificauit cui hunc titulum inscripsit hec est ara filij dei uiuentis. Secundo ostensa est et manifesta per creaturam que habet esse et uiuere sicut sunt plante et arbores. In hac enim nocte ut bartholomeus in sua compilatione testatur uinee engadi que proferunt balsamum floruerunt fructum protulerunt et liquorem dederunt. Tercio per creaturam que habet esse uiuere et sentire sicut sunt animalia. Proficiens enim ioseph in bethleem cum maria pregnantem duxit secum bouem forte ut ipsum venderet et censum pro se et pro uirgine solueret et de residuo uiueret et unum asinum forte ut uirgo super eum uerberet. Hos igitur et asinus miraculose dominum cognoscentes flexis genibus ipsum adorauerunt. Ante etiam cristi natiuitatem per aliquos dies ut ait eusebius in cronica. Cum quidam ararent boues ad aratores dixerunt homines deficient segetes proficiant. Quarto per creaturam que habet esse uiuere sentire et discernere ut est homo sicut per pastores. Nam in ipsa hora pastores super gregem suum uigilabant sicut bis in anno in longioribus et breuioribus noctibus animi consueuerat

Aos enim fuit antiquitus gentilibus in
 utroque solsticio scilicet estivali circa fes-
 tum iohannis baptiste et hyemali circa
 natiuitatem domini vigilias noctis custodi-
 re ob solis veneratione qui forte etiam ap-
 pud iudeos ex usu cohabitatum mole-
 uerat. Iphis igitur angelus domini apparet
 et saluatore nati nuntiavit et quomodo in-
 uenirent signum dedit. Factaque est cum eo
 multitudo angelorum dicentium. Gloria in
 altissimis deo etc. Pastores ergo venien-
 tes totum sicut angelus dixerat inuenerunt.
Sic iterum manifestata est per cesarem au-
 gustum qui tunc preceptum dedit ne cum ali-
 quis deum vocare auderet. sicut orosius
 testatur. Forte enim cum visionem illam circa so-
 lem vidisset recolens simul de ruina tem-
 pli et de fonte olei et intelligens quod in mun-
 do natus esset qui maior erat nec deus nec
 dominus vocari voluit. In quibusdam quo-
 que cronis legitur quod appropinquante die
 natiuitatis domini octavianus per mundum
 vias publicas fieri precepit et omnia
 debita romanis dimisit. Sic etiam mani-
 festata est per sodomitas qui omnes in toto
 mundo illa nocte extincti sunt. sicut dicit
Jerome super illud lux orta est eis tanta
 scilicet quod omnes laborantes in illo vicio ex-
 tinxit et hoc fecit christus ut omnes eradica-
 ret ne in natura quam assumpsit tanta de
 cetero immundicia inueniretur. Nam ut di-
 cit augustinus videns deus viciam contra na-
 turam in humana natura fieri fere desijt in-
 carnari. Quanto per creaturam que habet esse
 viuere sentire discernere et intelligere si-
 cut angelus. Angeli enim ipsam christi na-
 tiuitatem pastoribus annuntiauerunt ut su-
 perius dictum est. Tercio eius natiuitas
 nobis est utiliter exhibita. Primo ad
 demonum confusionem. Nam hostis iam no-
 bis ut ante preualere non potest unde le-
 gitur quod sanctus hugo abbas cluniacensis

in vigilia natiuitatis domini vidit beatam
 virginem in vlinis tenere filium et dicentem
Ad istum diem in qua prophetarum oracula re-
 nouantur. Vbi nunc est hostis qui ante
 hunc diem hominibus preualebat. Ad hanc vo-
 cem dyabolus de humo prerupit ut ver-
 bis domine insultaret sed mentita est iniqui-
 tas sibi quam dum offensas fratrum et cui
 ret ipsum ab oratorio deuota a refectorio
 lectio a dormitorio strameta vilia a ca-
 pitulo pacetia reiecit. In libro quoque petri
 elumiacensis legitur quod in vigilia natiuitatis
 domini sancto hugoni abbati cluniacensi
 si apparuit beata virgo filium in gremio
 tenens et cum eo iugis qui dicebat. Ros-
 tti mater quod die natalis mei ecclesia cum
 magno laude tripudio celebrat. et ubi
 est nunc dyaboli virtus vel quid dicere
 poterit vel facere. Tunc dyabolus videba-
 tur quasi de humo surgere aut dicere. et si
 in ecclesia ubi laudes tue fiunt merare
 non possit sed tamen capitulum dormitorio
 et refectorium introibo. quod ille attemptans
 inuenit ostium capituli nimis artum sibi
 grossum ostium dormitorio nimis depressum
 sibi elato ostium refectorij repagulum
 impedimentis a caritate scilicet seruientis
 um auditate audiendi lectiones et sobrietate
 cibi et potus et sic confusus eu-
 nit. Secundo ad vnicuique impetracionem vni
 legitur in quodam libro exemplorum quod cum
 quedam mulier lubrica ad cor tandem re-
 disset de venia desperabat. nam cogitans
 de iudicio reputabat se esse ream de infer-
 no de celo reputabat se esse immundam de
 passione reputabat se esse migratam cogi-
 tas vero quod pueri de facili placantur christum
 per suam infantiam adiuravit et vocem de sua
 venia audire meruit. Tercio ad infirmi-
 tatum curacionem de hac etiam natiuitatis
 utilitate dicit Bernhartus. triplex morbo la-
 borat genus humanum in principio in medio

et in fine id est natiuitate vita et morte
Natiuitas erat immunda vita pueris
mors periculosa Venit cristus et contra
huc triplicem morbum attulit triplex re
mediū Natus enim est virgine et obijt eius
natiuitas purgauit nostram Eius vita
instruxit nostrā. Mors illius destruxit
nostrā hec bñ. De utilitate etiā ipsius
natiuitatis cristi Quarto ad nostrā sup
bie humilitatē vñ dicit Aug⁹. qd humi
litas filij dei quā nobis incarnatione
exhibuit fuit nobis in exemplum in sa
cramentū et in medicamentū in exemplū
conuenientissimū quod homo imitaret
aliū sacramentū quo peccati nostri vin
culum solueret et hūmū medicamentum
quo timor nostre supbie sanaretur hec
aug⁹. Supbia enim p primi hoīs sanar
ta est p humilitatem cristi Et notandū
qd conuenienter humilitas saluatoris re
spondeat supbie p̄ditōis Supbia enim
primi hominis fuit contra deū vsq; ad
deum et supra deum. Fuit contra deum
qz eius preceptū quo preceperat nō de li
gno sciencie boni et mali cōmēderet fuit
etiā vsq; ad deum qz vsq; ad appetitū
diuinitatis credens qd dyabolus dixerat
eritis sicut dii fuit et supra deū sicut di.
Anselmus volendo qd deus illum velle
nolebatur. Tunc enim suam voluntatē
posuit at illi⁹ dei scdm iohannē dam.
humiliauit se ppter homines nō contra
homines et supra homines. ppter homi
nes qz ppter eorum utilitatē et salutem
Vsq; ad homines p nascendi modū cō
similem supra homines p nascendi mo
dum dissimilem Nam eius natiuitas et
scdm aliquid nob similis fuit qz scilicet
natus est ex muliere et p eandē portam
propaginis. Et secundum aliquid dissi
milis qz de spiritu sancto ex maria virgi
ne natus est. *De sancta Anastasia*

Anastasia dicitur ab ana quod est sursum et
stasis quod est stans siue stat⁹ qz sur
sum stetit a vicijis et a peccatis ad virtutes

Anastasia nobilissimā romanorū
filia pretaxati illustris sed pagani
a matre sua fantasta cristiana et a be
ato Crisogono fidē cristi edocta ē. Edita
autē publico in vxorē lāguozē similis
semp se ab ei⁹ cōsorcio abstinebat Qui
audiēs eā cū vna tantū ancilla in vili ha
bitu cristianoꝝ carceres arcuere et eis
necessaria ministrare. fecit eā artissime
custodiri ita vt etiā eidem alimonia de
negaret volēs aut eā sic p̄mire vt pos
set in ei⁹ largissimis possessiōib; lasciu
re putās igit se mori dolorosas litteras
crisogono mittebat. et ille cōsolatoria e
remittebat. Tertia vir ei⁹ moriē et illa
a carceribus liberat hec habebat tres an
cillas pulcherrimas que sorores erāt qua
rū vna dicebat agabeta altera thomia et
altera yreia que cum cristiane essent et
prefecti monitis nullaten⁹ obdicerent in
cubiculū eas reclusit nisi coquine vten
silia seruabantur Prefect⁹ autē in eaz ar
dens amorē ad eas iuit vt suā libidinem
exerceret Qui in amenciam vtrius putās
se tractare virgines ca callos patellas cal
daria et similia amplectēs osculabatur
et cū ex hoc fact⁹ fuisset foras exijt ni
gerim⁹ et deformis et vestimētis cōcis
quē serui qui eū p̄forib; expectabant
sic aptatū videntes cogitātes qd in damo
nē vers⁹ esset eū verberib; affecerūt et fugi
ētēs solū reliquerūt. Cūq; imperatorē adiret
vt de hoc cōquereret. Alij virgib; percu
cebāt. Alij lutū et puluerem in eum p̄
iciebāt suspicātes qd infirmū vtr⁹ ee oculi
an ei⁹ tenebāt ne sic se deformē videret
Qua propter mirabatur plurimū cū sic
eū oēs deridebāt quem in tanto honore
habere consueuerāt videbatur enim ei qd ipse

et om̄s albis vestib; esset̄ induiti putās
 vero cū sic se deformē ab alijs didiasset
 q̄ puelle sibi p̄ artē maycam hoc fecis-
 sent. Iussit eas corā se expoliari ut eas
 saltē nudas aspiceret sed statim ear; ve-
 stimenta sic corporibus adhaerūt. ut
 nullo modo exui valerēt. Prefectus au-
 tē pre admiratione ita obdormiuit ster-
 tens q̄ etiā a pulsantib; nō poterat exa-
 rari. Tandē virgines martirio coronā-
 tur et anastasia ab impatore cuiā pre-
 fecto traditur ut si eā sacrificare faceret
 postmodū i uxore eam haberet. Cūq; eam
 in thalamū induxisset et eā ample-
 xari vellet statim cecus effectus est deos
 adijē querens si euadere posset. Rūderūt
 dicentes quia sanctā anastasiā strista-
 sti nobis traditus es et amodo semper
 nobiscū i inferno torqueberis. Cūq; do-
 mū reduceretur. inter manus puerorū
 vitam finiuit. Tunc anastasia alij pre-
 fecto traditur ut eam i custodia detine-
 ret. Audiens em̄ q̄ infinitas possessio-
 nes haberet primatim dixit ei Anastasia
 si vis esse cristiana fac qd̄ precepit dñs
 tuus. Ille em̄ precepit qui nō renūtia-
 uerit om̄ib; que possidet nō. Omnia igitur
 que habes michi da et vade quo vo-
 lueris et vere cristiana eris. Cui illa res-
 pōdit. De; meus precepit vende om-
 nia q̄ habes et da paupib; et nō diuiti-
 bus. Cum ergo diues sis extra preceptū
 dei facere si aliqd̄ tibi dare. Tūc anasta-
 sia diro cruci fame cruciādo tradit. sed a
 sancta theodora q̄ iā p̄ martiriū corona-
 ta fuerat p̄ duos menses esca celsi pas-
 scit. Tandē cū duētis virginib; ad in-
 sulas palmarias ducta est vbi multa
 p̄pter nomē cristi fuerāt relegati Post a-
 liquos vro dies prefectus om̄s ad se
 vocauit ⁊ anastasiā ad palos ligatam
 igmbus concremauit alios vro diuer-

sis supplicijs interemit Inter quos vnus
 erat qui pluries p̄pter cristū multis diui-
 cijs spoliatus semp dicebat cristū saltē
 michi nō aufretis. Apollonia autē cor-
 pus sancte anastasiae i viridario facta
 ibi ecclesie honorifice sepeliuit Passa est
 aut sub dyocletano qui cepit arca an-
 nos dñi. cc. lxxvij. *De sancto Stephano*

Stephanus grece latine dicitur co-
 rona sed hebraice norma. Fuit em̄
 corona id est principū martirū i nouo
 testamento sicut abel i vtri. Fuit etiam
 norma id est exemplar et regula alijs
 patendi. Vel stephanus dicitur quasi
 strenue fons qd̄ patet i sui sermone vel
 dicitur stephanus quasi strenue stans
 vel fons anus id est strenue siue laudas-
 biliter stans id est instruens et regens
 anus id est viduas quib; ab aplis fu-
 erat prefectus que ad hāc anus erant
 Est ergo corona quasi principū marti-
 rij norma p̄pter exemplū patendi et be-
 ne viuendi strenue fons p̄pter luculentā
 predicationē strenue stans p̄pter vidua-
 rum laudabilem instructionē.

Stephanus
 fuit vnus de septē dyacomib; ab a-
 postolis ministeriū ordinatus. Crescen-
 te em̄ numero discipulorū conuersi ex
 gentib; aduersos ex iudeis murmurare
 ceperunt ex eo q̄ vidue eor; i ministerio
 cottidiano stēpnebant. Quis autē
 murmuris causa dupliciter potest intelli-
 gi aut qz vidue eorū i ministerio nō ad-
 mittebant aut qz pre certis i cottidia-
 no ministerio grauabant apli em̄ ut ex-
 peditis predicaōm i ministeriū viduas mis-
 istracōem omiserāt. vidētis itaq; apli
 murmuracōnē ortā p̄ admistracōne
 viduarū volētis h̄ murmur sedare con-
 gregata oī mltitudie dixerūt nō ē equū
 nos derelinq̄re verbū dei ⁊ ministrare mēs

Glosa qz melioza sūt fereulā mentes q̄
dapes corpis. confidat q̄ fēs viros ex
vob̄ boni testimonij vij. plenos spiritu
sancto ⁊ sapia q̄s constituant sup̄ h̄ op̄
Glo. vt ministrēt l̄ vt mīstrātibz p̄sent
Nos vō oracōi ⁊ p̄dicaōi iſtātes erī
mus. Et placuit sermo oī p̄p̄o ⁊ multi
tudini ⁊ eligerūt septē quoz̄ beatus ste
phanus prim⁹ ⁊ primiceri⁹ extitit ⁊ ad
duxerunt eos ad apostolos ⁊ imposue
runt sup̄ eos manus. Stephan⁹ autē
plenus gracia ⁊ fortitudine faciebat p̄
dicia ⁊ signa in populo. Inuidēs igitē
iudei ⁊ eū sup̄are et cōvincere cupientes
triplicia modo eum vincere aggressi sūt scz
disputacione testiū p̄ductione et tormē
torum illacione. Sed tamē ipse dispu
tantes superavit testes falsos conuict et
de suis tortoribus triumphauit ⁊ in q̄
libet pugna adiutorū sibi de celo datū ē
In prima enī dat⁹ ē spirit⁹ sanct⁹ q̄ fa
cundia ministraret. In scda vultus an
gelicus qui falsos testes terzeret Et in ter
cia visus est cristus adiuuare paratus
qui martirē confortaret In qualibet igitē
pugna ponit tria scilicet aggressū p̄selū
collatū adiutorū ⁊ adeptū triumphum
hystoriā igitē breuiter p̄curzētes h̄ om
nia videre poterim⁹ Cum igitē beatus ste
phanus multa signa faceret ⁊ frequē
p̄p̄o p̄dicaret. iudei p̄ p̄selū cū eo ī
ierūt vt eum p̄ disputacōnē cōvincerēt
Surzeperunt enī quidā de synagoga
libertinorū id est filiorū libertorū Liberti
ni enī dicūt filij libertoz̄ id est eozū qui
de seruitute manumissi sūt ⁊ libertati do
nati ⁊ sic de stirpe serui fuerūt q̄ p̄mo fi
dei resistērūt ⁊ tyrenēsū a crene ciuitate
et alexandrinorū ⁊ eoz̄ qui erant a ali
cia ⁊ asya disputantes cū stephano Ec
ce primū p̄selū demde subuigē trū
phū ⁊ nō potērāt resistere sapientie po

stremo ponit adiutorū ⁊ spiritū qui lo
quebat Videntes igitē q̄ p̄ hūc modum
pugnandi eū nō possent sup̄are ad secu
dū modū callide se ouertūt vt scilicet eū
falsis testibz sup̄arēt. Submiserūt enī
duos falsos testes q̄ eūdem de quadrupli
a blasphemia accusarēt adducētes ita
qz eū in cōalū falsi testes eū de quatuor
accusabāt scz de blasphemia in deum in
moysen in legē ⁊ in tabernaculū siue tē
plū Ecce p̄selū ⁊ intuentes eū omnes q̄
sedebāt in cōalio ⁊ videbāt facē eius tā
q̄ facē angeli ecce auxiliū. demde ponit
hui⁹ secunde pugne victoria Cū falsi te
stes de hīs omnibz confutāt dixit enī p̄i
ceps sacerdotū si hoc ita se haberet Tunc
beat⁹ stephanus de illis quatuor q̄ sibi
falsi testes imposuerūt se p̄ ordinē excu
savit Et primo excusavit se de blasphem
ia in deū dicēs deū qui locutus fuit pa
tribz ⁊ p̄p̄bis deū gl̄ie fuisse vbi deum tri
plicat cōmēdauit s̄m q̄ h̄ verbū potest tri
plicat exponi ē enī de⁹ gl̄ie. i. collatiū
gl̄ie. i. R. ij. Qui honorifica uerit me
gl̄ificabo eū vel de⁹ gl̄ie. i. obtentiū gl̄ie
p̄v. vij. meū sūt diuicie ⁊ gl̄ia l̄ deus
gl̄ie. i. de⁹ cui a creata debet gl̄ia. i. regi
seculoz̄ īmortali rē. Cōmēdat igitē deū
triplicat scz q̄ sit glorios⁹ glorificatus ⁊
gl̄ificād⁹ Demde excusat se de scda blas
phemia in moysen multiplicat cōmēdā
do Cōmēdat enī eū p̄cipue a tribz scz a
zeli seruore qz p̄uicēt egyptiū īterfecit
a miraculoz̄ opacōe q̄ ī egypto et in de
serto fecit ⁊ a del familiaritate qz pluries
cū deo familiarit locut⁹ fuit postmodū
excusat se de tercia blasphemia q̄ erat in
legē ipsā triplicat cōmēdādo scz ex racōe
dātis q̄ fuit deus ex rōe mīstrātis q̄ fuit
moyses tal⁹ ⁊ tā⁹ ⁊ ex rōe finis qz dat
uitā postmodū cepit se purgare de q̄rta
blasphemia q̄ erat ī tabnacleū ⁊ ī tēplū

Ipsū tabernaculum quod dupliciter omen
 dando scilicet quod fuit a deo fieri preceptū
 in visione ostensū a moysi consumatur.
 et arche testimonij contentiuū. **T**ēplū
 autē dixit tabernacula successisse. **S**ic et
 ergo beatus stephanus de crimine sibi ob-
 iecto rōnabiliter se purgavit. **V**identes
 igitur iudei quod in nec isto secūdo mō eū su-
 pare valerēt. **T**erciuū modū assumunt
 et terciā pugā meūt ut scilicet saltem
 tormentis et supplicijs eū superaret quod
 ut vidit beatus stephanus volens pre-
 ceptū dominici de supra correctione ser-
 uare tribus mōis eos conatus est corrigere
 et a tanta malicia cohibere scilicet pu-
 dore timore et amore. **P**rimo pudore.
 eis duriciā cordis et sanctorū necē in p-
 perādo dura inquit ceruice et in arcuāsis
 cordibus et auribus vos semper spiritu san-
 cto resististis sicut et patres vestre ita et
 vos. quē enim prophetarū patres vestri non
 fuit persecuti et occiderūt eos qui prenūti-
 abāt de aduentu iusti. vbi sic dicit glo-
 sa tres gradus malicie eorū ponit. pri-
 mus est quod spiritu sancto resistunt.
Secūdus est prophetas persecuti sūt. **T**er-
 cius est crescente malicia eos occiderunt
 sed quia frons mulieris meretricis facta
 erat eis et nesciebant erubescere nec sic a
 concepta malicia destiterunt ymo audien-
 tes hec dissecabant cordibus suis et
 stridebant dentibus in eū. **P**ostmodū er-
 go correxit eos timore pro hoc scilicet quod
 ihesū stantē a dextris dei se videre prohibu-
 it quasi paratū se adiuuare et aduersari-
 os condemnare. **C**ū enim esset stephanus
 plenus spiritu sancto intuens in celū vi-
 dit gloriā dei et ait. **E**cce video celos a-
 pertos et filiū hominis stantē a dextris vir-
 tis dei licet igitur iam pudore et timore cor-
 repperit eos nō tamē adhuc destiterūt sed
 detriores quā prius fuerunt exclamātes

enim voce magna continuerūt aures suas
 et gloria ne blasphemāte audirent et im-
 perū fecerūt vnamitter in eū et pientes
 eū extra ciuitatē lapidabant. **I**n hoc se-
 cūdū legem se agere arbitratos que blas-
 phemē extra castra māclauerat lapidari.
Et illi duo falsi testes. qui in eum
 primi lapidē mittere debebāt scdm legē
 dicentem. prima manus testū lapidas-
 bit eū deposuerūt vestimenta sua ne illi-
 us tactū coinquinarent vel ut ad lapi-
 dandū expeditiores redderent secus pe-
 des adolescentis qui vocabatur saulus. et
 postea vocatus est paulus. **Q**ui dum
 lapidantiū vestimenta custodiret ex eo
 quod ad lapidandū eos expeditiores redde-
 ret quasi manu oīm lapidauit. **C**ū autē
 eos nec pudore nec timore posset nequi-
 cia retrahere terciū modum adhibuit ut
 saltē eos amore coherceat an nō eximi-
 us amor fuit quē eis ostendit. quando
 pro se et pro ipsis orauit. pro se quidē or-
 rauit ne sua passio prolongaretur et sic
 ipsi rei noxa maiora tenerentur. **P**ro
 ipsis autē orauit ne hoc eis in peccatum
 imputaretur. **L**apidabant inquit ste-
 phanū inuocantē et dicentē. **D**ñe ihesu
 accipe spiritū meū positus autē genuibus
 clamauit voce magna dicens. **D**ñe ne
 statuas illis hoc peccatū et vide amorem
 mirabilem quia orādo pro se stetit orando
 pro suis lapidatoribus genua flexit qua-
 si plus orationē quā pro ipsis faciebat quā
 illā quā pro se effundebat cuperet exaudi-
 ri pro ipsis etiā potius quā pro se genua flexit
 quod ut dicit glo. ibidē quorum maior iniqui-
 tas maior supplicandi remediū postula-
 bat. **I**n hoc etiā martir cristum imitas-
 tus est qui in passione sua pro se ora-
 uit dicens. **P**ater in manus tuas com-
 mendo spiritum meum. et pro suis cruci-
 atoribus dicens. **P**ater ignosce illis et

Et cum hoc dixisset obdormiuit in dño.
glosa pulcre dictum est obdormiuit et
nō mortuus est quia obtulit sacrificiū
dilectionis et obdormiuit in spe resurre
ctionis. **F**acta est autē lapidatio stephāi
eodem anno quo dñs ascendit in p̄rio
mense augusti tercia die intrante. **S**an
ctus vero gamalielis et nicodemus qui
erant p̄ cristianis in omnib; cōsilijs inde
orum sepelierunt eū in agro ipsius ga
malielis et fecerunt planctum magnū
sup eum et facta est magna p̄secutio cri
stianorū qui erant in iherusalem q̄ occi
so beato stephano vno de primarijs
alios grauius p̄sequi ceperunt in tātum
q̄ omnes cristiani p̄ter apostolos qui
erant ceteris fortiores p̄ totam iudeorū
prouinciam sunt dispersi. **I**uxta q̄ dñs
p̄ceperat eis si vos secuti fuerit in vna
ciuitate fugite in aliā. **R**efert aug⁹. do
ctor egregius beatum stephanum minu
meris miraculis claruisse et mortuos sep̄
suis meritis suscitasse multos a varijs
lāguoribus curasse. **P**̄ter hec autē alia
refert miracula digne memorie cōmens
danda. **A**it enim q̄ flores sup altare be
ati stephani ponebant et inde ablati su
p infirmos ponebant. **P**̄ anni etiā de ei⁹
altari sumpti et sup egros impositi mul
tis extiterūt infirmatib; in medelam. nā
sicut ait in libro. xxij. de ciuitate dei flo
res ipsi de altari assumpti cuiusdā mul
ieris cecce oculis impositi sunt et illa con
tinuo lumen recepit. **R**efert quoq; in
eodē libro q̄ cum quidā vir primarius
ciuitatis nomine marialis infidelis esset
et nequaq̄ cōuertī vellet cū tamen plu
rimū egrotarent gener su⁹ valde fidelis
ad ecclesiam sancti stephani venit et de
ipsis florib; q̄ sup altari erant accipiēs
ad caput suū socii flores ipsos latenter
posuit sup quos cū ille dormisset p̄tin⁹

ante diluculū clamauit vt ad episcopū
mitteret cū aut episcopus abesset sacer
dos ad eū venit et ipsum cum se credere
diceret baptisauit. hic q̄ diu vixit hoc
verbum semp in oratione habuit criste
accipe spiritū meum. **C**um tamiē hic bea
ti stephani vltima verba nesciret. **A**liud
similiter in eodem refert miraculum q̄
quedam matrona nomine patrono cū
diu infirmitate grauissima torqueretur
et multa adhibens remedia nullum sen
tiret liberacōnis vestigium tandem quē
dam iudeum cōsuluit qui annulū quē
dam cū quodā lapide ei tribuit vt ipso
annulo cū corda ad nuda corporis an
geretur ut ex virtute illius beneficiū reci
peret sanitatis. **S**ed dū hoc sibi nil vale
re conspiceret ad ecclesia p̄thomartiris
p̄perauit et p̄ salute sua instans bea
tum stephanum exorauit. **T**uue subito
insoluta corda et illeso annulo remanē
te annul⁹ in terram p̄siliit et continuo
p̄fecte sanitatē se sensit aliud similiter ī
eodem nō minus mirabile refert miracu
lum. **A**pod nāq; cesareā ca padoce que
dam nobilis matrona erat viri quidem
destituta solacio s̄ nobili vallata mul
titudine filiorū. **N**am decē filios habuit
se dicit quorū septem mares et tres femi
ne fuisse p̄hibentur. **Q**uadam igit vice
dum mater ab eis offendit maledictio
nem suā filijs imprecatur subito autem
maledictionē matris diuina vindicta
subsequit et omnes pena simili et horri
bili feriunt. **N**ā omnes tremore mēbro
rum omniū horribiliter sūt p̄cussi. qua
p̄pter mimiū dolentes et eorū diuinū ocu
los n̄ ferētes p̄ totū orbē vagari cepūt
et quicūq; ibāt oīm ī se ouertebāt aspectu.
Et hijs autē duo fr̄ et soror paul⁹ et pal
ladia ypomā venerūt et ipsi aug. ibidē
episcopo que sibi contigerat narrauerunt

Cū g̃ iam xv. dieb̃ ãte paschā eccāz b̃tī
ste. frequētes sāitate ab ipso m̃tis p̃
ab̃ post̃ assent̃ ī ipso die pasche cū fres
quēs p̃p̃s p̃sens ēēt vñ ex eis paul̃ res
p̃ere cā cellū itrouit et añ altare cū m̃tra
fide ⁊ reuerencia se p̃stravit in oracōe Et
cū astātes rei exitū expectarēt s̃bito furs
rexit sañ a tremore corp̃is deiceps alie
nus Cū aut̃ ad augustinū fuiss̃ adduct̃
ipse eū ad p̃p̃m p̃tulit. ⁊ seq̃nti die libel
lum de narzacōe ei⁹ eis recitandū p̃mis
sit. Cū autē sic ad p̃p̃m loq̃ret et soroz
illi⁹ ibidē om̃ib̃ mēbris tremens assiste
ret surgēs illa e medio b̃tī ste. cā cellos
itruuit et statim velut obdormiens s̃bito
sana surrexit. Ip̃a s̃it̃ in mediū p̃duat̃
et de ṽtusq̃ sāitate deo et b̃tō ste. ī men
se g̃ae referunt. Orōis̃ namq̃ a Jero.
ad augustinū rediēs q̃sdam reliq̃as. s.
stephani derulit ad q̃s p̃dicta ⁊ p̃la mira
cula facta s̃ūt. Notādum autē q̃ be. ste.
hac die pass̃ nō ē sed ea die vt̃ dicitur
qua ei⁹ iuencō celebrat̃. Et̃ autē inuē
tio hac die dicitur extitisse S̃ q̃ze festa
mutata sint dicit̃ cū de inuencōne agef̃
Ad p̃sens autē h̃ dixisse sufficiat q̃ du
plicā de cā eccā h̃ tria festa q̃ secūf̃ natis
uitatē dñi sic voluit ordinare. Prima ē
vt̃ x̃po sponso ⁊ capiti omēs sui comites
adiūgātur. Pat̃ ei⁹ x̃ps sp̃ofus sponse
eccleie ī hunc mundum tres sibi comites
adiūxit De q̃b̃ comitib̃ dicit̃ in cantica
Dilect̃⁹ me⁹ can. et rubicund⁹ electus
ex milib⁹ Candid⁹ q̃ ad Jo. euāgelistā
p̃ciosum cōfessorē. Rubicūdus q̃ntum
ad stephanum p̃thomartirē. Elect⁹ ex mi
libus q̃ntū ad turbam innocētum virgi
nalem Secūda racō est vt̃ sic ecclesia om
nū martir̃ genera sc̃dm gradus dignita
tis ī simul adunaret Quoz̃ quidē mar
tirij x̃pi natiuitas causa fuit. Est enim tri
plex martirū Vnum voluntate et ope

Sc̃dm voluntate et non ope Tercium
opere sed non voluntate Primum ī be.
ste. sc̃dm in be. Jo. Tercium in innocētib̃

De sc̃o Johāne euāgelista

Johannes int̃pretatur del gra
tia ṽl in quo est gracia ṽl cui
donatum est ṽl cui donacō a deo facta ē
Per h̃ intelligūtur iij. p̃uilegia q̃ fuerunt
ī be. Jo. Primum ē p̃cipua x̃pi dilectio
X̃ps em̃ p̃re ceteris apostol̃ eū dilexit et
in iiora dilectionis et familiaritatis sig
na oñdit Et̃ inde dicit̃ dei g̃aa q̃ dñō g̃
aof⁹ Et̃ā plus petro ip̃sū dilexisse videt̃
S̃ est dilectio animi ⁊ signi. et illa que
ē signi duplex ē Vna q̃ consistit ī familiar
ritatis oñsione ⁊ alia ī beneficōz̃ exhibi
tione. q̃ntum ad p̃mum ṽtq̃ equalit̃
dilexit. q̃ntū ad sc̃dm plus Jo. q̃ntū ad
terciū pl⁹ pet̃z Sc̃dm ē carnis icorruptio
q̃ ṽgo a dñō ē elect⁹. ⁊ idē d̃ ī quo
ē g̃aa In ip̃so em̃ fuit g̃aa pudicie ṽz
g̃ial ṽñ ⁊ de nupcijs volēs nubere a do
m̃io vocatus fuit Tercium ē secretoz̃ reue
lacō Et̃ idē d̃ cui donatū ē Et̃ idē ei dona
tū ē m̃tra secreta ⁊ p̃funda nosse sicut de
diuinitate verb̃i ⁊ s̃ūmacōe secl̃i Q̃ntū
ē matris del recōmendacō et idē dicitur
ē cui donacio facta ē Maria em̃ donacio
a dñō tūc eidē facta ē q̃ñ mater dei ī eius
custodia donata ē Et̃ vitā miles⁹ laodi
ce ep̃s scripsit quā p̃s̃d. ī libro de ortu
et vita ṽl obitu sc̃oz̃ pat̃z abbreuiavit

Johes ap̃l⁹ ⁊ euāgelista dilec
tus a dñō ⁊ ṽgo electus Post
pent̃. d̃sis ap̃lis ī asiam ē p̃fect⁹ vbi
eccās m̃tras fūdauit Domica⁹ igit̃ im
pator ei⁹ itelligēs famā accersitū eū ī dor
lū feruentis olei ante portā latinā mitti
iussit Ille autē inde exijt illel⁹ sicut a cor
ruptōne carnis extiterat alienus Vidēs
igitur impator q̃ nec sic a p̃dicatione

desisteret eū i pathmos insulā i exiliū res
legauit vbi sol⁹ degēs apocalipsi scrip
sit **E**odē āno impator ppē sui mimiā cru
delitatē occidit et a senatu q̄tq̄d fecerat
reuocat **S**icq; factū ē vt scūs Jo. q̄ cū
iuria i insulā deportat⁹ fuerat cū hono
re ephesi redirez occurzēte ei vniuersa tur
ba et dicēte **B**ndic⁹ q̄ venit i nomine
dñi. Cū autē igrederez vrbēz dzusiana ei⁹
dilectrix q̄ suū p̄imū desiderabat aduētū
mortua efferebat. **P**azēte⁹ igitē ei⁹ uidue
et orphani dixerūt ei scē Jo. ecce dzusi
ana efferim⁹ q̄ tuis semp moitis obser
uādas nos oēs alebat. tuūq; desiderabat
p̄imū aduētū dicēs **O** si uideam aplm
dei anteq̄ moriar **E**cce tu visti et te vi
dere nō potuit **T**ūc iussit feretz depoi et
corp⁹ resolu dicēs. **D**ñs me⁹ ihes⁹ xps
suscitet te dzusiana surge ⁊ vade i domū
tuā et para michi refectōēz. statī illa sur
rexit ⁊ cepit ire solliata de iussione apli
ita vt sibi uideret q̄ nō de morte sed de
somnia exatasset eā. **A**ltera autē die ceas
ton pbs i foro pplm suocauit vt ostē
derz q̄mō h̄ mūd⁹ stemnēd⁹ eēt. **D**uos
em̄ ditissimos iuuenes frēs p̄cōssimas
gēmas distracto toto p̄imōio emere fe
cerat ⁊ eas i respectu oīm ofringi iusserat
Cōtigie igitē aplm illuc trāsitūm facere
vocāsz ad se p̄m hui⁹mōi mūdī ōp̄
tū triplia rōe ōdēnauit **P**riō qz ore ho
minū laudat s; dño iudicō ōdēnat ij.
qz ex tali ōp̄tu uicū nō curat. et iō va
n⁹ est sicut medicā vana dī ex q̄ mor
bz neq̄q̄ curat. **T**ercō qz ōp̄t⁹ merito
ri⁹ ē q̄ sua pauperib; elargitē sicut dñs
iuuem dixit **S**i uis p̄fect⁹ eē vade et vē
de omnia que habes et da pauperib; **C**ui
craton dixit **S**i vere deus magister tu⁹
est ⁊ uult vt harum gēmarum precium
pauperib; erogetur fac vt reintegrentur
vt ad eius faciās gloriā quod ego ad

hominū feci faciāz **T**ūc b. Jo. gēmarū
fragmenta i manū suaz recolligēs oza
uit ⁊ facte sūt itegre sicut p̄zi⁹. statī qz
pbs et illi duo iuuenes crediderūt et gē
mas videntes p̄ciū pauperib; erogarūt
Duo ihup iuuenes honozati hoz exem
plo veditis omib; ⁊ pauperib; erogatis
aplm sūt secuti **Q**uadaz autē die uidēt⁹
seruos suos p̄cōsis indumentis fulgen
tes i vno vno pallio se egētes ōstristas
ri ceperūt **Q**d cū sanct⁹ Jo. aduertisset
eo q̄ facie tristes eēt. virgas et lapidēs
a littoze maris deferri fecit et eos i aux
⁊ gēmas ouertit **Q**ui iussu apli vniuer
sos aurifices ⁊ gēmarios p̄ vij. die⁹ q̄
rentes reuerzi sūt dicētes q̄ illi nūq̄ t̄ā
puz aux ⁊ tam p̄cōlas gēmas se uidisse
testati sunt **D**ixitq; eis **I**te ⁊ redimite
vobis terras q̄l veditistis qz celoꝝ pre
mia pdidistis. **E**stote floridi vt marce
scatis. **E**stote diuites t̄p̄aliter vt i p̄petu
um mēdicetis **T**ūc apls contra diuitias
diuic⁹ cepit disputare. oñdēns q̄ vi. sūt
q̄ debēt nos ab imoderato diuic⁹z appe
titu retrahere. **P**rimū ē scriptura. vnde
recauit hystoriāz de diuite eplone que
dñs rephauit et de lazaro paupē quez
dominus elegit **S**ecundū est natura
quia homo sine diuic⁹ nascitur ⁊ nu
dus et sine diuic⁹ moritur **T**ercū est
creatura qz sol. luna. sydera. pluuia. aer
omnibus sūt comūia **E**t comūiter
sua beneficia largiuntur. sic ⁊ inter homi
nes omnia. comūia esse debent. **Q**u
tū est fortuna. **D**ixit em̄ qz diues ser
uus efficitur. nummi ⁊ dyaboli. **N**ūmi
quia non possidet diuicias. sed ipse a
diuic⁹z possidetur. **D**yaboli quia iuxta
euangelium amator pecunie seruus est
mammone. **Q**uintū ē cura quia habent
curam et solitudinem diurnam et noc
tūrnāz i acq̄rendo et i custodiēdo timorē

Hærtū est iactura ⁊ ostendit q̄ diuide
 sunt causa iactura que est in acquisicō
 ne duplicis mali scilicet mali in p̄nti.
 qd̄ est clatio et mali ī futuro qd̄ est eter
 na dampnatio et alterius qd̄ est in per
 ditione eterna scilicet duplicis boni sci
 licet boni in p̄nti qd̄ est gratia et boni in
 futuro qd̄ est eterna gloria. Cū igit̄ s̄a
 ctus iohānes extra diuicias taliter dis
 putaret ecce iuuenis quidē mortu⁹ esse
 rebat̄ qui triginta dies habbat qd̄ vxo
 rem acceperat. Vnic̄s igit̄ mater vidua
 et ceteri qui eū flebat̄ ad pedes apli par
 derūt rogantes q̄ hūc q̄ sicut druzianā
 in noīe dñi suscitaret flente igit̄ apl'o
 diuicius et orāte continuo resurrexit. Pre
 cepitq̄ ei ut illis duob; discipulis enar
 raret q̄tā incurrissent penā et q̄tā glo
 riā pdididissent q̄ multa de gloria pa
 radisi et de penis inferni quas vidrat e
 narrauit dicēs o miseri vidi āgelos ve
 stros flētes ⁊ demones gratulātes. dixit
 q̄ eis q̄ pdidissent eterna palacia q̄ sūt
 gēmis coruscantib; fabricata claritatē
 mirabilis cōtinua copiosis epulis refe
 cta delicijs plena gaudijs gloriōsa per
 māsura. De inferno aut̄ octo penas dix
 it que hīs versib; continent. **V**ermes et
 tenebre flagellū frigus ⁊ ignis **T**emo
 nis aspectus scelerum cōfusio luctus.
Tūc ille qui fuerat suscitatus et illi duo
 discipuli ad pedes apli se p̄sternētes ro
 gabant ut misericordiā cōsequerent̄. **Q**uib; a
 postolus ait. xxx. dieb; penitentiā agite
 inter quos orate ut virge et lapides ad
 naturā pristimā reuertant̄ qd̄ cū factum
 esset ait eis. **I**te et vñ tulistis virgas ⁊
 lapides defractis qd̄ cū fecissent et virge
 et lapides in sui naturam reuersi fuissent
 oīm virtutū gratiā quā habuerāt rece
 perūt. **C**ū aut̄ beatus **J**obes p̄ totam a
 syam predicasset cultores ydolorū sedē

cōnē in populo cōstantes **J**obem ad tē
 plū dyane trahabant cū sacrificiū offer
 re quib; **J**obes hanc disiūctionē p̄posu
 it ut aut ipsi ad inuocacionē cristi euer
 terent et ipse ydolis sacrificaret aut ipse
 ad inuocacionē cristi templū ouerteret.
 ut ipsi in cristū crederēt. **H**uc ergo sen
 tentie cū maior pars populi cōsensisset
 exeūtib; cūctis de templo orauit apl's
 et funditus tēplū corruit et dyane yma
 go penitus cōminuta est. **A**ristodamus
 aut̄ pontifex ydolorū in populo seditio
 nē maximā cōtrauit ita ut vna pars cō
 tra aliā ad prelū pararetur. **C**ui apl's
 qd̄ tibi vis faciā ut placeris. **C**ui ille si
 vis ut credam in deū tuū dabo tibi vne
 nū bibere. et si nullā in te lesionē verus
 deus dñs tuus apparebit. **C**ui apl'us.
Fac ut locutus es. **E**t ille nolo ut an
 te alios morientes videas. et si amplius
 partim escas. **P**ergens igit̄ aristodem⁹
 ad p̄cōsulē duos viros decapitandos
 p̄cēit ⁊ corā eis oīmib; vnenū dedit. q̄
 mox ut vnenū dedit biberūt spiritū exar
 lanunt. **T**ūc apl'us calicē accipiēs et si
 gno crucis se muniēs totū vnenū bibit
 et nullā lesionē incurrit. q̄ p̄pter deū
 oīs laudare ceperūt. **A**ristodamus aut̄
 dixit ad hec michi inest dubietas. sed si
 vnenō mortuos suscitauerit absq; du
 bio vxe credam **T**ūc apl'us ei tunicam
 suā tribuit. **C**ui ille cur michi tunicam
 tuā dedisti **C**ui apl's ut sic cōfusus a tua
 infidelitate discedat. **C**ui ille nunq̄d tu
 mica tua credere me faciet. **E**t apl's vade
 et mitte eā sup corpa defūctorū dicens
 apl'us cristi me misit ad vos ut ī cristi
 nomine exurgatis. qd̄ cū fecisset illico
 surrēperūt. **T**ūc apl's pōtificē et p̄cō
 sulē credēs cū oī parentela sua ī cristi
 nomine baptizauit. qui in honorem be
 ati **J**ohannis ecclesiam construxerunt

Refert beatus clemens sicut i. iij. libro ec-
clesiastice hystorie inuenit quod quidam tēpe
apostolus quendam iuuenem pulcrum et forte ouer-
tit et eum eundem episcopo sub depositi nomine
comendauit post aliquod autem tempus iu-
uenis dereliquit episcopum et factus est
princeps latronum. **A**postolus itaque ad
episcopum venit et suum depositum requisit
Cumque ille de pecunia intelligeret et ex
hoc vehementer stuperet dixit ei apostolus
iuuenem illum a te repero quem tibi tam stu-
diose recomendauit. **C**ui ille pater sancte
in anima mortuus est et in tali monte cum
latromibus degit quorum ipse princeps ex-
stitit. **Q**uibus auditis vestem suam scidit
et caput suum pugnis ferens bonum inquit
te custodem fratris anime dereliqui con-
fessim igitur equum sibi pare iussit et ad il-
lum montem trepidus cucurrit. **Q**uem cum iu-
uenis insperasset pro pudore nimio statim
equum ascendit et velocius aufugit apo-
stolus autem etatis oblitus urget calcaribus
equum et post tergum clamitat fugientis
ut quid fili dilectissime fugis patrem
et inermem senem. **N**e timeas fili quia pro te
christo rationem reddam et certe pro te libe-
ter moriar sicut pro nobis christus est mor-
tuus. **R**euertere fili reuertere quia dominus
me misit. **Q**ui audiens stupens rediit
et amarissime fleuit. **A**postolus autem
ad pedes eius prostratus et manum tanquam pro peni-
tentiam iam purgata osculari cepit ieiunans
ante igitur et orante pro eo apostolo veniam
impetrauit ipsaque postmodum in episcopum
ordinauit. **L**egitur quoque in eadem hystoria
ecclesiastica et habet in glosa super secundam ca-
nonicam iobis quod cum iobes apud ephesum
balnea lauandi gratia introisset et ibidem
thermum hereticum vidisset penitus exiit di-
cens fugiamus hinc ne balnea super nos
corruant in quibus lauat thermus veritatis
inimicus. **C**um autem quedam prolix dicit viua

beato iobi a quodam oblata fuisset et il-
le eam quasi demulcendo tangeret et contracta-
ret. **Q**uidam adolescens hoc videns ad co-
euos suos ridendo dixit videre quomodo
ille senex cum auicula sicut puer ludit quod
beatus iobes per spiritum recognoscens iu-
uenem ad se vocauit et quid in manu te-
neret inquisiuit cui cum se arcum diceret
tenere ait quid inde facis et iuuenis aues
inde ac bestias sagittamus. **C**ui apostolus
qualiter tunc iuuenis arcum cepit tendere
et tensum in manu tenere. **S**ed cum nihil ei
apostolus diceret iuuenis arcum disten-
dit. **C**ui iobes quare fili arcum disten-
disti. **E**t ille quod ad uisus tensus tenere ad
iacenda iacula infirmiorum redderet. **E**t a-
postolus ad hoc sic et humana fragilitas
ad contemplationem minus valida fieret si sem-
per in suo rigore persistens fragilitati sue in-
terdum condescendere recusaret. **N**am et aquila
cunctis auibus celsius volat et solem clar-
ius respicit et tamen nature necessitate
ad ima descendit. **H**ic et humanus ani-
mus cum se modicum a contemplatione retrahit
crebra in nouatione ardeat ad celestia
tendit. **B**eatus igitur iohannes ut testatur
ihero. **C**um ipse usque ad ipsam suam ultimam
senectutem ephesi moraretur et vix inter di-
scipulorum manus ad ecclesiam deferretur
nec plura verba dicere posset ad quolibet
paulam hoc dicebat filioli diligite alteru-
trum. **T**andem fratres qui cum eo erant ad-
mirantes quod semper eadem diceret. **D**ixerunt
ei magister quare semper eadem loqueris.
Qui respondit quia preceptum domini est et si
solum hoc fiat sufficit. **R**efert quoque helmardus
quod cum iobes euangelista euangelium scribere de-
beret prius idcirco ieiunium ut oraret se dig-
scripturum. **S**eruit autem ipse pro illo loco secre-
tissimo in quo diuina scripturus secesserat
orasse ut nullas huic insistens operi ve-
rozum ibi aut imbrum iniurias pateret

hancq; eidē loco usq; hodie reuerētā ele-
 menta seruare dicūtur. hec helimardus
Cū igit esset nonaginta octo annoꝝ et
 a passione dñi secūdu yfidoꝝ anno sexa-
 gesimo septimo apparuit ei dñs cū dis-
 cipulis suis dicēs veni dilecte mi ad me
 qz tempus est ut in mēsa mea cum tuis
 fratrib; epuleris. **S**urgēs aut Jobes
 cepit ire. cui dñs dominica die ad me
 venies. Veniēte igitur dominica vniuer-
 sus populus conuenit ī ecclesia que fu-
 erat iphus noīe fabricata qui a p̄mo
 pulloꝝ cantu predicauit eisde hortās
 eos ut in fide essent stabiles et in māda-
 tis dei seruētis essent post hoc foueam q̄
 dextram iuxta altare fecit fieri et terzā
 extra ecclesiā iactari. **D**escēdensq; ī foue-
 am expansis ad deū manib; dixit. **I**nui-
 tatus ad cōuiuū tuū dñe ibi criste ec-
 ce venio gratias agēs. qz dignatus es
 me ad tuas epulas inuitare sciēs q̄ ex
 toto corde meo desiderau te. **C**ūq; orac-
 onē fimsset tanta lux sup eū emicuit q̄
 nullus eū respicere potuit. **R**ecedēte aut
 lumine māna fouea plena inuenitur.
 q̄ in loco illo usq; hodie generat ita ut
 in infūdo fouee instar minute arene sta-
 turire videat sicut in fontib; fieri so-
 uet. **S**anctus eadimū dus rex anglie
 nulli petiti in nomine sancti Jobis euā-
 geliste aliqd denegabat. **V**nde cōti-
 git q̄ quidam peregrinus absente ca-
 merario ī noīe sancti Jobis euāgeliste
 impotune a rege elemosinā postularet
Cui rex p̄tiosū annulū cū nil aliud ī
 promptū haberet dedit. **S**ed post plu-
 res dies quidē miles anglie in trāsmā-
 rimis partib; constitut; ab eodē peregrino
 annulū regi referēdi in hec verba rece-
 pit. **I**lle cui et pro cui; amore annulū
 hūc dedisti tibi remandat vnde liquido
 paruit q̄ beatus Jobes eidē in forma ap-

paruit peregrini. **Y**sidorus de ortu vita
 vel obitu sanctorū patrū murauit **J**o-
 hannes in aurū siluestres frondū vir-
 gas lictoꝝeaq; saxa in gēmas gemmas
 rū fragmina in p̄p̄iam reformauit na-
 turā p̄cepto viduā suscitauit ⁊ rediui-
 uum iuuenis corpus remeante aīa re-
 parauit bibēs letiferū haustū euasit peri-
 culū et eodē prostratos inuite reparauit
 statū hec ysidorus.

Innocētes dicuntur **De innocentib;**
 triplia radone. scilicet radone vite raci-
 one pene et radone innocētie assecute.
 Radone vite dicuntur innocētes. ex
 eo q̄ vitam innocētē id ē nō nocētē ha-
 buerūt nulli em̄ vnq̄ nocuerūt nec deo
 p̄ inobediētā nec proximo p̄ iniusticiā
 nec sibi p̄ alicui; peccati maliciā. et ideo
 dicitur in psalmo **I**nnocētes et recti ad-
 heserunt michi **I**nnocētes in vita et re-
 cti in fide. **R**ōne pene qm̄ innocēter et
 iniuste passi sunt. vnde psalmista. **E**ffu-
 derunt sanguinē innocētē. **R**ōne mmo-
 cētie assecute qm̄ in ipso martirio assecu-
 ti sunt baptismalē innocētā id est ab
 originali peccato mūdiciā de q̄ innocē-
 tia dicitur in psalmo. **C**ustodi innocē-
 tiam et vide equitatē id est custodi in-
 nocētiam baptismatis et postmodum
 vide equitatē bone opationis
Innocētes ab herode ascalomita interfe-
 cti sunt. **T**res em̄ herodes sacra scriptu-
 ra cōmemorat quos famosus fecit eoz
 infamis crudelitas. **P**rimus dicitur est
 herodes ascalomita. sub quo dñs nat⁹
 est et a quo pueri occisi sunt. **S**ecun-
 dus dicitur est herodes antipas qui io-
 hannem decollauit. **T**ercius dicitur ē
 herodes agrippa qui **J**acobum occidit
 et petrum incarcerationi. vnde de hoc ex-
 stant versus. **A**scalomita necat pueros
 antipa iohannem. **A**grippa iacobum

claudens in carcere petrum **S**ed primi
herodis hystoria breuiter videam⁹ au-
tipat ydume⁹ vt in hystoria scolastica
legit. **R**eptē regis arabū duxit vxorē
ex q̄ filiū habuit quē vocauit herodem
q̄ postmodū ascalomita dict⁹ est hic a
cesare augusto regnum iudee accepit ⁊
nūc primit⁹ ablatū est sceperū de iuda
huic sex filij nati sūt scilicet antipz alexā
der aristobol⁹ archela⁹ herodes antipas
et philippus **A**lexandrum autē ⁊ aristo-
bolum ex eadem matre iudea genitos ro-
mam misit liberalib⁹ artib⁹ inuendos
post hoc a studio redierūt ⁊ erat alexā-
der acerzimus perorator. **J**amq⁹ licen⁹
de suscepōe regni cū patre disceptabāt
ab hoc pater offensus antipatrem illis
preponere satagebat. **C**ūq⁹ illi de morte
patris tractassent ⁊ ob hoc a patre reie-
cti fuissent cesarem adeunt ⁊ de patris i-
iuria conquesturi. **I**nterea magi ierosoli-
mā veniūt ⁊ de ortu noui regis diligē⁹
sciscitantē herodes hoc audiens p̄turbatē
timens ne de verorum regum genere ali-
quis natus esset qui eum tanq̄ regni i-
uasorē repelleret **R**ogabat igit⁹ magos
vt eo muento sibi renuncient similans
se velle adorare quem volebat occidere
Veruntamē magi p̄ aliam viam reuer-
si sunt in regionem suā videns herodes
q̄ nequaq̄ ad se venirent stelle visione
eos deceptos ad se redire erubuisse credi-
dit **E**t ideo ab inquisitione pueri animū
reuocauit **C**um autem audisset que pa-
stores dixerāt **E**t que symeon ⁊ anna p̄-
phetauerant vehementer timuit ⁊ se a ma-
gis turpiter illusum putauit. **T**unc her-
odes de nece puerozum qui erant in bet-
lehem tractare cepit vt cū eis ille quē
ignorabat occideret **A**d momicionem au-
tem angeli ioseph cum puero ⁊ matre i
egyptum in ciuitatem hermopolis fugit

ibiq⁹ septem annis vsq⁹ ad obitum her-
rodis mansit. **I**ngrediente igit⁹ domino
egyptum scdm ysaie vaticinium vniuer-
sa ydola corruerunt **T**radunt q̄ q̄ sicut
in exitu filiozum israhel de egypto non
fuit domus in egypto in qua p̄curante
domino non iaceret mortuum primoge-
nitum ita nec tunc fuit templum in
quo non corruisset ydolum **R**efert cassio-
dorus in hystoria triptita q̄ in hermo-
poli thebaide dicat esse arborē que voca-
tur perndis valens in salutem multozū
Si fructus aut folium aut pars corti-
cis collo egrotancū alligetur **C**um igit⁹
tur beata maria cum filio in egyptū fu-
geret **H**ec arbor vsq⁹ ad terram inclina-
ta est ⁊ cristum suppliciter adorauit hec
cassiodorus **C**um igit⁹ herodes de nece
puerozum disponeret a cesare augusto
p̄ epistolam est citatus filiozum accusa-
tombus responsurus. **Q**ui cum p̄ tar-
sum iter faceret intellexit q̄ magos na-
ues tarsensiu trāsuerissent ⁊ ideo omnes
naues tharsis oburi fecit s̄m quod pres-
dictum fuerat. **I**n spiritu vehementi con-
teres naues tharsis. **C**ūq⁹ pater cū filijs
corā cesare disceptarent difinitū est vt
filij patri in omnib⁹ obedirent ⁊ ipse cui
vellet regnū dimitteret **R**ediens igit⁹ her-
rodes ⁊ ex cōfirmacōe factus audacioz
mittens occidit omnes pueros q̄ erāt in
betlehem a bymatu ⁊ infra s̄m tēp⁹ q̄ ex-
quisierat a magis hoc autem duplicem
intelligēciam continet **P**rimo vt infra
dicat ordinem temporis et est sensus a
bymatu ⁊ infra id est ab infantibus du-
ozum annozum vsq⁹ ad pueros vnius
noctis didicerat enim herodes a magis
ea die q̄ stella apparuit eis dominū natū
esse ⁊ q̄ iam annus fluxerat ex eo q̄ ro-
mam ierat ⁊ redierat dominū amiculum
et reliquozum insup dierū esse credebat

Ideoque supra etate eius usque ad ymos
 et infra usque ad vnius noctis infantis
 defuit in pueros timens pueri morpho
 seon ne scilicet puer cui sidera famulae
 supra etate sua vel ita facie transformaret
 et hoc sententia vltimorum et verior habetur
 et reputat. Alio modo exponit secundum
Crisostomum. ut infra dicat ordinem nu
 meri et est sensus ab ymatu et infra id est
 a pueris duorum annorum. dicit enim stellam
 per annum ante ortum saluatoris magis ap
 paruisse. Herodes autem postquam hoc a ma
 gis didicit romam vadens et hoc per annum
 distulit. Credebat autem tunc dominum natum fu
 isse quando magis stella apparuit et ideo
 dominum duorum annorum esse credebat unde pu
 eros bymos occidit et demceps usque ad
 quinque annos sed non minores bimis.
Cui assertionem fidem facere videtur quod
 da ossa innocentium habent a deo gratia quod
 bymorum esse non possunt. potest tamen dici
 quod longe maioris erat homines quam titatis quam
 modo. Ipse autem herodes statim ibidem
 punitus est. Nam sicut ait macrobius et
 in quadam cronica legit vnus paruus
 filius herodis ibidem ad nutriendum casus
 fuerat datus qui cum alijs a canisibus
 est occisus. Tunc ad impletum est per
 prophetam. Vox ploratus et ululatus
 tuus piarum scilicet matrum auditu est in
 rama id est in excelsis deus autem iudex iustis
 simus ut in eisdem hystorijs legit scolola
 sticus non est passus tantam herodis neque
 nam remanere impunitam diuino enim
 iudicio factum est ut a multis orbauerat
 filijs ipse suis miserabilibus orbaretur.
Nam alexander et aristobolus iterum patri
 habitu sunt suspecti. confessus est autem vnus
 de eorum complicibus quod alexander multa
 sibi donaria promississet si patri venenum
 propinquaret confessus est etiam tonsor
 de promissis sibi muneribus. **S**i dum

21
 patris barbam raderet. cum continuo
 iugularet addiditque alexandrum. di
 xisse non esse ponendam spem in sene qui
 sibi capillos tingeret ut iuuenis appa
 reret. ob hoc pater iratus eos occidi fecit
 et antipatrem autem futurum regem instituit
 sed ipsi antipatri herodem antipam
 in regnum substituit. **I**nsuper herodem as
 grippam et herodiadem uxorem philippi
 quos ex aristobolo susceperat prima di
 lectione fouebat. hac duplici de causa
 antipater intollerabilem contra patrem con
 cepit odium inquit quod eum attemptauit occi
 dere per venenum quod herodes iam presentis
 ens cum in carcere posuit. **A**ugustus au
 tem cesar audiens quod filios occidisset. dixit
 mallem esse herodis porcus quam filius
 quod cum sit pro se litus parcas parat et fi
 lios occidit. Ipse autem herodes cum iam
 annos lxx. haberet in grauissima egrit
 tudine occidit. **N**am febre valida puru
 sine corpus tolli continuo tormentis pe
 dum inflammatione vermescens re
 sticulis intollerabili fetore crebro ban
 elitu et interruptis suspirijs torquebatur
 a medicis vero in oleo positus inde quasi
 mortuus est allatus. **A**udiens autem in
 dios mortem suam cum gaudio expectare.
 nobiliores iuuenes ex omni india col
 lectos in carcere posuit dixitque salome so
 rori sue. **S**ic in deos de morte mea ga
 uisuros sed potero habere multos lugen
 tes et nobiles exequias funeris. **S**i
 melis volueris parere mandatis. ut cum
 spiritum emisero cunctos occidatis quos in
 custodia seruo ut sic omnis india me defle
 at licet in vita. habebat autem in consuetu
 dine ut post omnem cibum pomum per se pur
 garet et comederet. **C**umque gladium manu
 teneret tussisque violenta discinderetur ar
 cuspicans ne se aliquis impediret seipsum
 percussurus manum dextram sustulit. sed

consobrinus eius sustinendo dextram impedi-
uit. Protinus autem quasi rex mortuus esset in
aula regia vllularum insonuit. Quo au-
dito exultat antipater multaque si solus
custodibus pollicetur. Quod cum cognouisset
herodes grauius filij exultacione quam ipse
tulit mortem. Attentisq; satellites eius occidi
fecit et archelaum pro se regnaturum instituit
sicque post dies .v. mortuus est in alijs for-
tunatissimus in rebus domesticis infelici-
simus. Salome autem soror eius omnes ab-
soluit quos rex occidi mandauerat. Re-
migi autem in originali super matrem dicit
quod herodes gladio quem pomum purgabat se-
pemit et quod salome soror eius omnes vin-
ctos propter cum fratre ordinauerat interfecit.

Thomas interpretatur abyssus ge-
minus vel sectus. Abyssus id est pro-
fundus in humiliacione quod patet in alicui
et pedum pauperum locutione geminus in prelacione
que geminate presuit scilicet verbo et exemplo se-
ctus in passione. *De sancto thoma ianhu*

Thomas cantuariensis dum in curia regis
anglie consisteret et quedam ibidem fieri
contraria religioni videret curiam ipsam
deseruit et cantuariensi archiepiscopo se com-
misit a quo archidiaconus factus ad
preces tamen ipsius episcopi regis cancellaria
suscepit ut prudentia qua erat pre-
ditus malignorum in ecclesiam prohiberet in-
sultus quem adeo rex dilexit ut post decem
annos archiepiscopi eum in cathedrali hono-
rem procurauerit sublimari. qui licet plu-
rimis resisteret tandem obediencie preceptum
humeros supposuit ad portandum sub-
ito autem in virum perfectum alterum promittat et
caro eius alicui et ieiunium macerat. Non so-
lum aliam per camisia deferebat. Sed in
femoralia aliana usque ad popliteum baiu-
labat sanctitatem autem suam ita subtiliter occul-
tabat ut saluo semper honestatis rigore
sub decencia vestium et apparatu vtilissimum

concordaret moribus singulorum. Tredecim
pauperum pedes cotidie curuatis genibus
abluebat et refectos datis cuiuslibet iiii ar-
gentis remittebat. Rex autem ad voluntatem
sua in detrimentum ecclesie ipsum inflectere
mittebat volens ut consuetudines quas de
libertate ecclesie predecessores sui habue-
rant ab eodem similiter firmarent. Qui dum
omnino assentire noluit de se iram regis et
principum provocauit. Quadam autem vice
sic ipse cum alijs episcopis a rege artatus
ut etiam sibi mortis sententiam minaret ma-
gnorum virorum deceptus consilij verborum
assensum prebuit voto regis. Verum ex hoc
videns animam periculum imminere seipsum post-
modum in penitentia grauius cruciavit et ab
altaris officio se suspendit quousque a sum-
mo pontifice restitui mereret. Requirit de-
more ut quod verbo dixerat scripto confirma-
ret. cui viriliter contradicit et a curia ere-
ctam sibi baiulas crucem discessit exclamans
tibi impijs contra eum capite furem suspen-
dit perditorem. Et ecce duo magni preces
et fideles ad eum infusi lacrimis venientes
subiuramento asserunt quod in eius morte
multis preces iurauerunt virum igitur dei eccle-
sie magis quam sibi metum fugam in se
nomis a papa alexandro susceptus et in
monasterio pontinacensi commendatus
postmodum in franciam usque deuenit.
Rex vero dum romam misisset ut legati
venirent qui hoc negotium diffinirent
omnino repulsam patitur. Et ob hoc
in iram contra archiepiscopum amplius
conatur. Unde omnia que erant
archiepiscopi et suorum diripuit. et totam
eius pergenem exilio condemnauit nequaquam
deserens conditionem vel sexui ordinem vel eta-
ti. Ipse autem pro rege et pro regno anglie
cotidie exorabat. Reuelat autem archie-
piscopo quod ad suam esset ecclesiam rediturus
et ad christum cum palma martiris migraturus.

Septimo igitur anno sui exilij redire o-
ceditur et a cunctis cum honore suscipitur
per aliquos dies ante eius martiriū luemus
quidā de corpore exiens et postmodū mi-
raculose rediens aiebat quod usque ad supre-
mum sanctorum ordinē ductus fuit. et
inter apostolos sedem quādam vacuā vidit.
percipiant autē cuius esset hec sedes angelus
respondit quod quidā magno sacerdoti ange-
lorum seruabat. Sacerdos quidam missā
de beata virgine celebrabat cotidie. quā
archiepiscopo accusatus ab eo accessit.
et tanquam pœdota et in sciis ab officio sus-
pensus. Cū autē beatus thomas aliquid
suum fuere deberet et sub lecto ipsum abscon-
disset ut ad oscuendū horā captaret. Beata
maria sacerdoti apparuit dicens. vade
ad archiepiscopum eiusque dicas quod illa ob-
cuius amorē missas dicebas eius aliquid
quod est in tali loco consuevit et setam rus-
beam de qua illud osuit ibidem reliquit.
Illa igitur sibi mittit quod interdictū quod
sibi fecerat debeat relaxare quod ille audi-
ens et ita inueniens stupuit et interdixit
et tunc relaxans sacerdotē hęc secretū ha-
bere precepit. Defendit ut prius iura ec-
clesie nec a rege flectitur vi vel prece.
Cū ergo nullatenus flecti posset ecce mi-
lites regis armati veniunt et ubi archie-
piscopus sit vociferando inquirunt. qui-
bus ille occurrens dixit. Ecce ego. quod
vultis. et illi. viximus ut occidaris et
vltra viuere non valebis. Quibus ille di-
xit. Ego pro deo mori paratus sum. et per
defensione iusticie et ecclesie libertate. Si
igitur me queritis ex parte dei omnipoten-
tis et sub anathemate prohibeo ne horā
cuiusquam aliquatenus noceatis deo aut bea-
te marie et sanctis omnibus et beato dyomi-
sio causam ecclesie et me ipsum commendo
quibus dictis venerandum caput gladijs
impiorum impetit. sacra capitis corona

22

preceditur cerebrum per ecclesie pavementum
dispergitur et martyr domino consecratur. An-
no domini millesimo. c. lxxiiij. Dū igitur
clerici requiem eternā imparent et pro co-
missam agerēt defunctorum subito ut ai-
unt angelorum chori astantes vocis can-
tantium interrupunt martiris missam in-
cipiunt. Letabitur iustus damnatus et ceteri
clerici prosequuntur hęc est vera mutatio dex-
tre excelsi. dū cantus meroris vertitur
in canticum laudis cum illis cui defunctorum
suffragia inchoauerāt martirum postmodum
ymnus laudat. Reuera eximia compro-
batur sanctitate predictus et martyr domini
gloriosus quem tanto honore angelis pre-
uenerunt et sanctorum martirum catha-
logo ascripserunt. Passus est autē sanc-
tus iste per ecclesiam in ecclesia in loco san-
cto tempore sacro inter manus sacerdos-
tum et religiosorum ut patientis sanctitas
et persecutiū crudelitas ostendat multa
insuper et alia miracula per sanctum suum do-
minus operari dignatus est meritis enim
eius cæcis visus surdis auditus claudis
gressus vita mortuis restituta sunt. Que-
dam domina de anglia varios oculos ha-
bere ob lasciuā et maiorem pulchritudinē
nem affectabat super quo vouens votum
nudis pedibus sepulchrum beati thome visita-
uit. que cum in oratione prostrata esset sur-
gens inuenit se peritus excecata. Statim-
que peritus cepit rogare beatum thomā
ut iam non varios sed saltem suos sibi red-
deret quod tandem cum magna difficultate
vix valuit obtinere. Quidam autē illu-
sor aquam simplicem pro aqua sancti tho-
me domino suo in pirata obtulit commuati
Cui dominus ait. si mihi unquam furatus fuisti
michi sanctus thomas aquam hęc te de-
ferre permittat. si autē reus furti es aqua
ipsa protinus euanescat. Huic igitur di-
cto consensit sciens quod piratam aquam nup

implet miras res p ipse m ecit. ro a:
 peruerit & vacua inuenerunt. Sicq;
 seruens immenda co reperitur & furti
 reus euidencus appbatur. Quis quedā
 scens & docta loqui cū visus eā i seque
 retur sicut didicerat cepit clamare san
 cte thoma adiuua me & statim visus
 cecidit mortu⁹ & illa euasit. Quidā quē
 sanctus thomas valde dilexerat cū gra
 uiter infirmaret iuit ad eius tumbam &
 p sanitatē suā rogauit & ad libitū ipse
 uit. Sed cū sanatus rediret cepit cogita
 re q̄ illa sanitas anime sue forsita non
 expediret. Unde iterū rediēs ad sepulcrū
 orauit vt si nō esset vtile anime sue cō
 tinuo infirmitas ipsa rediret statimq; i
 firmitas redijt sicut pri⁹. In eius autē
 interfectores vltio diuina desunt vt alij
 digitos dentib; suis frustatim discerper
 res. Alij sanie defluētes. Alij palisi disso
 luti. Alij amentes effecti miserabiliter in
 terrent.

De sancto Siluestro

Siluester dicit a sile qd. est lux et
 terra quasi lux terre id ē ecclesie que in
 star bone terre habet piguedmē bone o
 peracōnis. nigredmē humiliacōis & duls
 cedmē deuocōnis. p ista em̄ tria agno
 scit bona terra vt ait palladi⁹ vel silues
 ter dicit a siluas & theos qz homines sil
 uestres & incultos & duros ad fidē traxit.
 Vel sicut dicit in glafatio siluester dicit
 viridis agrestis vmbrosus nemorosus
 Viridis celestia cōtemplando. Agrestis
 seipsum excolendo. Vmbrosus ab om̄i
 concupiscencia refrigeratus nemorosus
 inter arbores celi plantatus. Eius legen
 dam compilauit eusebius cesariensis q̄
 beatus blasius in consilio septuaginta
 episcoporum a catholicis legendam cō
 memorat sicut in decreto habetur.

Siluester a matre re & nomine iur

sta genit⁹ a crino prespitero erudit⁹ ho
 spitalitatē sūme exercebat thimotheus
 aut quidā cristianissim⁹ ab eo in hospi
 cū suscipiē q̄ tamē ob psecucōz ab a
 lijs vitabat h post annū coronā assecu
 t⁹ martirij dū predicaret ostā tissime fi
 de cristi. Putās aut tarqm⁹ prefectus
 thymo. ml̄tis habūdasse diuicijs eas a
 siluestro expecijt i frēs et manū minas
 mortis sed cū vere thymoteū hui⁹modi
 diuicias n̄ habuisse opit siluestrū ydol
 imolare precepit alioq; i crastinū di
 uersa reciperet genera tormētoz. cui sil
 stulte hac nocte morietis & sēpina tor
 mēta recipies & vel nō verū deū ēē quē
 colim⁹ recognosces. siluest. igit carceri
 tradit & tarqm⁹ ad prādū iuitatē dū g
 amederet os piscis i ei⁹ gutture sic vsat
 vt nulla rōe reicere potuerit p glutire.
 Sicq; media nocte defūct⁹ ad tumulū
 cū luctu duct⁹ et siluester cū gaudio a
 carcere liberat. Qui nō solū a cristianis
 sed etiā a pagamis miro diligebat affe
 ctu erat em̄ aspectu angelic⁹ sermone mi
 tidus integer corpe sanct⁹ ope cōsilio
 magn⁹ fide catholico spe paciētiss⁹ cari
 tate diffus⁹. mortuo igit melchiade ep̄o
 vrbis rome. siluestr ab om̄i plebe plu
 rimū remittēs in sūmū pontificē est elect⁹
 hic om̄i orphanorū & viduarū & pau
 perum noīa in matricula scripta habe
 bat & omnib; necessaria pvidebat hic
 quartū & septū diē & sabbatū ieiunij s in
 stituit obseruandum q̄ntū vō q̄si doī cū
 celebrādū grecis vō cristianis dicentib;
 sabbatū. v. die pon⁹ celebrādū. Rndit
 h fieri nō debere & qz hoc est tradicōis
 apostolice & qz dominice debetur opassio
 sepulture. Cui illi vnū ē sabbatū septu
 re i q̄ semel i āno ieiuniū exhibedū. q̄b;
 silue. sicut oīs dies dñic⁹ resurrectōis
 glia. sic oē sabbatū decorat doīca septēa.

Igitur de sabbato acquiescunt sed de qui-
ta feria vehementer contendunt asserentes
non debere christianorum solemnitatibus
sociari. Silvester autem eius dignitatem
preecipue in tribus ostendit. Quoniam hac die
dominus celum ascendit et corporis sui et san-
guinis sacramentum instituit et factum cris-
ma ecclesia confirmat. Omnes igitur romanis
eius acquiescunt. Persequente autem
constantino christianos. Silvester de urbe
egressus ac in quodam monte cum suis cler-
icis mansit. Ipse autem constantinus meri-
to persecutionis tyrannice in incurabilem
cecidit plagam lepre tandem ad consilium
pontificum ydolorum adducta sunt tria mi-
lia puerorum ut eos occidi faceret et se in
eorum sanguine recenti et calido balneas-
ret. Egrediente autem eo ad locum ubi bal-
neum parari debebat matres puerorum
eidem occurrentes que resolutis crinibus
miserabiliter ululabant et lacrimas con-
stantinus iussit stare cursum et erigens se
dixit. Audite me comites et comilitones
et omnes populi qui astantis dignitas ro-
mani imperii. de fonte nascitur pietas
que hanc etiam legem dedit ut capita-
li sententia subderetur quicumque in bello
aliquem occidisset infantem. Quarta ergo erit
crudelitas ut si hec nostris faciamus fi-
liis quod fieri prohibuimus alienis. Quid
iuuat barbaros superasse si a crudelitate
vincamur nam vicisse extraneas nationes
ratione virum est killantium populorum vince-
re autem vicia et peccata virtus est morum.
In illis ergo preliis fortiores nos ex-
istimus illis. In his vero nobis ipsis
fortiores sumus. Qui enim fuerit in isto
certamine superatus victoriam obtinet vi-
ctus victor enim post triumphum vincatur
sed pietas ab impietate superatur. Vincat
ergo pietas in isto congressu. bene
enim omnium aduersantium potissimum esse vi-

ctores si sola pietate vincamur omnium
enim se esse dominum comprobant qui seruum se
monstraverit pietatis. Melius est ergo
nie mori salua vita innocentium quam pro eo-
rum interitum vitam recuperare crudeliter
quam tamen recuperare incertum est. cum tamen
certum sit quod sic recuperata crudelis est. Iussit
igitur ut matribus suis pueri redderentur
et dona plurima et infinita vehicula
preberentur. sicque matres que flendo ve-
nerant ad loca sua cum gaudio redierunt.
Ipse autem imperator ad palatium suum reuer-
sus est. Sequenti vero nocte petrus et
paulus apparuerunt ei dicentes. Quoniam ex
horruisti effusione sanguinis innocens
miserere nos dominus ihesus christus dare tibi re-
cupera de consilio sanitatis. Silvestrum
igitur episcopum qui apud montem sira-
ptum latitat accersire hic tibi piscinam
ostendit in qua immersus tercio ab omni
curaberis lepre morbo. Tu vero cristo-
bane vicissitudinem reddas ut ydolorum
templa diruas christi restaures ecclesias
et eius deinceps cultor fias. Cuiusmodi
igitur constantinus statim milites mis-
sit ad silvestrum videns autem silvester mili-
tes statim ad palmam martirii credidit se
vocari deo autem se recomendans et soci-
os secum adhortans constantino intrepidus
presentatur. Cui constantinus ait bene-
te venisse gratulamur qui a silvestro re-
salutatur narrauit ei per ordinem sui som-
nij visionem percuranti vero constantino
qui essent illi duo dii qui sibi apparue-
runt silvester respondit illos esse christi
apostolos et non deos. Tunc ad preces
imperatoris silvester apostolorum ymagines
sibi iussit afferri quos ut imperator aspe-
xit tales esse qui sibi apparuerunt decla-
mauit. Silvester igitur cum cathecumini-
num fecit et vniuersis ebdomade sibi ieiunium
indixit et carceres aperire monuit.

Cūq; in aquā descendisset baptismatis
mirabilis ibi emicuit splendor lucis sic
q; mōe mūdus exiuit ⁊ cristū se vidisse
asseruit Prima autē die sui baptismatis
hāc legem dedit vt cristus ab vrbe ro-
mana tanq; ver⁹ de⁹ coleret. scda vt si
q; cristū blasphemaret puniret. Tercia
vt quicūq; cristiano fecisset iuriā bono-
rum suoz pte dimidia p̄uaret. Quarta
vt sicut imperator rome sic roman⁹ pō-
tifer caput ab vniuersis episcopis habe-
at. Quinta vt quicūq; in ecclesiā oblige-
rit ab oib; seruet iurijs. Sexta vt nul-
lus nisi de licencia sui antistitis ecclesiā
edificet intra muros alicuius ciuitatis.
Septima vt ad edificacōz ecclesiarum
decime possessionū regaliū tribuantur.
Octaua imperator ad ecclesiā sancti pe-
tri venit ⁊ de suis culpis se lamentabiliter
accusauit postmodū arrepto bidente ad
fundamentū basilice ecclesie cōstruēdū
terram primus aperuit ⁊ duodecim co-
phinos in suis scapulis foras eiecit hec
vbi helena mater cōstantini augusti in
bethania consistens audiuit p litteras lau-
dat filiū q; abrenunciasset simulacris ⁊
dolorū. sed dure increpat q; relicto deo
iudeozū crucifixū hōiem deum colat. Re-
scribit autē august⁹ vt iudeozum magis-
tros secum adducat ⁊ ipse cristianozū
doctores pferret vt sic ⁊ disputacione
mutua appareat fides vera. Dixit igitur
sancta helena centum sexaginta unum
doctissimos iudeozum. Inter quos duode-
cim erāt qui sapientia ⁊ eloquentia p̄re-
ceteris rutilabant. Cū igitē siluester cū
clerics suis ⁊ predicti iudei ad disputan-
dum corā imperatore insimul conuenissent
de cōmuni consensu duos iudices gēti-
les sapientissimos ⁊ p̄batos noie crato-
et zenophilū statuerūt ad quos p̄tineret
sententia dicēdoz q; licet gētilis erāt tū

stissimi ⁊ fideles. taliq; inter eos senten-
tia est firmatū vt vno stāte ⁊ loquente
alius nō loquat. Incipiens igitē p̄mus
de illis duodecim noie abiatar ait cum
isti tres deos dicāt patrem ⁊ filium et
spiritū sanctum manifestū est eos contra
legem agere que dicit videre q; ego sum
solus ⁊ nō est alius deus p̄ter me deni-
q; si dicūt cristū deū eē q; multa fecit si-
gna. in nostra etiā lege multi fuere q; mi-
racula plurima fecerunt et tamen nūq;
ex hoc deitatis nomē sibi vsurpare ausi
sunt sicut iste quem isti adorant ad quē
siluester. Nos vnum deum colimus sed
non in tanta solitudine eum dicimus
vt gaudium filij non haberet. Ex vstris
autē liberis vobis trinitatem personarū
demonstrare valemus. Nam patrem di-
cimus de quo propheta ait. Ipse inuoca-
bit me pater meus es tu ⁊c. Filium de q;
idē filius meus ego hodie genui te. Spi-
ritum sanctum de quo idem. Spiritu
oris eius omnis virtus eorum. In hoc
etiā q; dixit faciamus hominem ad y-
maginem ⁊ similitudinem nostram eur-
denter ⁊ personarum pluralitatem. Et di-
uinitatis vnitatem demonstrat. Licet
autem sint tres persone vnus tamen de-
us est quod exemplo visibili aliquate-
nus demonstrare valemus. Et accipiens
purpuram imperatoris tres ibi plicas
fecit dicens ecce videtis tres plicas ⁊ ex-
plicās ait ecce videtis tres plice sūt un⁹
pannus ita tres persone sunt vnus de⁹
de h; autē qd dicitur q; ex miraculis de⁹
credi non debet cū alij plures sancti mi-
racula fecerunt nec tamen se deos dixe-
runt sic vester xp⁹ deū. Per hoc se asse-
rere voluit. Certe deus superbientes con-
tra se nunq; passus est sine pena acer-
tina preterire. Sicut patet in dathan
et abylon. Alijsq; quampluribus.

Quomodo ergo metiri potuerit et se dei di-
 cere quod non erat cum eum se deum dicentem nulla
 pena secuta fuerit et virtutum efficacia com-
 mittabatur. Tunc iudices dixerunt stat
 abiathar a siluestro supatum. nam et deo
 hoc docet quia si deus non esset et se deum
 dixisset conferre vitam mortuis non vale-
 ret. tunc illo ammoto sedus qui et ionas
 dicebatur ad consiliatum accedens ait abrah-
 ham a deo circuncisionem accipiens iustifi-
 catus fuit et omnes filii abrahe per circuncis-
 sionem iustificabatur igitur quod non fuerit
 circuncisus non erit iustificatus. Ad quem
 silvester constat abraham circuncisionem deo
 placuisse et amicum dei appellatum esse. Igitur
 non circuncisio ipsi sanctificauit sed fi-
 des et iusticia ipsi deo placere fecit. non
 igitur accepit circuncisionem in sanctifica-
 tionem sed in distinctionem. Isto supato
 terraus qui godolias accedens ait. quomodo
 cristus vester potest esse deus cum asseratis
 eum esse natum traditum nudatum felle potatum
 ligatum sepultum cum hec omnia in deo esse non
 possint. Ad hoc silvester de vestris libris
 hec omnia probamus de cristo fuisse pre-
 dicta. Nam de eius natiuitate dixit ysayas.
 Ecce virgo concipiet et de eius tem-
 ptatione zacharias. Vidi ibi sacerdotem
 magni stantem coram angelo et stabat
 a dextris eius etc. De eius traditi-
 one psalmista. Qui edebat panes meos
 magnificauit super me supplantationem
 etc. De eius nudatione idem. Diuiserunt
 sibi vestimenta mea etc. De eius fel-
 lea potatione idem. Dederunt in escam meam
 felle etc. De eius ligatione Esdras. Dimisisti
 me non sicut patrem qui liberaui vos
 de terra egypti clamantes ante tribunal
 iudicis humiliastis me suspendentes in
 ligno tradidistis me. De eius sepultura
 Jeronimus. In sepultura eius reuiuiscunt
 mortui cum ergo godolias quid responderet

non haberet data sententia remotus est.
 Quartus qui et annam accedens ait. Ea
 que de alijs dicta sunt silvester iste. de suo
 cristo predicta fuisse firmat unde super
 est ut probet hoc de suo cristo dicta fu-
 isse ad quem silvester dabis ergo alium quod
 que virgo concepit qui felle sit abas
 spiritibus coronatus crucifixus mortuus et se-
 pultus qui surrexit a mortuis et ad ce-
 los ascendit. Tunc constantinus ait.
 si alium non dederit sciat se supatum. quod cum
 facere non posset hic amouetur et quinqu-
 tus qui et doeth producit qui ait si ex se-
 mine dauid cristus natus esset et sancti-
 ficatus ut dicitis ergo baptizari non de-
 buit ut iterum non sanctificaretur ad quem
 silvester sicut circuncisio in cristi circuncisio-
 ne finem accepit ita noster baptismus
 in cristi baptismate initium sanctificatio-
 nis habuit. non ergo baptizatus ut san-
 ctificaretur sed ut sanctificaretur. que cum taceret
 ait constantinus non taceret doeth. si haberet o-
 traria que proferret. Tunc sextus que et chusi ait
 Vellemus ut silvester ille causas huius
 virginialis partus nobis exponeret.
 ad quem silvester. Tercia de qua ad am-
 matus est in corrupta erat et virgo. quod
 nec se ad bibendum humanum sanguinem
 apparuerat nec maledictionem spirituum
 acceperat nec hominis mortui sepulturam ha-
 bebat nec sponte data fuerat ad edendum.
 oportuit ergo ex maria virgine nouum adam
 fieri ut sicut serpens natum ex virgine vi-
 cerat sic a nato ex virgine vinceretur.
 et qui a deo victor extitit in paradiso tem-
 ptator factus est domini in deserto ut que
 adam vicerat manducantem vinceretur a
 domino ieiunante hic supato. Septimus que
 est beniamin ait. quomodo cristus filius
 dei vester esse potest qui a dyabulo tem-
 ptari potuit ut modo infame panem ex
 lapidibus facereurgeretur modo in templi

cellitudinē leuaretur. **M**odo ad adorā-
dum ipsum dyabolum induceretur. Ad
quod siluester. **S**i dyabolus ergo viciat
quia ab adam est manducante auditus
Constat ideo eum fuisse superatum quia
est a cristo ieiunante contemptus. **N**os
autem non in quantum deus sed in quan-
tum homo eum temptatum esse fatemur.
Ideo autem tripliciter est temptatus ut
a nobis omnes temptationes excluder-
et et formam vincendi daret. **S**epe
namque in homine victoriam abstinentie
sequit̄ temptatio humane glorie. **E**t tem-
ptationē humane glorie appetit̄ domi-
nij et excellēcie comitatur. ideo a cristo
de his vincat ut vincēdi nobis forma
daretur. **I**sto superato octauus qui et aroel
ait. constat quia deus summe perfectus est
et nullius indiget quid ergo ei opus fu-
it ut nasceretur in cristo. quomodo iterum
cristum verbum appellas. **S**ed et hoc co-
stat quia deus antequam haberet filium pater
dici non potuit. ergo si pater cristus postea
dictus est mutabilis factus est. **A**d hec
siluester filius ante tempora ex patre est
genitus ut faceret que non erant et in re-
spoze est natus ut reficeret que perierant
quia si solo verbo reficere poterat si per passi-
onē non homo fieret redimere non ualebat quia
sua deitate ad pacendum appetit non erat
nec hoc erat imperfectionis sed perfectionis
si in sua non erat deitate passibilis porro
filium verbum dei dici ex eo patet quia
propheta ait. **E**rucauit cor meum verbum
bonum. **D**eus quoque semper pater fuit quia
semper eius filius existit filius enim eius est
verbum eius sapientia eius virtus eius
In patre autem semper fuit verbum iux-
ta illud. **E**rucauit. e. m. v. b. semper sa-
pientia iuxta illud ego ex ore. al. p. p.
an. o. cre. **T**empus virtus iuxta illud an
omnes. col. e. par. nec dum. son. et. **C**ū

ergo pater nunquam fuerit sine verbo sapi-
entia et virtute quomodo putas hoc nomen
sibi ex tempore aduenisse hoc ergo amoto
is. qui et iuba. al. dixit constat quia deus con-
iugia non damnat nec eis maledixit.
quare ergo de coniugio natum denegatis hunc esse
quem colitis nisi ut obfuscare coniugia
studeatis. **R**ursus quomodo temptatur qui
potens est pati qui virtus est moris qui
vita est. **D**enique ad hoc cogitis ut duos fili-
os esse dicatis unum quem pater genuit al-
terum quem virgo generauit. **R**ursus qui
modo fieri potest ut pacatur homo qui as-
sumptus est sine lesione eius a quo as-
sumptus. ad hoc filius. **N**os cristum non ideo
natum de virgine dicimus ut coniugia
condemnet sed causas virginis partus
rationabiliter acceptamus nec hac asser-
tione obfuscantur sed ornantur coniugia
quoniam hec virgo que cristum peperit
de coniugio nata est. **T**emptatur autem
cristus ut omnes temptationes dyabo-
li vinceret patitur ut vniuersas passio-
nes subiceret. moritur ut mortis impe-
riū subuigugaret. dei quoque filius unum
in cristo est. **Q**ui sicut est vere dei filius
inuisibilis ita visibilis est cristus. **E**st
ergo inuisibile hoc quod est deus. **E**t est
visibile hoc quod est homo. **P**ati vero
posse hominem assumptum sine passio-
ne eius qui assumpsit exemplo doceri
potest. **N**am ut presentis purpure re-
gis utamur exemplo. **L**ana enim fuit et
hinc lane sanguis accedens colorem pur-
pureum prebuit. **C**um ergo teneretur
dignitas et torqueretur in filo quid tor-
quebatur hic quod regie dignitatis co-
lor est an hoc quod lana extiterat antequam purpu-
ra fieret. **H**anc ergo assimilatur homo
colori purpure deus qui simul in passi-
one fuit dum pateret in cruce sed passioni
in nullo subiacuit. **D**enique qui et tabra dixit

Nō michi placet istud exemplū qz simul
 color torquetur cū lana cui tamē om̄s
 contradicerent. **S**ilvester dixit. acape
 ergo aliud exemplū arbor habens in se
 solis splendorem cū maditur ic̄tū quis
 dem suscipit splendōr aut ab inasione
 minimus existit. sic hoīe pacente diu-
 mitas nulli passione subiicit. **U**ndē
 mus qui sileon ait si de cristo tuo pro-
 pheta ita natiuitati sunt tante irrisiois
 passionis et mortis causas scire velle?
Et silvester **E**sur ut cristus ut nos resi-
 ceret. **S**itit ut ariditati nostre vitas-
 lia pocula ministraret et temptatus est ut
 nos a temptacione liberaret. **T**entus ē
 ut nos a demonum captura dimitteret
Irisus est ut nos ab irrisione demo-
 nū liberaret. ligat⁹ ē ut nos a nodo li-
 gacionis et maledictionis absolueret.
Humiliatus est ut nos exaltaret. **E**xpo-
 liatus est ut nuditatē prime priuacio-
 nis indulgētia tegeret. **S**pīnarū corō-
 nam accepit ut flores paradisi p̄ditas
 redonaret. **I**n ligno suspensus ē ut con-
 cupiscentiā in ligno gemitā dampnaret
 ffelle et aceto potatus est. ut hoīem ad
 terrā fluentem lac et mel introduceret et
 fontes nobis mellifluos aperiret. **S**es-
 det a dextris dei ut preces credētū exaudi-
 at. **N**ec silvester prosequēt vniuersi tā
 impator q̄ iudices et iudei in laudem sil-
 uestri prorupērūt vnamimīter. **T**ūc in-
 dignatus duodecimus qui et zambri in-
 dignacione magna dixit. **M**itōr vos
 sapientissimos iudices vrbōrū ambagi-
 bus credere et dei omnipotentia estimare
 humana racōe concludi. sed iā cessent
 vrbā et vnamus ad sancta. **S**tultissi-
 mi nanqz sunt qui crucifixū colūt cum
 ego nomē dei omnipotentis sciam cuius
 virtutē nec sufferūt saxa nec audire val-
 let quilibet creatura et ut me vrbū dicere.

probetis thaur⁹ ad me ferocissimus ad-
 ducatur et dū in eius aure nomē istud in-
 sonuerit thaurus illico morietur. ad quē
 silvester et tu quō hoc nomē nō audies-
 ris didicisti zambri dixit nō est tuū hoc
 nosce misterium qui iudeorū inimicus es.
Adducatur aut thaurus ferocissim⁹ vix
 a centū hominibz fortissimis tractus at
 vbi zambri in aure eius vrbū protulit
 continuo thaurus mugiens oculosqz elat-
 ens expirauit. om̄s igitur iudei vhemē-
 ter acclamant et silvestro infuleāt. qui
 bus silvester nō dei nomē protulit sed
 nomē pessimi demonis noīauit. **D**eus
 em̄ meus ih̄sus cristus nō solū viuentes
 mortificat. sed etiā mortuos viuificat.
 nā occidere posse et viuificare nō posse
 est leonum serpentum et ferarum. **S**i
 ergo vult ut credam qz nomē demonis
 nō fuerit dicat iterū et viuificet qd
 occidit. nā de deo scriptū est ego occidā
 et ego viuere faciā qd si nō poterit nomē
 demonis absqz dubio noīauit qui
 viuētē occidere potest mortuū viuifica-
 re nō potest. **C**ūqz zambri ad suscitandū
 thaurū a iudicibz vrgeretur dixit. **E**t
 scitit eū silvester in noīe ih̄esu galilei.
 et om̄s in eū credimus. nam et si pennis
 posset volare tamē nō valeret p̄ficere.
Omnes igitur iudei si suscitauerit se cre-
 dituros promittunt. **T**ūc silvester ora-
 cione facta ad aurē thauri se applicans
 dixit o nomē maledictionis et mortis
 egredere iussi dñi nostri ih̄u cristi in cui⁹
 noīe tibi dico thaurē surge et ad atmē-
 tum tuū māfuetus recede. **S**tatim igit
 thaurus surrexit et cū om̄i māfuetudīe
 abiit. **T**ūc regina iudei iudices et ceteri
 omnes conuersi sunt ad fidem. **P**ost ali-
 quos vero dies ydolorum pōtīfices ad
 impatorē vnerūt dicentes sacratissime
 impator ille draco q̄ est in fouea post q̄

fidem cristi recepistis plus q̄ tricensi ho-
mies cotidie interficit flatu suo. Con-
sultente super hoc constantino siluestrū
Respondit. Ego per cristi virtutem eum
ab omni cessare lesione faciam. Pro-
mittunt pontifices se si hoc faciāt credi-
turos. Orante autem siluestro. sanctus
spiritus ei apparuit dicens. securus ad
draconem descende tu et duo presbiteri
qui sunt tecum cūq; ad eum veneris eū
taliter alloqueris dominus noster ihesus
cristus de virgine natus crucifixus et se-
pultus qui resurrexit et sedet ad dexterā
patris. hic venturus est iudicare viuos et
mortuos. Tu ergo sathana eum in hac
fouea dū venerit expecta os aut eius li-
gabis filo et anulo crucis habente sig-
nū desup sigillabis. postea ad me sani
et incolumes venietis et panem quē vo-
bis parauero comedetis. Descendit ita-
q; silvester cū duobus presbiteris in fo-
ueam p̄ gradus c. l. ij. secum ferens later-
nā. Tūc draconi predicta verba dixit
et os ipsius stridentis et sibilantis ut in-
fusus fuerat alligauit et ascendens inuenit
duos magos qui eos secuti fuerant ut
vident si usq; ad draconē descēdēt ex dra-
conis feroce parte mortuos etiā eos secū
adduxit incolumes atq; sanos. q̄ statū cū
mūltitudine infmita ouerū sūt sicq; romāo-
rū pp̄s a duplici est morte liberatus scz
a cultura demoīs et veneno draconis.
Tādē beatus silvester morti appin quās
clerū de tribz amonuit scz ut inter se cari-
tatē haberēt. Ecclesias suas diligēti gub-
narent et gregem a lupozū moribus
custodirēt. Post hec i dño feliat obdor-
miuit arca anū. d. ccc. xx. **Grammatico**
Orcinacionis diē iij celebrē faciūt
et solempnē. Primum est octaua
natiuitatis dñi. scdm̄ impositio noui et
salutiferi nominis. terciū effusio sanguis

Quartum signaculum circūmacionis
Primū ergo ē octaua natiuitatis domi-
ni. Si enim aliorū sanctorum octauae solē-
nes sunt quantomagis octaua dies san-
cti sanctorum solēnis erit. Sed non
videt q̄ natiuitas domini debeat habere
octauā qz eius nat. tendebat ad mortem
Obitus autem sanctorum ideo octauas
habēt qz ipsi tūc nascūtur ea natiuitate
que est ad vitam eternam ut postea re-
surgant in corporibus gloriofis. Eadē
ratione videtur q̄ non debeat habere oc-
tauam natiuitas beate virginis nec
beati iohānis. b. similiter nec resurrectio
domini. qz iā facta erat ipsa resurrectio
in re. Sed notandum q̄ sicut dicit pre-
posituus sunt octauae supplecionis ut ē
octaua natiuitatis domini i qua supple-
mus quod minus in festo factum fuerat
scilicet officium de parturiente. Unde etiā
olim in missa consueuerat cantari ad hono-
rem beate virginis vultum tuum et c. Itē
sunt octauae veneracionis ut pasce pente-
costes beate virginis beati iohannis bap-
tiste Item deuocōnis ut cuiuslibet san-
cti possunt fieri octauae. figuracionis ut
sunt octauae institute de sanctis que si-
gnificāt octauā resurrectionis. Secun-
dum est impositio noui et salutiferi no-
is hodie em̄ impositū est ei nomē nouū qd
os dñi nominauit Romē preter qd nō
est aliud sub celo in quo oporteat nos
saluos fieri Romē qd scdm̄ bñ. est mel
in ore. melos in aure. et iubilus in cor-
de. Romē qd sicut dicit. Idē bñ. instar
olei lucet predica tū pasce recogitatum
lemē et vngit inuocatū Habuit aut̄ tri-
plex nomē sicut ex euāgelio manifestat̄
scz fili⁹ dei crist⁹ et ih̄s vocat̄ aut̄ fili⁹ dei
inquātū ē de deo de⁹ crist⁹ inquātū ē hō a
p̄sona diuina quātū ad huā naturā as-
sumpt⁹. ih̄s i q̄tū ē de⁹ humāitati vnitus

De hoc triplici nomine dicit. bñ. vos qui in puluere estis expurgati et laudate. Ecce dñs venit cū gloria neq; enī sine salute venit ihesus neq; cristus sine vnctione neq; sine gloria venit filius dei. Siquidē ipse salus ipse vnctio ipse gloria. Quantū autē ad hoc triplex nomen ante passionem pfecte notus non erat. Nā quātū ad primū ab aliquib; cognoscebat diiecturaliter sicut a demonibus qui dicebant ip̄m esse filium dei. Quātū ad secūdū particulariter ab aliquib; enī licet pauca cognoscebat esse cristus. Quantū ad terdū vocaliter qz quo ad hāc vocē ih̄s licet nō quo ad racōnem nom̄is qd̄ est salutare. Post resurrectionē autē hoc nomē triplex clarificatū est. Primū nomen quo ad certitudinē. scdm̄ quo ad infusionē. terdū q̄ ad nom̄is rōnem. Primū igit̄ nomen ē filius dei. Et q̄ hoc nomē sibi recte conueniat sicut dicit hylari⁹ in libro de trinitate vere dei filiū v̄m̄gentū dōm̄nū nostrū ihesum xpm̄ esse. multis modis cognitū ē. Qū de eo testat̄ pater dum de se ipse profitē dū apli predicant dū religiosi credūt dū demones confitent̄ dū iudei negant dū ḡtiles in passione cognoscūt. Itē dominū nostrū ihesū xpm̄ hijs modis cognoscim⁹. nom̄e natiuitate natura potestate professione. Hecū dū nomen est cristus quod interpretat̄ vnctus. Ipse enī fuit vnctus oleo leticie pre partib; suis. Per hoc autē q̄ dicitur vnctus insinuat̄ q̄ ipse fuit p̄pheta pugil sacerdos et rex. Ille enī q̄tuor p̄sone olim cōsueuerāt iungi. fuit enī p̄pheta in doctrine crudicione pugil in dyaboli abellacione sacerdos in patris reconciliacione rex in premioꝝ retribucionē ab hoc scdo nomine denomiāmur qz a cristo diamur xpiam. De quo nomē

sic dicit augustinus cristian⁹ iusticie bonitatis integritatis patientie castitatis pudicie huāmitatis innocēde pietatis est nomē. Et tu istud quomodo tibi defendis et vendicas cui de tam plurimis reb; nec pauca subsistūt cristianus est ille qui nō nomē tantū s̄ etiā opere est hec aug⁹. Terdū nomen est ihesus hoc autē nomen ih̄s bñ. dicit̄ abus fons medicina et lux. Hic autē abus multiplicē h; effectū est enī abus p̄fortati⁹ impinguati⁹ robortati⁹ et vegetati⁹. De hijs sic dicit bñ. est abus hoc nomē ihesus an nō rociens p̄fortatis quoties recordaris. Quid eque mentē cogitatis impingat qd̄ ita exercitatos reparat sensus virtutes roborat vegetat bonos mores atq; castas fouet affectiones. Hecū do dicitur fons vñ dicit̄ idē bñ. Ihesus est fons vite signus q̄ i q̄tuor riuos se diffundit in plateas. Vñ qui factus est nobis sapientia iusticia sanctificacio et redemptio. sapientia in predicacione iusticia in peccatoꝝ absolucōne sanctificacio in conuersacione vel in conuersione redemptio in passione hec bñ. Alibi q̄ sic dicit tres riuus fluxerunt a ih̄u vrbū doloris in quo est p̄fessio sanguinis aspersio in quo est afflictio aqua emēdacionis in qua est compunctio. Terdū est mediana vñ sic ait ē etiam hoc nomen ihesus mediana. Nichil enī ire ita impetū cohibet supbie tumorē sedat sanat liuoris vulnus restringit luxurie fluxū extinguit libidinis flāmā sitim temperat auaricie ac roci⁹ decoris fugat pruriginem. Quarto ē lux vñ ait vñ putas in toto orbe tāta et tam subita fidei lux nisi de predicacione vel predicato ihesu hoc ē nomen qd̄ paulus portabat corā gētib; tanq̄ lucerna sup candelabrū hoc iterum vnum nomen ihesus est multe

firmitatis vnde bernhardus. **S**i scribas non sapit michi nisi legero ibi ihesum. **S**i disputes ac conferas non sapit michi nisi sonuerit ibi ihesus. Item richardus de sancto victore. **I**hesus nomen dulce. nomen delectabile. **N**omen confortans peccatorem et beate spei. **E**rgo ihesu esto michi ihesus. **S**ecundo est multe virtuositatis vnde per skauen. **V**ocabis nomen eius ihesum hoc est nomen quod dedit cecis visum. surdis auditum. claudis gressum. sermonem mutis vitam mortuis. totamque dyaboli potestatem de obsessis corporibus virtus huius nominis effugavit. **T**ercio est multe excellentie et sublimitatis vnde beatus. nomen saluatoris nostri fratris mei carnis mee sanguis mei nomen a seculis absconditum sed in fine seculorum reuelatum nomen mirabile nomen ineffabile nomen inestimabile pro eo mirabilius quo inestimabilius eo magis gratum quo gratuitum hoc autem nomen ihesus impositum est et ab eterno et a patre putativo. i. a ioseph. **I**hesus enim saluator interpretatur. **D**icitur autem saluator tripliciter vel a potentia saluandi vel ab habitu vel ab actu. secundum quod dicitur a potentia saluandi conuenit ei hoc nomen ab eterno secundum quod dicitur ab habitu saluandi sic fuit impositum ab angelo et conuenit ei a principio conceptionis secundum quod dicitur ab actu saluandi dicitur impositum a ioseph ratione future passionis. vnglosa super illud vocabis nomen eius ihesum dicit nomen imponens cum dicitur quod ab angelo vel ab eterno impositum est tanguntur alie due. **R**ecte igitur in die capitis anni constituta a roma capite mundi et in signata capitali littera alphabeti christus caput ecclesie circumaditur nomen eius imponitur et eius natiuitatis octauus dies

colitur. **T**ertium est effusio sanguinis christi. **H**odie enim sanguinem suum primo pro nobis fundere cepit qui ipsum postmodum pluries effundere voluit. **Q**uinque enim viabus sanguinem suum pro nobis effudit. **P**rimo in circumasione et hec effusio fuit nostre redemptionis inicum. **S**ecundo in oratione et hec ostendit nostre redemptionis desiderium. **T**ercio in flagellatione et hec fuit nostre redemptionis meritum quia liuore eius sanati sumus. **Q**uarto in crucifixione et hec fuit nostre redemptionis precium. **T**unc enim que non rapuit exsoluebat. **Q**uinto in lateris apperacione et hec fuit nostre redemptionis sacramentum. **I**nde enim exiit sanguis et aqua quod figurauit nos per aquam baptismi debere mundari qui quidem baptismus habiturus erat efficacia a sanguine christi. **Q**uartum et vltimum est signaculum circumasione quod quidem christus hodie accipere dignatus est. **V**oluit autem dominus circumadi propter multas rationes. **P**rimo ratione sui ut veram carnem humanam se assumpsisse ostenderet. **S**ciebat enim non defuturos qui dicerent ipsum non corpus verum sed fantasticum assumpsisse. **E**t ideo ut eorum errorem confutaret voluit circumadi. **E**t sanguinem ibi emittere corpus enim fantasticum sanguinem non emittit. **S**ecundo ratione nostri ut nos spiritualiter debere circumadi monstraret. **D**uplex enim est circumasione secundum bernhardum que debet fieri nobis scilicet exterior in carne et interior in mente. **C**ircumasione exterior consistit in tribus scilicet in habitu ne sit notabilis in actione ne sit reprehensibilis et in sermone ne sit contemptibilis. **I**nterior autem similiter in tribus consistit scilicet in cogitatione

vt sit sancta in affectione vt sit pura in
 intencione vt sit recta hec **En.** Itē rōs
 ne nostri ut nos sanaret quēadmodū ei
 sit cauteriū in vno membro vt totū cor
 pus sanetur. Sic cristus voluit porra
 re cauteriū circumcisiōnis vt sic totum
 corpus mysticum saluaretur. **Col.** scdo
 circūcisi em̄ estis circūcisiōne nō manu
 facta in expoliacione carnis sed circūcisi
 ōne cristi. **Glosa** a vicijis tanq̄m petra a
 cutissima petra em̄ erat cristus. i. cor. 2. 8
 7 exo. Tulit illico sephora acutissimā
 petra 7 circumadit carnem prepucij filij
 sui circūcisiōne 7c. **Dupliciter** exponitur
 scdm glosam. Primo modo sic circūcisi
 inq̄m estis circūcisiōne nō manu facta
 id est humano opere sed diuino id ē cir
 cūcisiōne spiritali que quidē circūcisiō
 fit in expoliacione corporis carnis hoc ē
 depoliciōne carnalis hominis id est vicio
 rū 7 desideriorū carnaliū scdm q̄ caro
 accipitur. i. corinth. viij. Caro et san
 guis ce. pos. nō pos. 7c. Estis inq̄m cir
 cūcisi circūcisiōne nō manu facta sed cir
 cūcisiōne spiritali. **Secundo** modo sic
 circūcisi inq̄m estis in cristo et h̄ circūcisiō
 ne nō manufacta id ē circūcisiōne legali
 q̄ quidē nō manufacta siue legalis fit in ex
 policiōne corporis carnis id est corporis
 quod est caro scilicet cutis carnis que in
 circūcisiōne legali auferitur. **Scdo** estis
 inq̄m circūcisi ista circūcisiōne sed circū
 cisiōne cristi id est spiritali in qua om
 nia vicia amputata sunt. **Vnde** ro. i.
Quā manifesta in carne circūcisiō cor
 dis in spiritu non littera cuius laus est
 non ex hominibus sed ex deo. **Circū**
 cisi estis circūcisiōne non manu facta
 in expoliacione corporis carnis sed cir
 cumcisiōne cristi. **Tercio** rāone iudeo
 rum ut in excusabiles essent. **Si** enim
 circūcisi non fuisset potuissent se in

27
 dei excusare 7 dicere ideo te nō recipim⁹
 quia dissimilis es patribus. **Quarto**
 rāone demonum ne scilicet incarnatio
 nis misterium cognoscerent. **Cum** enim
 circūcisiō fieret contra originale pecca
 tum credidit dyabolus 7 hūc qui circūcisi
 debatur similiter peccatorem esse qui cir
 cumcisiōnis remedio indigeret ppter eā
 dē causam voluit ut mater sua virgo
 perpetua esset desponsata. **Quinto** rāone
 perfecte iusticie adimplende. **Sicut** em̄
 baptizari voluit vt perfectam iusticiam
 id est perfectam humilitatem que est si
 dere se minori impletet. **Hic** etiam vo
 luit circūcisi vt eandem nobis humi
 litatem ostenderet dū auctor et domin⁹
 legis voluit se subdere legi. **Sexto** rā
 one moysayce appbande que erat bona
 et sancta et complenda quia nō venerat
 legem soluere sed adimplere **Ro. xv.** di
 co enim iherum ministrum fuisse circū
 cisiōnis ppter veritatem dei. **Quare** au
 tem circūcisiō octaua die fiebat multi
 plex potest rāo assignari. **Prima** sumi
 tur pnes intellectum hystoricum siue
 litteralem. **Nam** sicut dicit rabi moyses
 maximus philosophus 7 theologus li
 cet iudeus puer in septem diebus tante
 adhuc teneritudinis est quante est ad
 huc in vtero matris existens in octaua
 autem die fortificatur 7 solidatur 7 ideo
 vt dicit voluit domin⁹ paruulos ante
 octauum diem circūcisi ne ob nimiam
 teneritudinem nimium lederentur. **Ultra**
 octauum vero diē ipsam circūcisiōne
 voluit prolongari propter tres causas
 quas philosophus idem assignat. **Prī**
ma vt periculum euitetur ne scilicet si
 nimium differetur sine circūcisiōne e
 os mori contingeret. **Secunda** vt do
 lori paruulorum prouideatur cum em̄
 in circūcisiōne maximus dolor sit

Voluit eos dominus arcuadi dū par
uam adhuc ymaginacionem haberent
vt minorem ibi dolorem sentirent. **T**er
cio vt parentum tristitiae consolatur. Nam
cum ex arcuacione pleriq; paruuli mo
rerentur si arcuati fuissent iam magni
et ex hoc mortui maior dolor fuisset pas
sentibus q̄ si morerentur octo tantum
dies habentes. **S**ecunda ratio sumitur
penes intellectum anagogicū siue cele
stem. Ideo enī octaua die fiebat vt da
retur intelligi q̄ in octaua resurrectio
omnis ab omni pena et miseria arcua
demur. **E**t secundum hoc octo dies erūt
octo etates. prima ab adā vsq; ad noe.
secunda a noe vsq; ad abraham. tertia
ab abraham vsq; ad moysen. quarta a
moysen vsq; ad dauid. quinta a dauid
vsq; ad cristū. sexta a cristū vsq; ad fis
nem mundi. septima moriētiū. octaua
resurgentiū. **V**el p octo dies intelligū
tur octo que in eterna vita possidebim⁹
q̄ euumerat augustinus dicens. Quid
aliud est ego ero illorum deus nisi ero
eis vnde sciētur. **E**ro quecūq; honeste
desiderentur scilicet vita salus victus co
pia gloria honor et pax et omne bonū.
Vel aliter p septē dies intelligit homo
constans ex corpore et anima. quatuor
enī dies sunt quatuor elementa ex qui
bus corpus consistit et tres sunt tres po
tencie que sūt in anima scz occupabilis
irascibilis et rationalis. **H**omo igit qui
nunc habet septē dies q̄ vnitati eterne
incomutabilitatis adiungitur tūc viij.
dies habebit et in illo octauo die ab om
ni pena et etiā culpa arcuadetur. **T**ercia
ratio sumitur penes intellectum tropo
logicum siue moralem et secundum hoc
octo dies diuersimode possunt accipi.
Primus potest esse peccati cognicio p̄s.
Quoniam iniquitatem meam ego et

Secundus ppositum deserendi malum
et faciendi bonum qd̄ notat in filio p̄di
go. qui dixit **S**urgā et ibo ad pa. m.
Tercio pudor de peccato. vnde apostol⁹
Quem fructum habuistis in quibus
nunc erubescitis. **Q**uartus timor de fu
turo iudicio iob. quasi timentes sup me
fluctus timui deum **J**ero. siue comedā
siue bibam siue aliud aliquid faciam sp̄
michi videtur illa vox in auribus meis
insonare. **S**urgite mortui et venite ad
iudicium. **Q**uintus contritio **V**n̄ icre
luctum vngemiti fac tibi et c. **S**extus cō
fessio p̄s. dixi confitebor aduersū me et c.
Septimus spes venie. Nam et si iudas
peccatum suum confessus fuerit tamen
nō in spe venie et ideo nō ē misericordiā
consecutus. **O**ctauus satisfactio et in hac
die homo spiritualiter arcuadit non so
lum a culpa sed etiā ab omni pena. **V**el
duo primi dies sunt dolor de perpetrati
one peccati. **E**t desiderium emendandi.
Alij duo confiteri mala que fecimus et
bona que obmisimus. **A**lij quatuor sūt
Oraatio. lacrimarum effusio. corporis
afflictio. elemosinarū largitio. **V**el viij.
dies possunt esse octo quorum diligens
cōsideratio oēs volūtate peccati a nobis
arcuadit. **I**ta q̄ q̄ vnū diligit cōsiderat
vnā magnā dietā facit. **Q**uorū septem
enumerat bñ. dicens septē sūt de essentia
hominis que si homo cōsideraret in eternū
non peccaret scilicet materia vilis ope
ratio turpis exitus flebilis stat⁹ instabilis
mors tristabilis dissolutio miserabilis
et dānatio detestabilis. **E**t viij. potest esse
cōsideratio gl̄ie ineffabilis. q̄rta rō sūt pe
nes intellectū allegoricū siue spirituale et
s̄m h̄ v. dies erūt v. libri moysi in quib⁹ con
tinet lex duo erunt p̄p̄be et psalmi. viij.
dies erit doctrina euāgelica. **S**z in vñ.
primis diebus nō fiebat p̄fecta arcuatio

In octavo autē perfecta circumasio fit ob omni culpa ⁊ ab omni pena nūc in spe sed tandem in re. Quare autē data fuerit circumasio sex sunt cause que notantur in hijs versibus. Cauterium signū meritū mediana figura. Exemplū olim fuit circumasio dura de carne autē circūasione deo dicit q̄ angelus eam karulo magno attulit ⁊ ipse eam aq̄s gram ī ecclesia sancte marie honorifice collocauit. karolus vero postea fertur carosū transulisse. Nunc autē dicitur esse rome id est ecclesia que dicitur sancta sanctorum. Unde ⁊ ibidem scriptum legitur Circūcisa caro xp̄i sandalia clara ac vmblici viget hec precisio cara. Vñ et ea die fit stacio ad sancta sanctorū. Sed si verū est valde vtiq; mirabile est. Cū enim caro ipsa sit de veritate huāne nature. Credim⁹ q̄ resurgente cristo redijt ad locū suū gloriā. Aliq; dixerūt q̄ hoc verū sit iuxta opinionē illorum qui dicunt illud verū esse de veritate humane nature q̄ ab adam traductū est ⁊ istud solum resurgere. Notādum q̄ olim a pagamis ⁊ gentilibus in hijs kalendis multe supersticiones obseruabant quas sancti etiam a cristianis vix extirpare poterūt q̄s Aug⁹ in q̄dam sermone cōmemorat. Credentes enī vt dicit ianū ducē quēdam deū esse in hijs kalendis plurimū venerabātur et ei duas facies figurabāt vnā post se aliam ante se quia erat terminus anni preteriti et principū sequentis. Rursus ī hijs kalendis formas monstruosas assumebant alij vestientes pellib; pecudū. Alij assumētes capita bestiarū ex quo iudicant. nō tamē habitu se beluū habere q̄ sensū. Alij tunicis muliebrib; vestiebant nō erubescētes insereze tunicis muliebrib; militares lacertos. Alij ita au-

guria obseruabāt ut focū de domo sua vel aliud quodcūq; benefactum cui libet petenti non tribuant dyabolicas etiam strenas. et ab alijs acipiūt et ab alijs tradunt. Alij in nocte mensas laute preparant. et sic tota nocte manere sinunt. Credentesq; per totum annum conuiuia in tali sibi habundātia perseuerēt. et subdit. Augustinus qui de paganorum cōsuetudine aliquid obseruare voluerit. tantum idem est ne nomen cristianum ei p̄desse nō possit. Qui etiā stultis hōibus ludētib; aliq; humilitatē impenderit peccatis eorum participem se esse nō dubitat. vobis autem fratres nō sufficiat q̄ non hoc malum faciatis. sed vbi cū q; fieri videbitis arguite corrigite castigat. *Dee Aug⁹. De epiphania dñi*
Epiphaniam domini quadruplia decoratur miraculo et ideo quadruplia vocabulo nūcupatur. Hodie cū magi cristum adorant. Johannes cristū baptizat. Aquam in vinum cristus mutat et quinq; milia hominum de quinq; pambus faciat. Cum enim ihesus esset tredecim dierum magi ad eum stella duce venerunt. Et inde dicitur Epiphania ab epi quod est supra et phanos apparicio quia tunc desuper stella apparuit sive ipse cristus per stellam que desuper visa est magis verus deus demonstrat⁹ est. Eadem die reuolutis vigintinouē annis cum iam annum tricesimum attingisset. quia habebat vigintinouē annos et tredecim dies. Erat enim incipiens quasi annorum triginta. ut dicit Lucas. vel scdm bedā habebat triginta plenos q̄ ⁊ romanā ecclesiā asserit tūc in q̄ i iordane baptizatus ē ⁊ ab h; vocat⁹ theophia a theos qd̄ est de⁹ ⁊ phanos qd̄ est apparicio qz tūc tota finitas apparuit. pater in voce filius in carne